

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

احكام خمس

مطابق با آخرین فتاوی رهبر معظم انقلاب
حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای (دام ظلّه العالی)

دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای

تابستان ۱۳۹۳

فهرست

۱. موارد وجوب خمس

۱. گنج، معدن

۱. معدن

۲. گنج پیدا شده

۲. مال حلال مخلوط با حرام

۳. راه حلال شدن مال حلال مخلوط با حرام

۳. راه حلال شدن مال به دست آمده از سرمایه حرام

۳. درآمد اضافه بر مؤونه

۴. محصول کشاورزی

۴. خمس حقوق معوقه

۶. گرفتن حقوق ماهیانه قبل از سال خمس

۶. پیش دریافت اجرت

۶. حقوق بازنشستگی

۷. مبالغ پرداخت شده به بازنشستگان

۷. درآمد به دست آمده از غیر مسلمانان

۷. درآمد مداحان

۸. مبلغ کسر شده از حقوق بابت ضمانت

۸. تبدیل درآمد به کالا قبل از سال خمس

۴. سرمایه و سود آن

۹. اوراق بهادار

۹. تجارت با حقوق شرعی که سرمایه شده

۱۱. مغازه خریداری شده با پول غیر مخمس

۱۱. پول رهن مستأجر

۱۲. خانه اجاره داده شده

۱۳. سود حاصل از مال مخمس

۱۳. پول های واریز شده به حساب شخصی

۱۳. سپرده گذاری اجباری

۱۴. طلای مسکوک

۱۴. پرداخت خمس سکه با عین آن

- نگهداری یا سپرده‌گذاری طلا ۱۴
- احیای زمین موات ۱۵
- فروش امتیاز تحویل خودرو ۱۶
- وسایل کار ۱۶
- سهام عدالت ۱۶
- اجناس مغازه ۱۷
- ردّ مظالم کنار گذاشته شده ۱۷
- پول حج ۱۷
- سرمایه و سود شرکت ۱۸
- سرمایه صندوق قرض‌الحسنه ۲۰
- پول پس‌انداز شده برای کارهای عمرانی ۲۲
- سود حاصل از فروش واحدهای طرح ۹۹ ساله ۲۲
- وسیله نقلیه کاری ۲۲
- زمین و ارتقای قیمت آن ۲۳
- خرید و نگهداری زمین برای ترقّی قیمت ۲۳
- پول فروش سهام ۲۴
- زمین خریداری شده با پول مخمّس ۲۴
- محل تغییر کاربری یافته ۲۵
- باغ تازه احداث شده ۲۵
- سر قفلی دریافتی ۲۶
- پول مضاربه باقی‌مانده یا تبدیل شده به کالا ۲۶
- کسر تورّم از سود مورد تعلق خمس ۲۷
- ترقی قیمت کالا ۲۸
- سود بانک‌ها با توجه به تورّم ۲۸
- سرمایه قرضی و سود آن ۲۸
- بذر غیر مخمّس ۲۹
- قرض وصول شده بعد از سال خمس ۲۹
- قرض پرداخت نشده ۳۰
- سپرده قرض‌الحسنه ۳۰
- قرض برای کار شراکتی ۳۱
- مبلغ مسدود شده در بانک ۳۲

مستثنیات خمس ۳۳

۱. مال به دست آمده از راه هبه ۳۳

- ۳۳ حق همسر از حقوق
- ۲۷ اموال مصرف شده در معاملات
- ۳۳ عیدی
- ۳۴ هدیه به همسر
- ۳۴ هبه واحد مسکونی
- ۳۴ کالایی که به عنوان شیریه‌ها به عروس داده شده
- ۳۵ تعویض هدیه با پول غیر مخمس
- ۳۵ کتاب‌های دانشجویان
- ۳۵ پاداش
- ۳۶ اجناس خریداری شده توسط بن کارمندی و کوبین
- ۳۶ حقوق جانبازان و آزادگان
- ۳۷ حقوق خانواده‌های شهدا
- ۳۸ یارانه مسکن
- ۳۸ کارانه پرداخت شده توسط ادارات
- ۳۸ عیدی
- ۳۸ جایزه‌های بانکی
- ۳۹ خمس ضرر و زیان
- ۳۹ پول برگردانده شده از طرف دولت
- ۳۹ هبه پول برای خرجی خانه
- ۴۰ کمک هزینه تحصیلی

۲. مهریه و شیریه ۴۰

۳. ارث ۴۰

- ۴۰ سکه‌های به ارث رسیده
- ۴۱ شک در تعلق خمس به ترکه‌ی میت
- ۴۱ افزایش قیمت زمین به ارث رسیده

۴. مال به دست آمده از طریق وقف ۴۲

۵. مال به دست آمده با نفقه ۴۲

- ۴۲ پس‌انداز زن از مال نفقه

۴۳.....مستمری به والدین.....

۴۳.....مستمری اولاد.....

۶. مال به دست آمده از راه بیمه.....۴۳

۴۳.....مبالغ پرداخت شده به بیمه.....

۴۴.....پول خسارت بیمه.....

۴۴.....پول بیمه درمانی.....

۷. دیه.....۴۵

۴۵.....خمس دیه.....

۸. اموال مخمس.....۴۵

۹. مال صرف شده در مؤونه.....۴۶

۴۶.....ملاک عدم وجوب خمس در مؤونه.....

۴۷.....خانه ساخته شده با پول غیر مخمس.....

۴۸.....کفن خریده شده.....

۴۸.....خرج کردن اموال برای فرار از خمس.....

۴۸.....محاسبه خمس لوازم منزل.....

۴۹.....دریافت خودرو بعد از سال خمسی.....

۴۹.....پول پیش پرداخت برای خرید خانه.....

۴۹.....کتاب‌های شخصی.....

۵۰.....هبه به دیگران.....

۵۰.....طلایی که شوهر برای همسرش می‌خرد.....

۵۰.....حکم مال بخشیده شده به کودک.....

۵۱.....سوغات.....

۵۱.....فرار از خمس با بخشش پول به همسر.....

۵۲.....جهیزیه.....

۵۲.....واریز به حساب کودک جهت جهیزیه.....

۵۲.....مصرف جهیزیه در مورد دیگر.....

۵۳.....جهیزیه در صورت تبدیل به احسن.....

۵۳.....پرداخت پول جهیزیه به دختر.....

۵۳.....جهیزیه بخشیده شده.....

۵۴.....جهیزیه پسر.....

۵۴.....زینت آلات و کلکسیون.....

۵۵.....صدقات و حقوق شرعیه.....

۵۵	کسر مالیات از درآمد.....
۵۵	فیش حج میت.....
۵۶	خمس مخارج مهمانی.....
۵۶	املاک کم استفاده.....
۵۷	زمین یا باغ تفریحی.....
۵۸	مغازه ملحق به منزل.....
۵۸	زمین برای ساخت مسکن.....
۵۸	زمین تهیه شده برای احداث باغ تفریحی.....
۵۹	خانه برای آینده فرزندان.....
۶۰	ظروف و فرش‌های اضافی.....
۶۰	داروهای اضافی.....
۶۰	ماشین جهت استفاده شخصی.....
۶۱	غلات ذخیره شده.....
۶۱	وسایل خریداری شده برای آینده.....
۶۲	مایحتاج خریداری شده برای یک سال.....
۶۲	منزل اجاره داده شده.....
۶۳	وسیله در معرض استفاده.....
۶۳	لوازم التحریر.....
۶۳	باقی مانده مواد مصرفی.....
۶۳	پول واریز شده برای سیم کارت.....
۶۴	حیوانات اهلی و نماء آنها.....
۶۴	فروش مؤونه.....
۶۵	فروش مؤونه تهیه شده از مال غیر مخمس.....
۶۵	فروش ماشین.....
۶۶	عدم استفاده از پول فروش مؤونه.....
۶۶	مؤونه‌ای که تبدیل به سرمایه شده.....
۶۶	زمین فروخته شده.....
۶۷	خروج از مؤونه.....
۶۷	کتاب‌های شخصی.....
۶۸	اجاره منزل اختصاص یافته برای فرزندان.....
۶۸	وسیله کنار گذاشته شده.....

- دریافت قرض الحسنه ۶۹
- وام طولانی مدت ۶۹
- کسر بدهی از منفعت کسب ۶۹
- اقساط پرداختی وام مسکن ۷۰
- سود سرمایه شخص بدهکار ۷۰
- خمس تاکسی‌دار با خودروی اقساطی ۷۱
- خرید امتیاز مسکن با قرض ۷۱
- قرض در ازای اجاره ۷۲
- پول قرضی برای حج ۷۲
- قرض برای خرید خانه ۷۳
- وجوب پرداخت خمس برای بدهکار ۷۳
- کسر اقساط ماهیانه از درآمد سال ۷۳
- احتساب چک مدت‌دار به عنوان بدهی ۷۴
- احتساب مهریه به عنوان بدهی ۷۴
- کارمندان دارای بدهی نقدی و قسطی ۷۴
- کسر پول بابت بدهی ۷۵
- قسط‌های پرداخت شده در یک سال ۷۶
- اموال شخص بدهکار ۷۶

۱۱. مال پس‌انداز شده برای مؤونه ۷۷

- کسر هزینه‌های ماه اول سال خمسی ۷۷
- پس‌انداز برای فرزندان و خمس آن ۷۷
- پس‌انداز برای تهیه ضروریات زندگی ۷۸
- پس‌انداز حقوق جهت هزینه‌های ازدواج ۷۸
- پس‌انداز برای ساخت خانه ۷۹

فروعات مسأله ۸۱

وجوب فوری در پرداخت خمس ۸۱

- معنای فوریت در وجوب پرداخت خمس ۸۱
- تأخیر در ادای خمس ۸۱

ملاک پرداخت شدن خمس ۸۲

- تسریع در پرداخت سهمین ۸۲

استفاده از مبلغ خمس کنار گذاشته شده ۸۲

نحوه محاسبه و پرداخت خمس ۸۳

بدست آوردن پول هنگامت قبل از سال خمسی ۸۳

خمس جداگانه برای هر درآمدی ۸۳

محاسبه خمس توسط خود مکلف ۸۴

پرداخت خمس زمین از درآمد غیر مخمس ۸۴

جبران کمبود بعضی از اموال با زیادی اموال دیگر ۸۴

خرید مایحتاج خانه با پول مخمس ۸۵

سهام سقوط کرده در بورس ۸۵

مقایسه موجودی‌های هر سال با سال بعد برای پرداخت خمس ۸۵

پرداخت خمس زمین به صورت عینی ۸۶

چک صادر شده در روز سال خمسی ۸۶

محاسبه خمس میت ۸۶

طریقه محاسبه‌ی خمس کالاهای مغازه ۸۷

استثناء مالی که متعلق خمس نیست از سرمایه مخلوط با آن ۸۹

کالاهای نسبه داده شده ۸۹

کسر بدهی‌ها از سرمایه ۹۰

خمس شخص همیشه بدهکار ۹۱

جمع شدن اسباب پرداخت خمس ۹۱

مواد خوراکی ۹۱

عدم احتساب بدهی خمس از مؤونه سال جدید ۹۲

پرداخت خمس از غیر مال متعلق خمس ۹۲

محاسبه خمس برای اولین بار ۹۲

پرداخت اشتباهی خمس ۹۳

احتساب خمسی که اشتباهاً پرداخت شده به عنوان بدهی خمس ۹۳

پرداخت خمس اضافه ۹۴

عوض کردن پول مخمس با غیر مخمس ۹۴

شک در پرداخت خمس ۹۴

مخلوط شدن مال متعلق خمس با غیر آن ۹۵

پول‌های در حال گردش ۹۵

مخلوط شدن مالی که متعلق خمس نیست با مال غیر مخمس ۹۶

- مخلوط شدن مال مخمس و غير مخمس ۹۷
- تفكيك پول مخمس و غيرمخمس با نيت ۹۸

سال مالی ۱۰۰

- سال خمسی ۱۰۰
- سال شمسی و قمری ۱۰۲
- تغییر سال خمسی ۱۰۲
- پرداخت خمس درآمدها به محض دریافت ۱۰۳
- سال خمسی شاغلین موقت ۱۰۳
- سال مالی برای جوانان مجرد ۱۰۴
- تعیین سال مالی مشترک ۱۰۴
- سال مالی برای زنان خانه‌دار ۱۰۴
- سال خمسی نسبت به دوره آموزشی کارمندان ۱۰۵

ولی امر خمس ۱۰۶

- تجدید اجازه از مرجع زنده ۱۰۶
- اموال متعلق خمس به فتوای مرجع قبلی ۱۰۶
- پرداخت وجوهات به غیر ولی امر خمس ۱۰۷
- اخذ اجازه از ولی امر خمس ۱۰۷
- صدور قبض از طرف وکلای خمس ۱۰۸
- بخشش خمس ۱۰۸
- امانت دادن وجوهات شرعیه ۱۰۸

مصالحه خمس و دست‌گردان ۱۰۹

- عدم توانایی پرداخت ۱۰۹
- خمس مبلغ دست‌گردان شده ۱۱۰
- تأخیر در پرداخت مبلغ دست‌گردان شده ۱۱۰
- مصالحه در خمس سپرده ۱۱۰
- دست‌گردان با وکیل مرجع دیگر ۱۱۱
- پرداخت مبلغ دست‌گردان شده با محاسبه تورم ۱۱۱
- پرداخت تدریجی خمس ۱۱۱
- صدقه دادن با تأخیر در پرداخت بدهی خمس ۱۱۲
- محل ادای مبلغ دست‌گردان شده ۱۱۲
- دست‌گردان خمس برای دیگری ۱۱۲

- پرداخت خمس با سلب استطاعت حج..... ۱۱۳
- توکیل در پرداخت خمس ۱۱۳**
- تلف شدن مبلغ خمس..... ۱۱۳
- وکیل نمودن دیگران در پرداخت خمس..... ۱۱۳
- کسب اجازه در پرداخت خمس به مستحقین آن ۱۱۴**
- مصارف خمس و مستحقین آن ۱۱۶**
- خمس افراد نابالغ..... ۱۲۰**
- خمس و زکات کودکان..... ۱۲۰
- خمس سرمایه فرزندان شاهد..... ۱۲۰
- خمس سود هدایای پیش از بلوغ..... ۱۲۱
- تصرف در مال متعلق خمس ۱۲۲**
- پرداخت هم‌زمان خمس اصل و سود سرمایه..... ۱۲۲
- تصرفات ورثه در مال غیرمخمس میت..... ۱۲۲
- تصرف در اموال پدر تارک خمس و زکات..... ۱۲۳
- معاشرت و معامله با تارک خمس..... ۱۲۴
- معامله با پول غیرمخمس..... ۱۲۴
- تصرف مشتری در کالای غیر مخمس..... ۱۲۵
- شراکت با تارک خمس..... ۱۲۵
- بخشش مال متعلق خمس به مسجد..... ۱۲۵
- اجاره دادن ملک متعلق خمس..... ۱۲۶
- متفرقات خمس ۱۲۷**
- شک در تعلق خمس..... ۱۲۷
- امانت دیگران..... ۱۲۷
- ارتباط مالیات با خمس..... ۱۲۷
- پس گرفتن حقوق شرعی بعد از پرداخت آن..... ۱۲۸
- تحويل خمس از طریق بانک..... ۱۲۸
- عائله بزرگ داشتن..... ۱۲۹
- ادای خمس شخص فاقد مشاعر..... ۱۲۹

موارد وجوب خمس

۱. گنج، معدن

معدن

س ۱: شبهه زیر برای ما مطرح شده است:

با توجه به این که خمس معدن استخراج شده در این زمان نیز واجب است، زیرا وجوب خمس معدن نزد فقهای گران قدر از احکام مسلم است، حکم معدنی که دولت آن را استخراج می کند با التفات به این که مجرد اقدام دولت به انفاق آن میان مسلمانان بلاد اسلامی مانع از وجوب خمس نیست چیست؟ زیرا استخراج معدن یا توسط حکومت بالاصاله صورت می گیرد و آن را به مصرف ملت می رساند، در این حالت دولت مانند شخصی است که اقدام به استخراج معدن نموده و سپس آن ها را به شخص دیگری می بخشد یا هدیه می دهد و یا بر او تصدق می کند، در هر صورت اطلاق ادله خمس شامل این فرض نیز می شود زیرا دلیلی بر تقیید وجود ندارد، و یا این که حکومت به وکالت از ملت، معدن را استخراج می کند که در این صورت در واقع استخراج کننده خود ملت است، در این فرض پرداخت خمس بر موکل واجب است، و یا این که حکومت با ولایت بر ملت، معدن را استخراج می نماید که در این حالت استخراج کننده یا خود ولی است یا این که مانند نیابت است که بر اساس آن در واقع مولی علیه استخراج کننده است. به هر حال دلیلی بر خروج معدن از عمومات خمس نداریم، همان گونه که خود معدن اگر به حد نصاب برسد، متعلق خمس است و مثل سایر درآمدهای شغلی نیست که با مصرف کردن یا هبه آن، جزء مؤونه سال محسوب گردد و از وجوب خمس استثنا شود.

نظر حضرت عالی درباره این مسأله مهم چیست؟

ج) از شرایط وجوب خمس در معادن این است که شخص یا اشخاصی با مشارکت با یکدیگر آن را استخراج کنند، مشروط بر این که سهم هر یک به حد نصاب برسد و آن چه استخراج شده، ملک آن‌ها شود، و معادنی که دولت استخراج می‌کند، نظر به این که ملک خاص شخص یا اشخاص نیست، بلکه ملک جهت است لذا شرط وجوب خمس را دارا نیست و در نتیجه جایی برای وجوب خمس بر دولت و حکومت باقی نمی‌ماند، و این استثنایی بر وجوب خمس در معدن نیست. بله، معادنی که توسط شخص خاصی یا با مشارکت اشخاص با یکدیگر استخراج می‌شود، خمس در آن واجب است، مشروط بر این که آن چه آن شخص استخراج کرده و یا سهم هر یک از اشخاصی که با مشارکت با یکدیگر اقدام به استخراج کرده‌اند، بعد از کم کردن هزینه‌های استخراج و تصفیه، به مقدار بیست دینار طلا یا دویست درهم نقره یا معادل قیمت یکی از آن دو باشد.

گنج پیدا شده

۲: نظر حضرت‌عالی درباره گنجی که افراد در زمینی که مالک آن هستند، پیدا می‌کنند، چیست؟
 ج) میزان در این گونه امور، مقررات نظام جمهوری اسلامی است.

۲. مال حلال مخلوط با حرام

راه حلال شدن مال حلال مخلوط با حرام

س ۳: اگر مال حرامی با مال انسان مخلوط شود، آن مال چه حکمی دارد و چگونه حلال می‌شود و در صورت علم به حرمت یا عدم علم به آن وظیفه انسان چیست؟

ج) اگر یقین به وجود مال حرام در اموالش دارد، ولی مقدار دقیق آن را نمی‌داند و صاحب آن را هم نمی‌شناسد، راه حلال کردن آنها این است که خمس آن را بپردازد، ولی اگر شک در مخلوط شدن مال حرام با اموال خود داشته باشد، چیزی بر عهده او نیست.

راه حلال شدن مال به دست آمده از سرمایه حرام

س ۴: کسی که اصل سرمایه‌اش حرام بوده و می‌خواهد زندگی خود را حلال کند تکلیفش چیست؟

ج) اگر صاحبان اموال حرام، معلوم هستند، باید رضایت آنان را جلب کند و اگر صاحبان آن را نمی‌شناسد و یا به آنها دسترسی ندارد ولی مقدار مال حرام را می‌داند حکم مجهول‌المالک را دارد که باید از طرف صاحبانش به فقیر شرعی صدقه داده شود و در این زمینه بنا بر احتیاط از حاکم شرع اجازه گرفته شود و اگر مقدار مال حرام را نمی‌داند و صاحبان آن را هم نمی‌شناسد، باید خمس آن را بپردازد.

۳. درآمد اضافه بر مؤونه

محصول کشاورزی

س ۵: چنانچه محصول کشاورزی پس از سال خمسی بدست می‌آید، تکلیف کشاورز نسبت به ادای خمس زراعت چیست؟
(ج) محصولاتی که پس از سال خمسی به دست می‌آید، جزو درآمد سال آینده محسوب است که در آن سال در زائد بر مؤونه خمس دارد.

س ۶: تعدادی درب پروفیلی برای خانه مسکونی‌ام خریداری کردم، ولی بعد از دو سال به علت عدم تمایل به استفاده، آنها را فروخته و پولش را به حساب شرکت آلومینیوم واریز کردم تا به جای دربهای قبلی، به همان قیمت برای من دربهای آلومینیومی بسازد، آیا به آن پول خمس تعلق می‌گیرد؟

(ج) در فرض مرقوم که مورد استفاده واقع نشده، پول فروش آن خمس دارد.

خمس حقوق معوقه

س ۷: حقوق ماهیانه کارمندان که پرداخت آن توسط دولت چند سال به تأخیر افتاده، آیا هنگام دریافت، جزء درآمدهای همان سال (سال دریافت) محسوب می‌شود و محاسبه خمس آن در سر سال خمسی واجب است یا اینکه به این مال اصلاً خمس تعلق نمی‌گیرد؟
(ج) حقوق معوقه از درآمدهای سال دریافت آن محسوب می‌شود و در مقدار زائد بر مخارج آن سال، خمس واجب است.

موارد وجوب خمس..... ۵

س ۸: جایی که در آن کار می‌کنم، چند سال است مبلغی به من بدهکار است که تاکنون آن را نپرداخته است، آیا به این مبلغ به مجرد دریافت آن خمس تعلق می‌گیرد یا اینکه باید یک سال بر آن بگذرد؟
(ج) مبالغی که طلب دارید اگر بابت اجرت کار باشد و سر سال خمسی قابل دریافت نباشد، جزء درآمد سال دریافت آن محسوب می‌شود، که اگر در همان سال دریافت در مؤونه مصرف شود، خمس ندارد.

س ۹: سر سال خمسی من اول شهریور است، معمولاً امتحانات دانشگاهها و مدارس در اردیبهشت و خرداد برگزار می‌شود و بعد از شش ماه، اجرت اضافه کاری ما در ایام امتحانات پرداخت می‌شود، خواهشمندم توضیح فرمایید که اگر اجرت کاری را که قبل از پایان سال خمسی انجام داده‌ام، بعد از پایان سال دریافت کنم، آیا خمس به آن تعلق می‌گیرد؟
(ج) حقوق معوقه و اجرت اضافه کاری، جزئی از درآمدهای سال دریافت آن محسوب می‌شود و اگر در هزینه‌های سال دریافت مصرف شود، خمس ندارد.

س ۱۰: اگر کارمندی حقوق سال خمسی خود را بعد از رسیدن آن دریافت کند، آیا دادن خمس بر او واجب است یا خیر؟
(ج) اگر تا سر سال خمسی قابل دریافت باشد، پرداخت خمس آن واجب است، هرچند هنوز آن را نگرفته باشد؛ در غیر این صورت، جزء درآمدهای سالی که آن را دریافت می‌کند، محسوب می‌شود.

گرفتن حقوق ماهیانه قبل از سال خمسی

س ۱۱: کارمندانی که سر سال خمسی آنها در پایان ماه اسفند است و حقوق خود را پنج روز زودتر از سر سال خمسی می‌گیرند تا در ماه اول سال جدید مصرف کنند، آیا پرداخت خمس آن واجب است؟
ج) اگر حقوقی را که قبل از پایان سال دریافت می‌کنند تا آخر سال خمسی در مؤونه مصرف نکنند، پرداخت خمس آن واجب است.

پیش‌دریافت اجرت

س ۱۲: اگر قبل از رسیدن سر سال خمسی پولی را به عنوان پیش‌پرداخت، دریافت کنیم و نیمی از کاری که باید انجام دهیم قبل از سر سال خمسی و نیمی دیگر پس از آن (در سال خمسی جدید) انجام شود، آیا پرداخت خمس کل پیش‌پرداخت واجب است؟
ج) مقداری که در مقابل آن کار انجام گرفته است، پرداخت خمس آن مقدار واجب است.

حقوق بازنشستگی

س ۱۳: افراد بازنشسته که همچنان حقوق ماهیانه دریافت می‌کنند، آیا باید خمس حقوقی را که در طول سال دریافت می‌کنند، بپردازند؟
ج) در صورتی که از مخارج سال اضافه بیاید، پرداخت خمس آن سر سال خمسی واجب است.

موارد وجوب خمس.....۷

مبالغ پرداخت شده به بازنشستگان

س ۱۴: مرسوم است به کارمندانی که بازنشسته می‌شوند مبلغی اعطا می‌شود که خود شامل سه بخش است:

الف: مبلغی که به عنوان پاداش به بازنشسته پرداخت می‌شود.
ب: مبلغی که از حقوق فرد ماه به ماه کم شده و در هنگام بازنشستگی دوبرابر آن به فرد داده می‌شود.

ج: مبلغی که در قبال مرخصی‌هایی که فرد می‌توانسته استفاده کند و استفاده نکرده است به او داده می‌شود. نظر شما در مورد خمس این مبالغ چیست؟

ج) مورد اول خمس ندارد و اما مورد دوم، آن مقدار که از حقوق کسر شده و سر سال خمسی قابل استرداد بوده، پس از دریافت مشمول خمس است و اگر قابل استرداد نیست حکم مورد سوم را دارد؛ و مورد سوم، اگر تا فرا رسیدن سر سال خمسی باقی بماند، خمس دارد.

درآمد به دست آمده از غیر مسلمانان

س ۱۵: آیا بر حقوقی که با کار کردن در کشور غیر مسلمان از طرف غیر مسلمان بدست ما می‌آید، خمس واجب است؟

ج) با گذشت سال خمسی چنانچه صرف در مؤونه زندگی نشده باشد، پرداخت خمس آن واجب است.

درآمد مداحان

س ۱۶: اگر کسی از راه مداحی کردن مبلغی به او دهند آیا به آن مبلغ خمس تعلق می‌گیرد؟

ج) اگر از خرج سال او اضافه آمد، خمس دارد.

مبلغ کسر شده از حقوق بابت ضمانت

س ۱۷: من ضامن فردی در یک وام بانکی هستم. وی پس از پرداخت چند قسط، سایر اقساط را نپرداخته و به همین دلیل اقساط وامش از فیش حقوقی بنده کسر گردیده است:

الف: اگر وی مبلغ کسر شده از فیش حقوقی مرا پس از سال خمسی به من بپردازد، با توجه به این که مبلغ کسر شده از فیش حقوقی ام، قبل از این که به دست بنده برسد به حساب بانک وام دهنده واریز شده است، آیا به آن خمس تعلق می‌گیرد؟

ب: اگر بنده برای خودداری از پرداخت هزینه‌های اضافی (سود وام)، سایر اقساط را یک‌جا به بانک بپردازم و وام‌گیرنده مبلغ کسر شده از فیش حقوقی مرا پس از سال خمسی به من بپردازد، آیا به آن خمس تعلق می‌گیرد؟

ج) در فرض سؤال مبلغ کسر شده از فیش حقوقی شما که پس از سال خمسی، به دست شما می‌رسد در همان زمان دریافت باید خمس آن را بپردازید.

تبدیل درآمد به کالا قبل از سال خمسی

س ۱۸: چنانچه انسان درآمد سال خمسی را در پایان سال خمسی تبدیل به کالا و یا سکه نماید تا آن را در آینده جهت مصرف در مؤونه بفروشد، آیا وجوب تخمیس از او ساقط می‌شود یا نه؟

ج) تبدیل درآمد سال در پایان سال خمسی به سکه یا کالای دیگر جهت فروش آن در آینده برای صرف آن در مؤونه موجب سقوط وجوب خمس آن نمی‌شود.

۴. سرمایه و سود آن

س ۱۹: آیا اصل سرمایه و سود آن خمس دارد؟
(ج) اگر به مقداری باشد که با پرداخت خمس آن، درآمد کسب با بقیه وافی به هزینه‌ی زندگی او نیست و یا اینکه کسب با بقیه مناسب با شأن عرفی او نباشد، خمس ندارد.

اوراق بهادار

س ۲۰: در بورس اوراق بهادار خمس چگونه محاسبه می‌شود؟ با توجه به اینکه سر سال خمسی فرد دارای سهام چند شرکت است که معمولاً نماد معاملاتی چند تای آنها به دلایل رایج مثل حسابرسی متوقف است و معلوم نیست چه وقت و با چه قیمتی باز می‌شود یا اینکه سهم در قیمت روز خریدار ندارد و باید صبر کرد تا در روزهای آینده قیمت به حدی پایین بیاید که خریدار داشته باشد (طبق قانون هر روز قیمت فقط دو درصد می‌تواند تغییر کند) تا بتوان قیمت واقعی سهم را محاسبه کرد.
(ج) با فرا رسیدن سر سال خمسی برای قیمت‌گذاری سهام مذکور اقدام گردد، هر زمان که امکان آن فراهم شد محاسبه خمس انجام می‌گیرد.

تجارت با حقوق شرعی که سرمایه شده

س ۲۱: در یک مؤسسه فرهنگی برای تأمین نیازهای مالی آن در آینده، واحدی تجاری تشکیل شده که سرمایه آن از حقوق شرعی است، آیا پرداخت خمس درآمد آن واجب است؟ آیا مصرف خمس آن به نفع مؤسسه جایز است؟

ج) تجارت با حقوق شرعی که واجب است به مصرف موارد مقررہ شرعیہ آن برسد و خودداری از مصرف آن، هرچند به قصد استفاده از منافع آن در یک مؤسسه فرهنگی باشد، بدون اجازه ولیّ امر خمس اشکال دارد، و در صورتی که با آن تجارت شود، سود حاصله تابع سرمایه است که باید در همان موارد مصرف سرمایه صرف شود و خمس ندارد. بله، تجارت با هدایایی که به مؤسسه داده می‌شود، اشکال ندارد، و سود و درآمد آن در صورتی که سرمایه ملک مؤسسه باشد، خمس ندارد.

س ۲۲: خانہ‌ای دارم کہ دارای وام قسط بندی شده است و مالک محلی تجاری هستم کہ در آن کاسبی می‌کنم و برای عمل به وظیفه شرعی‌ام، سال خمسی برای خود تعیین کرده‌ام، امیدوارم لطف فرموده و مرا از پرداخت خمس آن خانہ معاف کنید. ولی توان پرداخت خمس محل تجاری را به صورت قسطی دارم.

ج) خانہ‌ای کہ در آن سکونت دارید در فرض سؤال کہ نسبیہ خریداری شده خمس ندارد، ولی پرداخت خمس محل تجاری‌تان واجب است، مگر این کہ با پرداخت خمس، کسب با بقیه، وافی به هزینه زندگی شما نباشد و یا این کہ کسب با بقیه، کسب مناسب با شأن عرفی شما نباشد.

س ۲۳: سازمان حج در سال گذشته اقدام به خرید همه اثاثیہ و لوازم مورد نیاز کاروان حج کہ ملک اینجانب بود، کرد، من پول لوازم فروخته شده‌ام را کہ دویست و چهارده هزار تومان بود، در تابستان امسال دریافت کردم، علاوه بر آن، مبلغ هشتاد هزار تومان در سال گذشته گرفته‌ام، با توجه به

این که سال خمسی برای خود تعیین کرده‌ام و هر سال خمس زائد بر مؤونه را می‌پردازم، و با توجه به این که ائاثیه و لوازم مذکور مورد نیاز من در ایام عهده‌داری مدیریت کاروان حج جهت اداره حجّاج بوده است، و در وقت فروش آن ترقّی قیمت نسبت به قیمت خرید آن داشته است، آیا پرداخت خمس پول فروش آن یا خمس تفاوت قیمت آن در حال حاضر واجب است؟

ج) اگر با پولی که متعلّق خمس بوده خریداری شده و خمس آن پرداخت نشده، باید خمس پول خرید پرداخت شود و ترقّی قیمت جزو درآمد سال فروش محسوب می‌شود که اگر تا سر سال باقی بماند باید خمس آن پرداخت شود.

مغازه خریداری شده با پول غیر مخمس

س ۲۴: حدود بیست سال قبل یک باب مغازه خریدهام در حالی که سال خمسی نداشته‌ام، آیا خمس مبلغ پرداخت شده جهت خرید آن کافیست یا باید خمس قیمت روز پرداخته شود؟
ج) تا نفروخته‌اید پرداخت خمس پول خرید مغازه کافی است البته نسبت به تنزل ارزش پول، احوط مصالحه است.

پول رهن مستأجر

س ۲۵: آیا خمس پولی که مستأجر به عنوان رهن (پول پیش) به موجر می‌دهد، بر عهده مستأجر است یا موجر؟

ج) اگر از منفعت کسب مستأجر باشد، بر او واجب است که بعد از گرفتن آن از موجر، خمس آن را بپردازد، و خمس آن بر عهده موجر که آن مال را به عنوان قرض می‌گیرد، واجب نیست.

س ۲۶: معمول است که برای اجاره‌ی خانه مقداری پول پیش پرداخت می‌کنند، اگر این پول از منافع کسب باشد، و چند سال در نزد صاحب خانه بماند آیا پس از دریافت بلافاصله باید خمس آن پرداخت شود و در صورتی که بخواهد با همان پول در جای دیگر منزل اجاره کند، چه‌طور؟
ج) خمس آن بلافاصله باید پرداخت گردد ولی اگر به این پول برای اجاره‌ی منزل نیاز دارد می‌تواند با کسب اجازه پس از رفع نیاز پرداخت نماید.

خانه اجاره داده شده

س ۲۷: سه برادر، خانه سه طبقه‌ای خریداری نموده و در یک طبقه ساکن شده و دو طبقه دیگر را اجاره، داده‌اند. آیا به دو طبقه مورد اجاره خمس تعلق می‌گیرد یا خیر؟ و آیا جزء مؤونه آنها محسوب می‌شود؟
ج) اگر خانه را از محل درآمد سالانه‌شان برای سکونت تهیه نموده‌اند و فعلاً به خاطر نیاز به مخارج زندگی اجاره داده‌اند، به آن خمس تعلق نمی‌گیرد، ولی اگر بعضی طبقات آن را از درآمد سالانه به قصد اجاره دادن ساخته یا تهیه کرده‌اند تا اجاره آن را صرف هزینه‌های زندگی کنند، آن مقدار از خانه حکم سرمایه را دارد، که خمس دارد.

سود حاصل از مال مخمس

س ۲۸: اگر مثلاً فرشی را با مال مخمس به قیمت ده هزار تومان بخرم و بعد از مدتی آن را به پانزده هزار تومان بفروشم، آیا پنج هزار تومان اضافه بر مال مخمس، جزء منفعت کسب محسوب می‌شود و خمس به آن تعلق می‌گیرد؟

ج) مقداری که بیشتر از قیمت خرید است، جزء منفعت کسب محسوب می‌شود و در زائد بر مؤونه سال، خمس واجب است.

پول‌های واریز شده به حساب شخصی

س ۲۹: روشی برای سپرده‌گذاری اموال در بانک‌ها وجود دارد که براساس آن هیچ‌گاه پول به دست استفاده کننده نمی‌رسد، ولی به حساب او در بانک طبق شماره معینی واریز می‌شود، آیا به این اموال خمس تعلق می‌گیرد یا خیر؟

ج) اگر مال یاد شده از درآمد سالانه باشد و وصول آن از بانک برای شما ممکن باشد، واجب است خمس آن در سر سال خمسی، پرداخت شود.

سپرده‌گذاری اجباری

س ۳۰: من در بانک کار می‌کنم، برای شروع به کار از روی اجبار مبلغ پانصد هزار تومان را در بانک به ودیعه گذاشتم، این مبلغ به اسم خودم و در یک حساب بلندمدت است که هر ماه سود آن به من پرداخت می‌شود، آیا پرداخت خمس این مال که در حساب بانکی گذاشته شده واجب است؟ قابل ذکر است که این پول به مدت چهار سال است که در بانک گذاشته شده است.

ج) اگر پس گرفتن این مبلغ در حال حاضر ممکن نیست تا آن را پس نگرفته‌اید، خمس آن واجب نیست. ولی سود سالانه آن در زائد بر مؤونه سال خمس دارد.

طلای مسکوک

س ۳۱: اگر کسی طلای مسکوک داشته باشد، آیا پرداخت خمس آن واجب است؟

ج) اگر جزء منفعت کسب محسوب شود، حکم سایر درآمدهای کسب را در وجوب خمس دارد.

پرداخت خمس سکه با عین آن

س ۳۲: در صورتی که تعدادی سکه بهار آزادی خریداری کرده باشیم به این نیت که قیمت آنها بالا رود حال در سر سال خمسی بخواهیم از عین همان سکه‌ها یک پنجم سکه‌ها را خمس دهیم به این نیت که چون از خود سکه‌ها خمس‌شان را پرداخته‌ایم دیگر در سال‌های بعد به سکه‌ها و مبلغ اضافه شده به قیمت آنها خمس تعلق نگیرد. آیا این کار صحیح است؟

ج) مجرد پرداخت خمس از عین موجب سقوط خمس نسبت به ترقی قیمت سالانه آن نیست بلکه ترقی قیمت سالانه آن هم متعلق خمس می‌باشد.

نگهداری یا سپرده‌گذاری طلا

س ۳۳: اگر شخصی طلا را به عنوان سرمایه نگه دارد یا در بانک ذخیره کند چه حکمی دارد؟

ج) در فرض مذکور پرداخت خمس واجب است.

احیای زمین موات

س ۳۴: شخصی برای احیای زمین موات جهت کاشت درختان میوه به امید استفاده از حاصل آن اقدام به حفر چاه عمیق نموده است، با توجه به اینکه این درختان بعد از چند سال دیگر ثمر می‌دهند و هزینه زیادی هم دارند، این شخص مبلغی بیش از یک میلیون تومان صرف آن نموده است. وی تا کنون حساب سال نداشته، ولی در حال حاضر که تصمیم گرفته برای ادای خمس، اموالش را حساب کند، می‌بیند که قیمت چاه و زمین و باغ بر اثر تورم، معادل چندین برابر هزینه اولیه شده است، بنابراین اگر مکلف به پرداخت خمس قیمت فعلی آنها شود، توانایی آن را ندارد و اگر مکلف به دادن خمس از عین زمین و باغ و غیر آن شود، در مضیقه و سختی می‌افتد، زیرا خود را به زحمت انداخته و به امید استفاده از ثمرات آن برای تأمین مخارج زندگی خود و خانواده‌اش متحمل هزینه‌ها و مشکلاتی شده است، تکلیف او نسبت به خمس اموالش چیست؟ چگونه خمس خود را حساب کند تا به راحتی بتواند آن را بپردازد؟

ج) زمین مواتی را که به قصد تبدیل آن به باغ میوه احیاء نموده بعد از کم کردن مخارج احیای آن، خمس دارد، و مخیر است که خمس زمین را از عین آن بدهد و یا از قیمت فعلی آن. و همچنین خمس هزینه‌هایی که بابت چاه، نهال‌ها و کاشت و پرورش آن انجام داده باید پرداخت شود، مگر این که به این باغ برای هزینه زندگی نیاز داشته باشد و با پرداخت خمس آن درآمدهش وافی برای هزینه زندگی نباشد که در این صورت خمس ندارد.

فروش امتیاز تحویل خودرو

س ۳۵: مبلغی را به‌عنوان پیش‌پرداخت خرید خودرو به ایران خودرو پرداخت کرده بودم اما در موقع تحویل چون مابقی قیمت خودرو را نداشتم امتیاز آن را به پدرم دادم و ایشان خودرو را خریداری کردند. اکنون بعد از یک سال پدرم می‌توانند آن مبلغ را به من برگردانند. اگر بخواهم مبلغ مذکور را به‌عنوان رهن خانه نزد صاحب‌خانه بگذارم آیا پرداخت خمس آن به‌طور جداگانه است؟

ج) مبلغ مذکور اگر جزو درآمد بین سال بوده و سال خمسی بر آن گذشته، خمس دارد.

وسایل کار

س ۳۶: آیا به ابزاری که در کار و کسب استفاده می‌شود، خمس تعلق می‌گیرد؟

ج) ابزار و آلات کسب، حکم سرمایه را دارد که اگر از درآمد کسب تهیه شود، خمس دارد.

س ۳۷: آیا وسایل موجود در مطب و کلینیک از جمله میز صندلی فایل تابلو و غیره مورد خمس تعلق می‌گیرد؟

ج) هر کدام جزو سرمایه شما حساب می‌شود، خمس دارد.

سهام عدالت

س ۳۸: سهام عدالت خمس دارد یا خیر؟

ج) اگر هدیه دولت است خمس ندارد ولی اگر به‌صورت اقساط واگذار شده، به مقدار اقساطی که تا سر سال خمسی از درآمد پرداخت شده، مشمول خمس است.

اجناس مغازه

س ۳۹: آیا پرداخت خمس اجناسی که انسان برای فروش در مغازه گذاشته، واجب است؟
(ج) اگر از درآمد کسب خریداری شده، خمس آن واجب است.

ردّ مظالم کنار گذاشته شده

س ۴۰: مقداری پول جهت رد مظالم در نزد خود نگه داشته بودم. و مدت یک سال از آن می‌گذرد و هنوز آن را به مرجع مربوطه ارائه نداده‌ام آیا خمس به آن تعلق می‌گیرد؟ اگر این پول را در بانک گذاشته باشم آیا سود حاصله از این مبلغ هم مشمول خمس است؟
(ج) مبلغ مذکور اگر از درآمد سال باشد سر سال خمسی باید
خمس آن و خمس سود حاصله از آن را بپردازید

پول حج

س ۴۱: اخیراً طی توافقی که سازمان حج و زیارت با بانک ملی ایران بعمل آورده، متقاضیان حج تمتع با مراجعه به بانک، مبلغ یک میلیون تومان به صورت قرارداد مضاربه‌ای به نام خود به حسابی در بانک ملی واریز نموده، فیش آن را دریافت می‌دارند، این پول تا هنگام تشریف به نام واریز کننده و در حساب شخصی او باقی می‌ماند و طبق قرارداد مکتوب مبلغی به دارنده حساب در پایان هر سال منفعت مضاربه تعلق می‌گیرد. سازمان حج و زیارت فقط برای کسانی که زودتر ثبت نام کرده‌اند اولویت قائل شده و پس از حدود سه سال نوبت اشخاص را اعلام و در صورت تمایل آنها را به حج اعزام می‌دارد. زمان اعزام که فرا رسید واریز کننده، پولی را که در حساب مضاربه‌ای خود دارد از بانک اخذ و همراه با مانده هزینه‌ها به حساب حج و زیارت واریز می‌نماید و سپس به حج مشرف

می‌شود. حال خواهشمند است با عنایت به اینکه قرارداد مذکور به صورت کتبی بوده و شفاهی گفتگویی بین صاحب پول و بانک رد و بدل نمی‌شود. بفرمایید مبلغ درصدی که صاحب مال به عنوان منفعت مضاربه دریافت می‌کند چه صورتی دارد؟

ج) عملیات بانکی به صورت قرارداد کتبی به نحو فوق‌الاشاره بی‌اشکال است و سود حاصله از معامله‌ی مضاربه‌ای برای سپرده‌گذار حلال است، و اصل سپرده اگر از درآمد کسب غیر مخمس بوده خمس دارد، و سود حاصله اگر پیش از سال عزیمت به سفر حج قابل وصول نبوده، جزو درآمد سال وصول محسوب است، که اگر در همان سال هزینه سفر حج شود خمس ندارد.

س ۴۲: آیا به پولی که برای هزینه حج یا عمره کنار گذاشته شده، خمس تعلق می‌گیرد؟

ج) اگر از درآمد کاری بین سال باشد و تا سر سال خمسی هزینه نشده باشد، پرداخت خمس آن واجب است.

سرمایه و سود شرکت

س ۴۳: تعدادی از اشخاص اقدام به تأسیس مدرسه خصوصی (غیرانتفاعی) کرده‌اند و بعد از استفاده از سرمایه کمی که اعضا داشتند، هیأت مؤسس تصمیم گرفت برای تأمین مخارج آن از بانک وام بگیرد و همچنین مقرر نمود که برای تکمیل سرمایه و پرداخت اقساط بانک، هر یک از اعضا مبلغی را به‌طور ماهیانه بپردازد. این مؤسسه هنوز به مرحله سوددهی نرسیده است، آیا به مبلغی که اعضا ماهیانه می‌پردازند، خمس تعلق می‌گیرد؟ آیا مجموع سرمایه که همان قیمت مؤسسه است، خمس دارد؟

ج) بر هر یک از اعضا واجب است خمس سهم ماهانه خود را که به عنوان سرمایه شرکت می‌پردازند، و همچنین خمس آنچه را که در ابتدا به عنوان سهم مشارکت در تأسیس مدرسه داده‌اند، پرداخت نمایند، و پس از آن که هر یک از اعضا خمس سهم خود از سرمایه شرکت را پرداخت نمود، دیگر مجموع سرمایه دوباره خمس ندارد.

س ۴۴: شرکتی از برادران فرهنگی به نام شرکت تعاونی فرهنگیان چندین سال است که تأسیس گردیده و سرمایه آن از همان ابتدا از سهم تعدادی از فرهنگیان تشکیل شده بود که هر یک صد تومان پرداختند، در ابتدا سرمایه شرکت کم بود، ولی در حال حاضر با افزایش تعداد اعضا، سرمایه آن بالغ بر هجده میلیون تومان به اضافه ماشین‌های شرکت است. سود آن بین سهام‌داران به نسبت سهم‌شان تقسیم می‌شود، و هر یک از آنان به راحتی می‌تواند سهم خود را دریافت نموده و با شرکت تسویه حساب نماید. تا کنون خمس سرمایه و سود آن پرداخت نشده است، آیا با توجه به موقعیت من به عنوان رئیس هیأت اداری شرکت، جایز است که اگر خمسی به حساب شرکت تعلق بگیرد، اقدام به پرداخت آن کنم؟ آیا رضایت سهامداران در این باره شرط است؟

ج) پرداخت خمس سرمایه شرکت و سود حاصل از آن، تکلیف هر یک از اعضا نسبت به سهم خود از مجموع دارایی شرکت است، و انجام این کار توسط مسئول هیأت اداری آن، متوقف بر کسب اجازه و وکالت از سهام‌داران شرکت است.

سرمایه صندوق قرض الحسنه

س ۴۵: تعدادی از افراد تصمیم به ایجاد صندوق قرض الحسنه بین خود گرفته‌اند تا هنگام نیاز به یکدیگر قرض الحسنه بدهند. هر عضو علاوه بر مبلغی که در ابتدای تشکیل پرداخته، بایستی هرماه برای افزایش موجودی صندوق مبلغی را بپردازد، امیدواریم لطف فرموده چگونگی پرداخت خمس هر عضو را بیان فرمایید و در صورتی که سرمایه صندوق به‌طور دائمی به عنوان قرض در دست اعضا باشد، ادای خمس آن چگونه خواهد بود؟

ج) اگر هر یک از افراد که سهم خود را از منفعت کسب که سال خمسی بر آن گذشته پرداخته باشد، واجب است خمس آن را بپردازد. ولی اگر آن را در بین سال داده است، در صورتی که دریافت آن برای او در پایان سال خمسی وی ممکن باشد، باید خمس آن را در پایان سال بدهد، و در غیر این صورت تا آن را از صندوق دریافت نکرده، پرداخت خمس آن بر او واجب نیست ولی پس از امکان دریافت باید بلافاصله خمس آن را پرداخت کند.

س ۴۶: آیا صندوق قرض الحسنه شخصیت حقوقی مستقلی دارد؟ اگر داشته باشد، آیا به سود حاصل، خمس تعلق می‌گیرد؟ اگر شخصیت حقوقی مستقلی نداشته باشد، کیفیت پرداخت خمس آن چگونه است؟

ج) اگر سرمایه صندوق ملک شخصی اشخاص به نحو اشتراک باشد، سود حاصل از آن، نسبت به سهم هر یک از اعضا ملک شخصی او خواهد بود و باید خمس آن را در زائد بر مؤونه سالش بپردازد. ولی اگر سرمایه صندوق ملک شخص یا اشخاص نباشد

مثل اینکه از مال وقف عام و مانند آن باشد، سود حاصل از آن، خمس ندارد.

س ۴۷: تعداد ده نفر از مؤمنین توافق کرده‌اند که هر یک از آنان هر ماه مثلاً بیست هزار تومان در صندوقی بریزند، و در هر ماه یک نفر به قید قرعه آن مبلغ را برداشته و به مصرف هزینه‌های شخصی خود برساند، که بعد از دوازده ماه نوبت به آخرین نفر خواهد رسید، بدین معنی که او آنچه را در این مدت پرداخته که مقدار آن دویست هزار تومان می‌شود، برمی‌دارد، آیا خمس بر او واجب است یا اینکه جزء مؤونه وی محسوب می‌شود؟ اگر این فرد سال خمسی معینی داشته باشد و مقداری از پولی که دریافت شده، پس از پایان سال نزد او بماند، آیا جایز است برای این قسمت از آن مبلغ، سال خمسی معینی قرار دهد تا از لزوم پرداخت خمس آن رهایی یابد؟

ج) آنچه را که افراد به صندوق می‌پردازند، اگر از درآمد سالانه‌شان در بین سال باشد، هر آنچه را که هر یک از افراد در نوبت خود از صندوق دریافت می‌نماید تا در مخارج سال صرف کند اگر مقداری از آن قرض از صندوق و مقداری معادل مبالغی باشد که از منافع همان سال به صندوق پرداخته است، خمس ندارد، ولی اگر از منافع سال قبل باشد، باید خمس آنچه را که از منافع سال قبل است، بپردازد، و اگر از منافع هر دو سال باشد، منفعت هر سالی حکم خاص خود را دارد، و چنانچه مبلغ دریافتی او از سهم خود که از منافع سال به صندوق واریز نموده، زائد بر مخارج آن سال باشد، نمی‌تواند برای رهایی از خمس مقدار زائد، سال خمسی مستقلی برای آن قرار دهد، بلکه واجب است که

برای همه منافع سالانه خود یک سال خمسی قرار دهد و خمس
مازاد بر مؤونه آن سال را بپردازد.

پول پس انداز شده برای کارهای عمرانی

س ۴۸: ما برای انجام کارهای عمرانی احتیاج به هزینه زیادی داریم که پرداخت یکباره آن برای ما مشکل است، لذا اقدام به تأسیس صندوقی برای عمران کرده‌ایم، و هر ماه مبلغی را در آن به ودیعه می‌گذاریم و بعد از آن که مقداری جمع شد، آن را صرف کارهای عمرانی می‌کنیم، آیا به این مال پس انداز شده خمس تعلق می‌گیرد؟

ج) اگر مبالغ پرداخت شده از طرف هر شخص از درآمد سال او باشد و تا زمان مصرف آن در کارهای عمرانی تحت مالکیت او باقی بماند، واجب است که خمس آن را بپردازد.

سود حاصل از فروش واحدهای طرح ۹۹ ساله

س ۴۹: به پولی که از فروش طرح نود و نه ساله در آینده سهم من می‌شود آیا خمس تعلق می‌گیرد یا خیر؟

ج) سود حاصله از آن در صورتی که تا رسیدن سال خمسی صرف در مؤونه زندگی نشود، خمس دارد.

وسیله نقلیه کاری

س ۵۰: کسی با زحمت و تلاش، بعد از سال‌ها، کامیونی فراهم کرده که با آن کار می‌کند و نتوانسته خمس آن را پرداخت نماید. الآن که اقساط

و بدهی ماشین تمام شده به دلیل این که مدل ماشین پایین آمده و قوانین جاری او را مجبور به تعویض ماشین و خرید ماشین مدل بالاتر می کند، که آن هم به نوبه‌ی خود هزینه‌ای را طلب می نماید، مجبور است برای مدت دیگری اقساط وام جدید را بپردازد، با توجه به این که درآمد ماشین جوابگوی هزینه زندگی، پرداخت اقساط و پرداخت خمس نیست، تکلیف او در مورد پرداخت بدهی اش چیست؟

(ج) اگر قیمت ماشین به مقداری باشد که در صورت پرداخت خمس آن، درآمد کسب با باقی مانده پول فروش آن، وافی به هزینه زندگی او نباشد، خمس ندارد.

زمین و ارتقای قیمت آن

س ۵۱: حکم خمس زمین کشاورزی که بیست سال قبل با قیمت پایین خریداری شده و تاکنون که قیمت آن حدود دو هزار برابر شده و خمس آن پرداخت نشده چیست؟

(ج) اگر زمین را با منافع کسب یا حقوق خود خریده خمس مبلغ پرداختی بابت قیمت زمین را ضامن است و با فرض تفاوت چشمگیر نسبت به قیمت فعلی، احوط مصالحه در مقدار تفاوت قیمت است.

خرید و نگهداری زمین برای ترقی قیمت

س ۵۲: شخصی زمین زراعی یا غیر زراعی خریداری کرده تا پس از ترقی قیمت بفروشد، آیا با فرا رسیدن سال، با اینکه فعلاً قصد فروش ندارد، تخمیس زمین لازم است؟ در صورت لزوم به قیمت خرید باید خمسش را حساب کند یا به قیمت فعلی؟

ج) زمین را اگر با پول غیرمخمس خریده، سر سال خمسی باید خمس آن را بپردازد و اگر با پول مخمس خریده، چنانچه سر سال خمسی ترقی قیمت داشته و قابل فروش بوده، باید خمس ترقی قیمت را به قیمت سر سال خمسی بپردازد.

پول فروش سهام

س ۵۳: اینجانب در یک شرکت تولیدی وابسته به وزارت تعاون عضویت داشته و سهامدار بدم و هر سال وجوهات شرعی خود را با یکی از نمایندگان حضرتعالی تسویه نموده‌ام اینک سهم خود را واگذار نموده و با شرکت تسویه حساب نموده‌ام آیا مبلغ دریافتی مشمول خمس می‌شود. ج) اگر سهم خود از شرکت را با پول مخمس، یا پول هبه یا ارث و امثال آن که خمس ندارد خریده‌اید، پس از تسویه و دریافت وجه بابت سهام، پول دریافتی خمس ندارد. ولی تفاوت قیمت خرید و فروش، جزو درآمد سال واگذاری محسوب می‌شود که اگر تا سر سال خمسی در مؤونه مصرف نشود متعلق خمس است.

زمین خریداری شده با پول مخمس

س ۵۴: شخصی با پول مخمس زمینی خریده است و بعد از چند سال زمین را فروخته است و پول آن را با مقداری پول دیگر زمین دیگری خریده است و الآن می‌خواهد زمین را بفروشد آیا خمس دارد؟ ج) اگر برای تجارت خریده است (یعنی خریده که قیمتش بالا رود و بفروشد و سود ببرد) قیمت فعلی آن منهای مبلغی که خمس آن را داده، خمس دارد.

محل تغییر کاربری یافته

س ۵۵: مکانی در ابتدا به عنوان پارکینگ مورد نیاز خودرو ساخته شده است ولی بعداً نیت عوض گردیده و جهت مکان تجاری در نظر گرفته شده است که اجاره داده شود؛ آیا به پول ساخت آن خمس تعلق می‌گیرد؟ و چه موقع؟

ج) اگر مکان مذکور در ابتدا پارکینگ احداث شده و حداقل تا پایان سال خمسی از آن به عنوان پارکینگ خصوصی استفاده می‌شده است، با تغییر کاربری خمس ندارد ولی اگر در وسط همان سال احداث پارکینگ تبدیل به مکان تجاری شده است، در حکم سرمایه است که خمس دارد.

باغ تازه احداث شده

س ۵۶: شخصی زمینی را جهت تجارت به باغ تبدیل کرده است، پس از فرارسیدن سال با اینکه درختان به ثمر نرسیده‌اند، آیا فقط تخمیس زمین لازم است یا زمین و درختان؟ آیا در سال‌های بعد تخمیس افزایش قیمت نیز لازم است؟

ج) اگر برای فروختن میوه‌ها زمین را به باغ تبدیل کرده خمس تمام مبلغی را که هزینه کرده و از درآمد سال بوده باید بپردازد و زمین اگر متعلق خمس نبوده و یا خمس آن را داده بود خمس ندارد و اگر می‌خواهد باغ را بفروشد در صورتی که باغ قابل فروش است سر سال باید علاوه بر خمس مبالغ هزینه شده خمس افزایش قیمت نیز پرداخت شود.

سر قفلی دریافتی

س ۵۷: آیا خمس مبلغ دریافت شده بابت سرقفلی مغازه را که توسط دادگاه تعیین شده بلافاصله باید پرداخت کرد یا این که می‌توان تا سر سال خمسی یا تا سال بعد صبر کرد؟

ج) اگر دریافت آن شرعاً به صورت حلال باشد، جزو درآمد سال وصول محسوب است که تا پایان سال خمسی اگر در مؤونه هزیننه نشده باشد خمس دارد.

پول مضاربه باقی مانده یا تبدیل شده به کالا

س ۵۸: اگر پولی به مضاربه در دست شخص دیگری باشد و زمان آن یک سال تعیین شده باشد و سال خمسی در اوایل این قرارداد قرار داشته باشد و همچنین اجازه مسترد کردن پول در هر زمانی که سرمایه گذار اراده کند وجود داشته باشد آیا سرمایه گذار موظف به قطع ادامه قرارداد و پرداخت خمس است؟

ج) پول واگذاری به دیگری به عنوان مضاربه اگر از درآمد کسب بین سال باشد، سر سال خمسی باید خمس آن پرداخت شود هر چند در اوایل یا اواسط مدت مضاربه باشد.

س ۵۹: افرادی که پولشان را به بانک یا شخصی سپرده‌اند تا به صورت مضاربه با آن کار شود و سر سال خمسی، آن پول در دست عامل، تبدیل به کالا شده است، آیا این گونه افراد نیز باید خمس پولشان را بپردازند؟

ج) اگر پول سپرده به بانک از منافع کسب و غیرمخمس باشد و در سر سال خمسی قابل استرداد باشد یا کالایی که بوسیله عامل

مضاربه خریداری شده قابل فروش و استرداد پولش باشد، پرداخت خمس آن پول در سر سال خمسی واجب است.

اموال مصرف شده در معاملات

س ۶۰: آیا به مالی که انسان برای تحصیل درآمد و انجام معاملات تجاری مصرف می‌کند، خمس تعلق می‌گیرد یا خیر؟
(ج) آنچه را که از درآمد سال برای به‌دست آوردن درآمد از کارهای تجاری و غیر آن مصرف می‌کند از قبیل هزینه‌های انبارداری، حمل و نقل، وزن کردن، واسطه معامله و مانند آن، از درآمد همان سال استثنا می‌شود و خمس ندارد.

کسر تورم از سود مورد تعلق خمس

س ۶۱: من شغلم بساز و بفروشی ساختمان است و خمس هم می‌دهم زمینی را می‌خرم و در آن ساختمانی ساخته و می‌فروشم پول دریافتی حاصل از فروش شامل سه قسمت است (اصل سرمایه‌گذاری، تورم و سود). حال با توجه به اینکه شغل من بساز و بفروشی است و برای ادامه کار می‌بایست برای جایگزینی ساختمان مشابه ساختمان فروخته شده (که با پول خمس داده شده ساخته شده بود و فروخته‌ام) اصل سرمایه به‌اضافه تورم را هزینه کنم آیا خمس را چگونه محاسبه کنم (آیا فقط به سود بدون در نظر گرفتن اصل سرمایه و تورم خمس تعلق می‌گیرد؟)
(ج) سرمایه‌ای که خمس آن پرداخته شده، خمس ندارد ولی آنچه عرفاً ربح و سود صدق می‌کند باید خمس آن پرداخت شود. ولی مقداری از افزایش قیمت که ناشی از تورم باشد یعنی ارزش پول

کم شده به طوری که همه اجناس با پول بیشتر معامله می‌شوند، خمس ندارد.

ترقی قیمت کالا

س ۶۲: آیا مقداری که بر اثر تورّم بر قیمت اجناس افزوده می‌شود، جزء ترقی قیمت سوقیه محسوب می‌شود؟
(ج) افزایش قیمت اگر ناشی از تورّم باشد یعنی ارزش پول، کم شده و همه‌ی اجناس با پول بیشتر معامله می‌شوند، ترقی قیمت محسوب نمی‌شود و احکام آن بر آن جاری نیست.

سود بانک‌ها با توجه به تورّم

س ۶۳: با توجه به وجود تورّم، سودی که بانک‌ها به سپرده‌گذاران می‌پردازند عملاً جبران افت و کاهش ارزش پول محسوب می‌گردد. با این حال، آیا به این سود خمس تعلق می‌گیرد؟
(ج) مقداری که سود محسوب می‌شود، سر سال خمسی متعلق خمس است.

سرمایه قرضی و سود آن

س ۶۴: همسر من قالی می‌بافد که سرمایه آن متعلق به خود ماست و برای تهیه آن قرض گرفته‌ایم، در حال حاضر قسمتی از فرش بافته شده است و از آنجا که سال خمسی من به پایان رسیده، آیا پس از تمام شدن فرش و فروش آن برای تهیه احتیاجات خانه، به مقدار بافته شده خمس تعلق می‌گیرد یا خیر؟ سرمایه ما از جهت خمس چه وضعیتی دارد؟

موارد وجوب خمس..... ۲۹

ج) پس از استثنای سرمایه که قرض است از قیمت فروش قالی، باقی مانده جزء سود سال فروش محسوب می‌شود، که اگر در مخارج زندگی مصرف نشود، سر سال خمس دارد.

بذر غیر مخمس

س ۶۵: کشاورزی با بذری که خمس آن را نپرداخته زراعت کرده است؛ پس از نمو، خمس فقط به محصول تعلق می‌گیرد یا بایستی خمس بذر را نیز محاسبه نماید؟

ج) خمس بذر را ضامن است و محصول در زاید بر مؤونه سال نیز خمس دارد.

۵. مال قرض داده شده

قرض وصول شده بعد از سال خمسی

س ۶۶: چنانچه انسان مالی را به کسی قرض دهد و وصول آن پس از گذشت موعد سال خمسی باشد، پس از وصول، این مال جزء درآمد همان سال است یا اینکه جزء درآمد سالی که قرض داده است محسوب می‌گردد؟

ج) جزء درآمد سالی است که قرض داده است بنابراین اگر بتواند تا آخر سال، قرضش را از بدهکار بگیرد، واجب است که هنگام رسیدن سال خمسی اش خمس آن را بپردازد و اگر نتواند قرض خود را تا پایان سال بگیرد هر وقت آن را وصول کرد باید فوراً خمس آن را بدهد.

قرض پرداخت نشده

س ۶۷: اگر شخصی مبلغی را قرض بگیرد و نتواند آن را قبل از آن سال ادا کند، آیا پرداخت خمس آن بر عهده قرض دهنده است یا قرض گیرنده؟

ج) بر قرض گیرنده خمس مال قرضی واجب نیست مگر آن مقدار که اقساط آن از درآمد سال پرداخت شده و آن مبلغ باقی است و یا سرمایه شده است، ولی قرض دهنده اگر مال قرضی را از درآمد سالیانه کارش و قبل از پرداخت خمس آن قرض داده است، در صورتی که بتواند تا آخر سال قرضش را از بدهکار بگیرد، واجب است که هنگام رسیدن سال خمسی اش خمس آن را بپردازد، و اگر نتواند قرض خود را تا پایان سال بگیرد، فعلاً پرداخت خمس آن واجب نیست، لیکن هر وقت آن را وصول کرد باید خمس آن را بدهد.

سپرده قرض الحسنه

س ۶۸: آیا به پولی که به مدت دو سال به صورت قرض الحسنه در بانک بوده، خمس تعلق می‌گیرد؟

ج) هر مقداری که از منفعت کسب پس انداز می‌شود، یک‌بار به آن خمس تعلق می‌گیرد و پس انداز آن در بانک به صورت قرض الحسنه موجب سقوط خمس آن نمی‌شود. بله، قرضی که نمی‌تواند آن را تا سر سال خمسی از قرض گیرنده پس بگیرد، تا آن را پس نگرفته، پرداخت خمس آن واجب نیست.

قرض برای کار شراکتی

س ۶۹: قبل از رسیدن سر سال خمسی ام، مبلغی پول به شخصی قرض دادم، آن فرد قصد داشت آن پول را به کار بیندازد و سود آن بین ما بالمناصفه تقسیم شود، با توجه به اینکه آن مال در حال حاضر در دست من نیست و خمس آن را هم نپرداختم، نظر حضرتعالی در این باره چیست؟

ج) اگر آن مال را قرض داده‌اید و سر سال خمسی قابل وصول نیست، فعلاً خمس آن بر شما واجب نیست، بلکه هنگامی واجب می‌شود که آن را دریافت کنید، ولی در این صورت شما حقی در سود حاصل از کار قرض گیرنده ندارید، و اگر چیزی از او مطالبه نمایید، ربا و حرام است، و اگر آن مال را به عنوان سرمایه مضاربه به او داده‌اید، بر اساس قرارداد، در سود آن شریک هستید و واجب است که خمس سرمایه را بپردازید.

س ۷۰: اگر کسی قبل از سال خمسی اش، مقداری از درآمد خود را به کسی قرض دهد و بعد از گذشت چند ماه از سر سال خمسی خود آن را دریافت کند، این مبلغ چه حکمی دارد؟

ج) پرداخت خمس قرض پس از گرفتن آن از بدهکار، واجب است.

س ۷۱: بنده مبلغی پول به کسی قرض داده بودم که بازپرداخت آن بعد از سال خمسی ام بود و طبق نظر حضرتعالی بنا بود موقع گرفتن پول، خمس آن را بدهم. ولی کسی که پول را قرض گرفته بود، به طور توافقی به جای آن به بنده وسیله‌ای داد (یک دستگاه خودرو). مستدعی است

بفرمایید حکم خمس آن چگونه است. آیا باید بلادرنگ آن را بپردازم یا در زمان دیگر؟
ج) واجب است فوراً خمس آن مقداری را که متعلق خمس بوده، بپردازید.

س ۷۲: دو هفته دیگر سال خمسی من فرا می‌رسد و الان مقداری پول دارم که می‌بایست خمس آن را در زمان مذکور بپردازم. از طرفی باید با این پول برای یکی از آشنایان کالایی ضروری بخرم که بعد از سال خمسی، مبلغ آن را به من پرداخت می‌کند. آیا به این پولی که بعد از سال خمسی به دستم می‌رسد خمس تعلق می‌گیرد؟
ج) در فرض سؤال هر وقت آن را وصول کردید، باید خمس آن را بدهید.

مبلغ مسدود شده در بانک

س ۷۳: کسی که از بانکی وام می‌گیرد و بانک نیز پس از اعطاء وام مبلغی را در حساب گیرنده وام مسدود می‌کند تا زمان تسویه حساب کامل که اکثراً بیش از یک سال طول می‌کشد آیا به اینگونه وجوهی که بیش از یک سال مسدود بوده خمس تعلق می‌گیرد یا نه؟
ج) اگر آن مبلغ مسدود شده از درآمد سال او باشد، پس از فرا رسیدن سال خمسی مشمول خمس می‌شود و وقتی که آن قابل وصول شد، خمس آن را بپردازد.

مستثنیات خمس

۱. مال به دست آمده از راه هبه

حق همسر از حقوق

س ۷۴: بنده بعد از بازنشسته شدن هر ماه حقوقی را دریافت می‌کنم و هر مدت یکبار مبلغی را به عنوان حق همسر دریافت و به او پرداخت می‌کنم. ولی او آن را در بانک نگه می‌دارد. آیا به این پول خمس تعلق می‌گیرد یا خیر؟

ج) حق همسر که از طرف اداره استخدامی مربوطه به او می‌پردازند، یا همسر به او هدیه می‌کند خمس ندارد، اگرچه پس‌انداز کند و سال بر آن بگذرد.

عیدی

س ۷۵: شخصی ملکی را با مال غیر مخمس به قیمت بالایی خریده و مبلغ زیادی هم خرج اصلاح و تعمیر آن کرده است و بعد آن را به فرزند غیر بالغ خود هبه کرده و به طور رسمی به اسم او نموده است، با توجه به اینکه آن فرد در قید حیات است، مسأله خمس مکلف مذکور چگونه است؟

ج) اگر آنچه را برای خرید ملک و اصلاح و تعمیر آن صرف کرده، از درآمدهای سال باشد و بخشش آن ملک به فرزندش در همان سال و متناسب با شأن عرفی او باشد، خمس ندارد. در غیر این صورت واجب است که خمس آن را بدهد.

هدیه به همسر

س ۷۶: آیا جایز است که انسان مالی را قبل از گذشت سال بر آن، به همسرش هدیه دهد، با آن که می‌داند وی آن مال را برای خرید خانه در آینده و یا مخارج ضروری، ذخیره خواهد کرد؟
ج) این کار جایز است و مالی که به همسر تان بخشیده‌اید، اگر به مقداری باشد که عرفاً مناسب شأن شما و افراد مانند شماست و بخشش صوری و به قصد فرار از خمس هم نباشد، خمس ندارد.

هبه واحد مسکونی

س ۷۷: به دخترم یک واحد مسکونی به عنوان هدیه عروسیش داده‌ام، آیا این واحد مسکونی خمس دارد؟
ج) اگر هبه واحد مسکونی که به دخترتان بخشیده‌اید، عرفاً مطابق شأن شما محسوب شود، و در بین سال خمسی بخشیده باشید، دادن خمس آن واجب نیست.

کالایی که به عنوان شیربها به عروس داده شده

س ۷۸: اگر به عنوان شیربها برای داماد اجناسی را تعیین کنند که به عنوان جهیزیه بخرد آیا بر این اجناس که بیشتر از یک سال بدون استفاده می‌مانند خمس تعلق می‌گیرد؟
ج) اگر اجناس مذکور را خریده و به عروس یا خانواده آنها تحویل داده است، خمس آن بر هیچ یک واجب نیست.

تعویض هدیه با پول غیر مخمس

س ۷۹: بعضی اوقات تعدادی بن کالا یا بن کتاب به ما هدیه می‌دهند. از آن جا که به هدیه خمس تعلق نمی‌گیرد و بن بعنوان پول نقد برای فروشگاه‌ها محسوب می‌شود، آیا می‌توانم بن‌ها را با پول نقد معادل آن از درآمد جاری‌ام جابجا کرده و به عنوان پول مخمس پس‌انداز کنم؟ یا با دست‌گردان کردن و خرید و فروش صوری یا واقعی با فردی دیگر این کار را انجام دهم؟

ج) عمل مذکور موجب سقوط خمس از درآمد نمی‌شود مگر در صورتی که واقعاً با رعایت مقررات مربوطه به دیگری فروخته شود که در این صورت به پول فروش آن خمس تعلق نمی‌گیرد.

کتاب‌های دانشجویان

س ۸۰: کتاب‌هایی که دانشجو از مال پدر خود یا از وامی که دانشگاه به دانشجویان می‌دهد، می‌خرد و منبع درآمدی هم ندارد، آیا خمس دارد؟ در صورتی که بداند پدر خمس پول کتاب‌ها را نداده، آیا پرداخت خمس آن واجب است؟

ج) کتاب‌هایی که با پول وام و یا با پولی که پدر به او بخشیده، خریده شده است، خمس ندارد.

پاداش

س ۸۱: اینجانب از آزادگان هستم. با عنایت به احتساب دو برابر مدت اسارت به عنوان سابقه خدمت اینک بازنشسته گردیده‌ام، خواهشمند است با توجه به مراتب فوق‌الذکر، بفرمائید به پاداش پایان خدمت من خمس چگونه تعلق می‌گیرد؟

ج) خمس تعلق نمی‌گیرد.

اجناس خریداری شده توسط بن کارمندی و کوپین

س ۸۲: آیا به بن کارمندی و یا به اجناسی که از طریق بن کارمندی خریداری می‌شود خمس تعلق می‌گیرد؟

ج) هدیه و بخشش خمس ندارد.

س ۸۳: دولت در ایام عید به کارمندان خود اجناسی را به عنوان عیدی داده که مقداری از آن تا سر سال باقی مانده است. با توجه به اینکه عیدی کارمندان خمس ندارد، ولی چون ما در برابر این اجناس مقداری پول پرداخت کرده‌ایم، لذا آنچه به ما داده می‌شود هدیه به معنای دقیق آن نیست، بلکه با قیمت کمتری در برابر عوض داده شده است، آیا خمس آن مقدار از کالا که در برابر آن پول پرداخت شده، باید داده شود؟ یا اینکه باید قیمت واقعی آن در بازار آزاد محاسبه و خمس آن پرداخت شود؟ و یا چون عیدی است، هیچ‌گونه خمسی ندارد؟

ج) در فرض مذکور نظر به اینکه قسمتی از اجناس در واقع از سوی دولت مجانی به کارمند داده می‌شود و در برابر قسمتی پول دریافت می‌کنند، فلذا از کالای باقی‌مانده به نسبت مقداری که پول در برابر آن پرداخت نموده‌اید، واجب است که خمس قیمت فعلی آن را بپردازید.

حقوق جانبازان و آزادگان

س ۸۴: آیا به حقوق جانبازی خمس تعلق می‌گیرد؟ آنچه به همسر آنان پرداخت می‌شود، چه حکمی دارد؟

ج) آنچه که بنیاد جانبازان به جانبازان عزیز هدیه می‌کند اگر در مقابل کار نباشد، خمس ندارد و اگر در مقابل کار و یا طبق قانون استخدام باشد چنانچه از مخارج سال اضافه آید خمس دارد و حقوقی که جهت پرستاری به همسر ایشان می‌دهند اگر در قبال کار پرستاری باشد (که اگر پرستاری نکند نمی‌دهند) چنانچه از مخارج سال اضافه آید خمس دارد و در غیر این صورت خمس ندارد.

س ۸۵: دولت مدت مرخصی دوران اسارت آزادگان را محاسبه کرده و پول آن را داده است. آیا این وجوه درآمد محسوب می‌شود یا خیر؟ اگر درآمد محسوب شود خمس به آن تعلق می‌گیرد یا نه؟
ج) در فرض سؤال خمس تعلق نمی‌گیرد.

س ۸۶: اسپرانی که به پدر و مادر آنان از طرف جمهوری اسلامی در طول مدت اسارت، حقوق ماهیانه پرداخت شده و در بانک پس‌انداز گشته است، آیا به مال مزبور خمس تعلق می‌گیرد یا خیر؟
ج) پول مذکور خمس ندارد.

حقوق خانواده‌های شهدا

س ۸۷: آیا مبالغی که بنیاد شهید به خانواده‌های شهدا می‌پردازد، به مازاد از مخارج سال آن، خمس تعلق می‌گیرد؟
ج) چیزی که بنیاد شهید به خانواده‌های عزیز شهدا هدیه می‌کند، خمس ندارد.

یارانه مسکن

س ۸۸: آیا یارانه مسکن که دولت به کارمندان خود می‌دهد مشمول خمس می‌شود؟
(ج) اگر هدیه است، خمس ندارد.

س ۸۹: دولت به کسانی که وام خرید خانه از بانک مسکن گرفته‌اند و الگوی مصرف را رعایت کرده باشند (زیر ۷۵ متر) مبلغی را در سال به عنوان سوبسید (یارانه) پرداخت می‌کند. آیا به این مبلغ خمس تعلق می‌گیرد یا نه؟
(ج) خمس ندارد.

کارانه پرداخت شده توسط ادارات

س ۹۰: در ادارات مبالغی تحت عنوان کارانه بنا به نظر مسئول، بعضاً آخر هر سال کاری پرداخت می‌گردد آیا شامل خمس می‌شوند یا نه؟
(ج) اگر جزو حقوق باشد خمس دارد ولی اگر هدیه باشد خمس ندارد.

عیدی

س ۹۱: آیا هبه و هدیه عید (عیدی) خمس دارد؟
(ج) هبه و هدیه خمس ندارد، هر چند احوط این است که اگر از مخارج سال زیاد بیاید، خمس آن پرداخت شود.

جایزه‌های بانکی

س ۹۲: آیا به جایزه‌هایی که توسط بانک‌ها و صندوق‌های قرض‌الحسنه به افراد پرداخت می‌شود، خمس تعلق می‌گیرد یا خیر؟

ج) خمس در جایزه‌ها و هدیه‌ها واجب نیست.

خمس ضرر و زیان

س ۹۳: برای بازسازی ساختمان، سازنده‌ای پیشنهاد پرداخت پولی را بابت ضرر و زیان بسته ماندن مغازه به ما و اهالی ساختمان داده است آیا به این پول خمس تعلق می‌گیرد؟
ج) در فرض سؤال خمس ندارد.

پول برگردانده شده از طرف دولت

س ۹۴: در کشور کانادا، دولت هر ساله پس از دریافت اظهارنامه مالیاتی افراد مثلاً در مورد مهد کودک برای افراد کم درآمد مقداری از هزینه‌ها را برمی‌گرداند. در صورتی که پدر از مالی که به آن خمس تعلق می‌گیرد این پول را بدهد و نهایتاً سال آینده دولت مقداری از آن را به مادر برگرداند (همواره در مورد مهد کودک پول به مادر برگردانده می‌شود و نه پدر) آیا به این پول خمس تعلق می‌گیرد؟
ج) اگر اول روی مبلغ معین قرارداد می‌بندند و در آخر کار آنها خودشان از مال خود می‌بخشند، خمس ندارد.

هبه پول برای خرجی خانه

س ۹۵: من زنی خانه دارم که همسرم برای خرجی خود و بچه‌ها و خانه پول در اختیارم قرار می‌دهد، در واقع پول را به من می‌بخشد، چون هیچ وقت در رابطه با نحوه‌ی خرج آن یا زیادی و کسری آن سؤال نمی‌کند. حال لباس‌هایی که با این پول خریداری می‌شود و یا وسایلی که برای منزل تهیه می‌گردد (البته مورد نیاز و در حد شأن است) اگر مدتی بر

۴۰ احکام خمس

آن بگذرد و استفاده نشود، مسأله‌ی خمس آن چگونه است؟ آیا من هم باید سال خمسی جداگانه برای خود داشته باشم؟
(ج) در فرض مرقوم لباس‌ها و وسایل خریداری شده خمس ندارد و تعیین سال خمسی برای شما لازم نیست.

کمک هزینه تحصیلی

س ۹۶: بسیاری از دانشجویان برای حل مشکلات غیرقابل پیش‌بینی خود در هزینه‌های زندگی صرفه‌جوئی می‌کنند و در نتیجه مبلغ قابل توجهی از کمک هزینه تحصیلی که به آنها پرداخت می‌گردد، جمع می‌شود، سؤال این است که با توجه به این که این مبلغ از طریق صرفه‌جوئی در پولی که وزارت آموزش عالی به آنها می‌پردازد، جمع می‌شود، آیا به آن خمس تعلق می‌گیرد؟
(ج) کمک هزینه تحصیلی خمس ندارد.

۲. مهریه و شیربها

س ۹۷: آیا به شیربها و مهریه خانم‌ها خمس تعلق می‌گیرد؟
(ج) مهریه خمس ندارد؛ و شیربها اگر به عنوان هدیه باشد، خمس ندارد.

۳. ارث

سکه‌های به ارث رسیده

س ۹۸: تعدادی سکه نقره به من ارث رسیده آیا به این سکه‌ها خمس یا زکات تعلق می‌گیرد یا نه؟

ج) مال الارث مشمول وجوب خمس نیست و سکه‌های مذکور چنانچه مسکوک به سکه رایج معاملی نباشند زکات هم ندارند.

شک در تعلق خمس به ترکه‌ی میت

س ۹۹: زمینی که سند آن را پدرم در زمان حیاتش به نام من کرده بعد از فوتش به من ارث رسیده، با توجه به آن که پدرم در وصیت‌نامه‌اش قید نموده که خمس اموالش داده شود آیا خمس آن بر من واجب است؟
ج) اگر پدر شما در خصوص پرداخت خمس این زمین وصیتی کرده، اول باید به وصیت عمل شود و سپس آن زمین به ملک ورثه در می‌آید و چنانچه در زمان حیات، زمین مذکور را به شما تملیک کرده و شما هم آن را قبض کرده‌اید در حالی که زمین متعلق خمس بوده، هبه درست است ولی خمس آن مانند سایر دیون میت باید قبل از تقسیم ماترک پرداخت شود.

افزایش قیمت زمین به ارث رسیده

س ۱۰۰: باغ پدری از طریق بخشش یا ارث به پسرش منتقل شده است، آن باغ هنگام هدیه یا انتقال به او بابت ارث، قیمت زیادی نداشت، ولی در حال حاضر قیمت آن هنگام فروش با قیمت قبلی آن تفاوت زیادی کرده است، آیا به آن مقدار زیادی که بر اثر افزایش قیمت حاصل شده، خمس تعلق می‌گیرد؟

ج) ارث و هبه و پول فروش آنها خمس ندارد، هرچند قیمت آنها افزایش یافته باشد، مگر این که نگهداری آن به قصد تجارت و زیاد شدن قیمت باشد که در این صورت ارتفاع قیمت سوقیه‌اش پس از فروش بنا بر احتیاط واجب متعلق خمس است.

۴. مال به دست آمده از طریق وقف

س ۱۰۱: منافع و محصولات زمین و اموال موقوفه، از جهت خمس و زکات چه حکمی دارد؟

ج) اعیان موقوفه مطلقاً خمس ندارد، حتی اگر وقف خاص باشد، ثمره و نماء آن هم مطلقاً خمس ندارد، و به نماء وقف عام قبل از قبض توسط موقوف علیه زکات تعلق نمی‌گیرد، ولی بعد از قبض، پرداخت زکات آنچه از نماء وقف که قبض شده، در صورتی که واجد شرایط وجوب زکات باشد، واجب است، و در نماء وقف خاص هم اگر سهم هر یک از موقوف علیه به حد نصاب برسد، زکات واجب است.

س ۱۰۲: اجداد مادری من اموال خود را وقف کرده‌اند و به من یک پولی از این راه می‌رسد. آیا باید خمس این پول را بدهم یا خیر؟

ج) مالی که از طریق وقف به موقوف علیه می‌رسد، مشمول وجوب خمس نیست، گرچه احوط است.

۵. مال به دست آمده با نفقه

پس انداز زن از مال نفقه

س ۱۰۳: اگر شوهری برای نفقه زن مقداری را معین نکند و بگوید هر چه می‌خواهی خودت بردار اگر زن بخشی از پول را به تدریج برداشته و برای روز مبادا کنار بگذارد آیا با فرا رسیدن سال خمسی به آن خمس تعلق می‌گیرد یا خیر؟

ج) اگر پول‌هایی را که زن برمی‌دارد، شوهر به عنوان نفقه واجب او می‌دهد و یا به او می‌بخشد، خمس ندارد و اگر زن را وکیل

می‌کند که از پول‌های موجود برای مخارج منزل بردارد و به اصطلاح، زن مسئول خرید منزل باشد، در این صورت مقدار اضافه آمده جزو اموال مرد بوده که با تحقق شرایط، پرداختن خمس آن بر عهده مرد می‌باشد.

مستمری به والدین

س ۱۰۴: مادری هستم که خرج زندگی من را بچه‌هایم می‌دهند و سر سال خمسی مقداری زیاد می‌آید. آیا به من خمس تعلق می‌گیرد؟
(ج) در فرض سؤال خمس تعلق نمی‌گیرد.

مستمری اولاد

س ۱۰۵: آیا نفقه‌ای که شخصی از طرف پدر یا برادر یا یکی از اقوام دریافت می‌کند، هدیه محسوب می‌شود یا خیر؟ در صورتی که نفقه دهنده خمس اموال خود را نپردازد، آیا بر نفقه گیرنده پرداخت خمس آنچه که از او می‌گیرد، واجب است؟
(ج) تحقق عنوان هبه و هدیه تابع قصد دهنده است و در هر صورت برای نفقه گیرنده پرداخت خمس آن واجب نیست.

۶. مال به دست آمده از راه بیمه

مبالغ پرداخت شده به بیمه

س ۱۰۶: آیا خمس به بیمه‌های عمر و پس‌انداز تعلق می‌گیرد؟ در مورد بیمه آتش‌سوزی و حوادث چطور؟ چه کسی باید این خمس را بدهد؟
(بیمه‌گذار، ذینفع، بیمه شده، بیمه‌گر).

ج) بیمه‌گذار آنچه را طبق قرارداد بیمه به عنوان حق بیمه به تدریج یا یکجا به بیمه‌گر می‌پردازد، اگر از درآمد همان سال پرداخت باشد، جزو مؤونه‌ی او محسوب است و خمس ندارد و آنچه را که از بیمه‌گر در پایان مدت یا در وقت حصول شرطی که پرداخت خسارت موکول به آن شده دریافت می‌نماید جزو درآمد کسب محسوب نیست و خمس ندارد و اما بیمه‌گر که شغل او یک نوع تجارت است، آنچه را که از بیمه‌گذاران بابت حق بیمه دریافت می‌دارد جزو درآمد سالانه‌ی او محسوب است که در زائد بر مؤونه‌ی سالش خمس دارد. و ضمناً خسارت‌هایی که در طول سال به بیمه‌گذاران طبق قرارداد بیمه می‌پردازد نیز جزو مؤونه قرارداد بیمه است که از اصل مبالغ دریافتی از بیمه‌گذاران بابت حق بیمه کسر می‌شود و باقی‌مانده در سر سال جزو سود برای او محسوب است که باید خمس آن را بپردازد و بیمه‌گذار در این باره تکلیفی ندارد.

پول خسارت بیمه

س ۱۰۷: آیا به مالی که شرکت‌های بیمه بر اساس قرارداد برای جبران خسارت به بیمه شده پرداخت می‌کنند، خمس تعلق می‌گیرد؟
 ج) پولی که شرکت‌های بیمه به فرد بیمه شده پرداخت می‌کنند، خمس ندارد.

پول بیمه درمانی

س ۱۰۸: شخصی از درآمد بین سال هزینه تحصیل فرزندش را به دانشگاه می‌پردازد و محل کار او طبق وعده قبلی ۸۰ درصد آن هزینه را به ایشان عودت می‌دهد و یا فردی هزینه درمان خود را به

بیمارستان پرداخت می کند و شرکت بیمه ۸۰ درصد هزینه را طبق تعهدی که دارد به ایشان عودت می دهد ، حال اگر فرد مذکور پولی را که از محل کار یا بیمه دریافت نموده ، مصرف نکرده باشد و سال خمسی او به پایان برسد آیا این پول خمس دارد؟
ج) در فرض سؤال خمس دارد.

۷. دیه

خمس دیه

س ۱۰۹: آیا به دیه خمس تعلق می گیرد؟
ج) دیه خمس ندارد.

۸. اموال مخمس

س ۱۱۰: پول یا کالای مخمسی دارم که اقدام به مصرف آن کرده‌ام، آیا جایز است در پایان سال، مقداری از درآمد سال به جای آن پول یا کالایی که خمس آن پرداخت شده، استثنا شود؟
ج) چیزی از درآمد سال به جای مال مخمسی که مصرف شده، استثنا نمی شود.

س ۱۱۱: شخصی مالک مقداری گندم بوده که خمس آن را پرداخت نموده و هنگام برداشت محصول جدید، همان گندم مخمس را مصرف می کرده و به جای آن گندم جدید می گذاشته و چندین سال به همین ترتیب عمل نموده است، آیا به گندمی که به جای گندم مصرف شده می گذاشته، خمس تعلق می گیرد؟ و در صورت تعلق خمس، آیا همه آن خمس دارد؟

ج) گندمی را که خمس آن را پرداخته، اگر مصرف کند، نمی‌تواند معادل آن از گندم جدید را از خمس استثنا کند. بنابراین آنچه را که از گندم جدید مصرف مؤونه سال خود کرده، خمس ندارد، و آنچه که از آن تا سر سال خمسی باقی مانده، خمس دارد.

س ۱۱۲: من دو حساب بانکی جدا از هم دارم. حساب اول پول هبه است که به آن خمس تعلق نمی‌گیرد و حساب دوم که حاصل کار من است و به آن خمس تعلق می‌گیرد. من قسمتی از پول حساب اول را به اشتباه خرج کرده‌ام به این نیت که این پول را از حساب دوم برداشت کرده‌ام. آیا می‌توانم آن مقداری را که از حساب دوم (پول خمس نداده) خرج کرده‌ام به حساب اول (پول هبه) منتقل کنم. یعنی آیا به این پول خمس تعلق می‌گیرد یا خیر؟

ج) مبلغ مذکور پس از خرج شدن، استثنا نمی‌شود.

۹. مال صرف شده در مؤونه

ملاک عدم وجوب خمس در مؤونه

س ۱۱۳: آیا ملاک عدم وجوب خمس در مؤونه استفاده از آن در طول سال است یا اینکه نیاز به آن در طی سال کافی است، هرچند موردی برای استفاده از آن پیش نیاید؟

ج) ملاک در امثال لباس و فرش و مانند آن از چیزهایی که هنگام استفاده، عین آنها باقی می‌ماند، نیاز به آنها است. ولی معیار در احتیاجات مصرفی روزانه زندگی مانند برنج و روغن و غیره، مصرف است که هر چه از مصرف سالانه آنها زیاد بیاید، خمس دارد.

س ۱۱۴: اگر فردی زمین دومی که مناسب شأن او و مورد نیاز جهت ساختمان مسکن برای عائله اوست داشته باشد، ولی در طول سال خمسی قدرت ساخت آن را ندارد و یا در یک سال نمی‌تواند آن را تکمیل کند، آیا پرداخت خمس آن بر او واجب است؟

ج) در عدم وجوب خمس، در زمینی که برای ساخت مسکن بدان نیاز دارد، فرقی بین اینکه یک قطعه باشد یا چند قطعه، و یا یک مسکن باشد یا چند مسکن، وجود ندارد؛ بلکه ملاک، صدق عنوان نیاز به آن به مقتضای موقعیت و شأن عرفی وی و همچنین وضع مالی او برای ساخت تدریجی آن است.

س ۱۱۵: یک سرویس ظروف منزل وجود دارد، آیا استفاده از بعضی از آنها برای عدم تعلق خمس به آن کافی است؟

ج) معیار عدم تعلق خمس به لوازم منزل، صدق عنوان نیاز به آن مطابق با شأن عرفی مناسب با انسان است، هرچند در طول سال از آن استفاده نشود.

خانه ساخته شده با پول غیر مخمس

س ۱۱۶: آیا به خانه‌ای که قبلاً با مالی که خمس آن داده نشده، ساخته شده، خمس تعلق می‌گیرد؟ بر فرض وجوب پرداخت خمس، آیا خمس بر اساس قیمت فعلی محاسبه می‌شود یا قیمت زمان ساخت آن؟

ج) اگر خانه از درآمد بین سال برای زندگی و سکونت ساخته شده است خمس ندارد، ولی اگر از درآمدی که سال بر آن گذشته، ساخته شده است، خمس پولی که در ساخت آن هزینه شده، باید پرداخت شود.

کفن خریده شده

س ۱۱۷: کفنی را خریده و چندین سال مانده است، آیا پرداخت خمس آن واجب است یا این که فقط پرداخت خمس قیمت خرید آن واجب است؟

ج) پولی که با آن کفن خریده، اگر مخمس باشد، دیگر خمس ندارد و گرنه باید خمس پول خرید کفن را بپردازد. و در مورد تنزل ارزش پول به احتیاط واجب با حاکم شرع مصالحه نماید.

خرج کردن اموال برای فرار از خمس

س ۱۱۸: اگر کسی برای فرار از خمس دادن قبل از اتمام سال خمسی اش شروع کند به خرج کردن اموال و دارایی هایش مثلاً زیارت برود یا حج مستحبی یا خرید وسایل منزل که نیازی به آنها ندارد یا تعویض خودرو و... آیا این کار خمس را ساقط می کند؟ کار او چه حکمی دارد؟

ج) آنچه صرف هزینه زندگی کرده ولو در فرض سؤال، خمس ندارد ولی اگر صرفاً به قصد فرار از خمس چیزی که به آن نیاز ندارد را تهیه کند، وجوب خمس از او ساقط نمی شود.

محاسبه خمس لوازم منزل

س ۱۱۹: خمس لوازم منزل چگونه محاسبه می شود؟
ج) لوازمی که با استفاده از آنها عین آن باقی می ماند مثل فرش و غیر آن، خمس ندارد. ولی از نیازهای مصرفی روزمره مانند برنج و روغن و غیر آنها، آنچه اضافه بیاید و تا سر سال خمسی باقی بماند، خمس دارد.

دریافت خودرو بعد از سال خمسی

س ۱۲۰: چنانچه با پولی که درآمد سال است، قبل از رسیدن سال خمسی، پول خودرو را بپردازیم و پس از سال خمسی خودرو را تحویل بگیریم، آیا خمسی به پول خودرو تعلق می‌گیرد؟
(ج) اگر خودرو مؤونه در حدّ شأن عرفی شما بوده و خریداری گردیده و پول پرداختی به عنوان بخشی از ثمن (قیمت) است، خمس ندارد وگرنه خمس دارد.

پول پیش پرداخت برای خرید خانه

س ۱۲۱: مبلغ صد هزار تومان به مؤسسه‌ای پرداخت نمودم تا در آینده زمین مسکونی به من تحویل دهد و الآن یک سال از آن می‌گذرد و از طرفی قسمتی از آن پول مال خودم است و قسمت دیگر را قرض کرده و مقداری از قرض را هم پرداخته‌ام، آیا به آن خمس تعلق می‌گیرد؟ مقدار آن چقدر است؟
(ج) اگر گرفتن زمین برای ساخت مسکن مورد نیاز متوقف بر پیش‌پرداخت مقداری از پول آن باشد، مبلغ پرداخت شده خمس ندارد، حتی اگر از درآمد کسب شما باشد.

کتاب‌های شخصی

س ۱۲۲: آیا به پولی که برای خرید کتاب از نمایشگاه بین‌المللی کتاب در تهران قبل از تحویل آن پرداخت شده، ولی هنوز کتابها ارسال نشده است، خمس تعلق می‌گیرد؟
(ج) اگر کتابهای مزبور، مورد نیاز و به مقدار متناسب با شأن عرفی شخص باشد، خمس ندارد.

س ۱۲۳: آیا استفاده از یک جلد از دوره کتابی که از چندین جلد تشکیل شده (مانند وسائل الشیعه) باعث ساقط شدن خمس تمام آن دوره می‌شود یا اینکه باید از هر جلد کتاب یک صفحه خوانده شود؟
(ج) اگر مجموع آن دوره مورد نیاز باشد و یا خرید جلدی که به آن احتیاج است متوقف بر خرید دوره کامل آن باشد، خمس ندارد، در غیر این صورت باید خمس مجلداتی که الآن مورد نیاز نیست، پرداخت شود، و مجرد خواندن یک صفحه از هر جلد کتاب، برای ساقط شدن خمس کافی نیست.

س ۱۲۴: آیا کتاب‌های درسی که طلاب برای سالهای بعد می‌خرند سر سال باید تخمیس شود؟
(ج) اگر مناسب شأن آنها باشد خمس ندارد.

هبه به دیگران

طلایی که شوهر برای همسرش می‌خرد

س ۱۲۵: آیا به طلایی که شوهر برای همسرش می‌خرد، خمس تعلق می‌گیرد؟
(ج) اگر به مقدار متعارف و مناسب شأن او باشد، از مؤونه سال محسوب می‌شود و خمس ندارد.

حکم مال بخشیده شده به کودک

س ۱۲۶: اگر مقداری پول برای بچه کنار گذاشته شود و کلاً به عنوان هبه به او بخشیده شود آیا پول هبه شده خمس دارد یا نه؟

ج) اگر بخشش، صحیح انجام گرفته و به قصد فرار از خمس نبوده، متعلق خمس نیست.

سوغات

س ۱۲۷: گاهی در سفرهای زیارتی مقداری لباس و وسایل جهت سوغات تهیه می‌کنیم ولی مورد آن پیش نمی‌آید و آن را برای زمانی دیگر که بخواهیم سوغات دهیم نگه می‌داریم. وضعیت خمس این موارد چگونه است؟

ج) اگر وسایل مذکور که با درآمد خریداری می‌شود تا سر سال خمسی به اشخاص سوغات داده شود، خمس ندارد و در غیر این صورت باید خمس آن پرداخت شود.

فرار از خمس با بخشش پول به همسر

س ۱۲۸: آیا اگر زن و شوهر پول خود را برای تهیه مسکن به هم ببخشند تا خمس به آن تعلق نگیرد اشکال شرعی دارد؟
ج) فرار از خمس از طریق مذکور موجب سقوط تکلیف نمی‌شود.

س ۱۲۹: سر سال خمسی من آخر ماه دهم از هر سال است، آیا حقوق ماه دهم را که در آخر آن می‌گیرم، خمس دارد؟ اگر بعد از دریافت، مقدار باقی‌مانده آن را (که طبق عادت، هر ماه پس‌انداز می‌شود) به همسرم هدیه کنم، آیا خمس به آن تعلق می‌گیرد؟

ج) حقوقی که قبل از سال خمسی دریافت می‌کنید و یا قبل از آخرین روز سال خمسی قابل دریافت است، پرداخت خمس مقدار زائد بر مؤونه آن سال واجب است. اما آن چه به همسر خود یا به

دیگری هدیه می‌نمایید، اگر صوری و به قصد فرار از خمس نباشد و به مقدار مناسب با شأن عرفی شما باشد، خمس ندارد.

س ۱۳۰: زن و شوهری برای اینکه خمس به اموال آنها تعلق نگیرد، قبل از رسیدن سال خمسی‌شان، اقدام به هدیه کردن سود سالانه خود به یکدیگر می‌کنند، امیدواریم حکم خمس آنها را بیان فرمایید.
(ج) با این‌گونه بخشش که صوری و برای فرار از خمس است، خمس واجب از آنان ساقط نمی‌شود.

جهیزیه

واریز به حساب کودک جهت جهیزیه

س ۱۳۱: بنده دختری ۹ ساله دارم که از هم اکنون حسابی در بانک برای او باز نموده و ماهیانه مبلغی کم به این حساب واریز می‌نمایم به این نیت که برای تهیه جهیزیه از آن استفاده کنم آیا به این وجه نیز خمس تعلق می‌گیرد یا خیر؟
(ج) اگر واقعاً به او هبه کنند و مناسب شأن هبه‌کننده باشد، خمس ندارد اما اگر هبه نشده است و صرفاً پس‌انداز به نام وی است خمس دارد.

مصرف جهیزیه در مورد دیگر

س ۱۳۲: آیا وسیله‌ای که ابتدا به نیت جهیزیه تهیه شده است می‌توان بعد از چند سال برای مصرف دیگری استفاده کرد؟ آیا به این وسیله خمس تعلق می‌گیرد؟
(ج) اگر در راه دیگر مصرف شود، حکم جهیزیه را ندارد.

جهیزیه در صورت تبدیل به احسن

س ۱۳۳: کسی که جهاز را به تدریج خریده و الآن از مد افتاده و قصد تبدیل به احسن دارد آیا موقع فروش جهاز از مد افتاده خمس آن را بدهد یا خیر؟

ج) اگر همان را تبدیل می‌کند، خمس ندارد ولی اگر بفروشد و چیز دیگری بخرد و یا پول آن را در زندگی خود هزینه کند (با فرض این که سال خمسی بر آن گذشته باشد) مشمول وجوب خمس است.

س ۱۳۴: اگر پدر دختر جهیزیه را برای خودش برداشته و در زندگی مصرف کند و کالای مرغوب‌تری را برای دختر تهیه کند، چه حکمی دارد؟
ج) اگر به دختر بخشیده و تحویل او داده و حالا دختر پس بدهد، خمس ندارد وگرنه در فرض مرقوم خمس دارد.

پرداخت پول جهیزیه به دختر

س ۱۳۵: اگر پول جهیزیه را به خود دختر بدهیم تا بعداً با آن جهیزیه بخرد آیا خمس به آن تعلق می‌گیرد؟
ج) آنچه را که هدیه کرده‌اید اگر مناسب با شأن عرفی و قبل از فرا رسیدن سال خمسی باشد، خمس ندارد.

جهیزیه بخشیده شده

س ۱۳۶: در صورتی که جهیزیه پس از گذشت چند سال از خرید آن به دختر تحویل نشده بلکه به فرد فقیری بخشیده شود، آیا به آن خمس تعلق می‌گیرد؟

ج) اگر از راه درآمد کاری تهیه شده در فرض مزبور خمس دارد.

جهیزیه پسر

س ۱۳۷: با توجه به فتوای امام خمینی (قدس سره) در مسأله جهیزیه عروس که دختر هنگام ازدواج به خانه شوهر می‌برد، اگر در منطقه‌ای رسم بر این باشد که خانواده داماد اقدام به تهیه و تأمین اثاثیه و لوازم خانه کنند و به مرور زمان و به تدریج به تهیه آن لوازم بپردازند و سال بر آن بگذرد، چه حکمی دارد؟

ج) اگر تهیه اثاثیه و لوازم زندگی برای آینده، عرفاً جزء مؤونه محسوب شود، خمس ندارد.

زینت آلات و کلکسیون

س ۱۳۸: اگر فردی با توجه به شأن خود هر ماه از درآمدش طلا بخرد آیا این طلاها خمس دارد؟

ج) در فرض سؤال اگر طلا برای زینت در حد شأن عرفی باشد، خمس ندارد.

س ۱۳۹: کسی که در منزل پرنده نگه می‌دارد یا آکواریوم ماهی دارد آیا پرندگان یا ماهی‌ها خمس دارد خصوصاً اگر گران‌قیمت باشد یا جنبه‌ی زینتی داشته باشد؟

ج) اگر زاید بر مؤونه و شأن عرفی شخص باشد و از درآمد بین سال تهیه شده باشد، خمس دارد و در غیر این صورت خمس ندارد.

صدقات و حقوق شرعیه

س ۱۴۰: مبالغی را که انسان برای امور خیریه مانند کمک به مدارس، آسیب‌دیدگان از سیل و... انفاق می‌کند، آیا از مؤونه سال محسوب می‌شود و خمس ندارد؟

ج) این چنین انفاق‌ها از مخارج سال انفاق محسوب می‌شود و خمس ندارد.

کسر مالیات از درآمد

س ۱۴۱: در سال ۸۲ خمس یک‌ساله سرمایه مغازه خود را حساب کردم. در سال ۸۳ که می‌خواستم خمس یک‌ساله خود را حساب کنم متوجه شدم که بایستی مالیات سال ۸۱ و ۸۲ را پرداخت کنم.

سوال این است که آیا در محاسبه خمس ۸۳ می‌توانم مالیات سالهای ۸۱ و ۸۲ را از سرمایه کم کنم، باتوجه به این که جاهل به مسأله مالیات بودم؟ ج) بدهی هر سال از درآمد همان سال کم می‌شود و باقی‌مانده اگر زائد بر مؤونه باشد خمس دارد. ولی اگر بدهی مالیاتی سال‌های قبل را قبل از رسیدن سال خمسی پرداخت نمایید از مؤونه شما محسوب می‌شود.

فیش حج میت

س ۱۴۲: شخصی برای رفتن به حج استجابی مبلغی را به حساب سازمان حج واریز کرده، ولی قبل از تشرف به زیارت خانه خدا، فوت نموده است، این مبلغ چه حکمی دارد؟ آیا مصرف کردن آن در نیابت از حج میت واجب است؟ آیا خمس به آن تعلق می‌گیرد؟

ج) فیش حج که در قبال مبلغی که به حساب سازمان حج واریز کرده، دریافت نموده، به قیمت فعلی اش از ترکه میت محسوب می‌شود، و میت اگر حج بر ذمه ندارد و وصیت به حج هم نکرده، صرف آن در حج نیابی برای میت واجب نیست، و خمس آن اگر پرداخت نشده باشد، در فرض سؤال واجب است پرداخت شود.

خمس مخارج مهمانی

س ۱۴۳: اگر کسی مهمان است و کلیه هزینه‌هایش توسط دیگری پرداخت می‌شود، آیا میزبان باید خمس مخارج را بدهد؟
ج) هزینه‌های مذکور در حد متعارف مشمول خمس نمی‌باشد.

املاک کم استفاده

س ۱۴۴: اینجانب کارمندی بازنشسته‌ام که قبل از بازنشستگی با استفاده از وام بانکی و غیربانکی آپارتمانی در مشهد خریداری نموده به این نیت که پس از بازنشستگی از توفیق همجواری حضرت ثامن الحجج (علیه السلام) بهره‌مند شوم، همچنین به اتفاق تعدادی از همکاران قطعه زمینی آن هم به صورت اقساط از یکی از ملاکین شمال با کاربری مسکونی خریداری نمودیم. پس از بازنشستگی دولت محترم بر اساس قانون، مبلغی به اینجانب پرداخت نمود که اقساط بانکی آپارتمان مشهد و تمامی بدهی به فروشنده ملک شمال را پرداخت نمودم ولی بابت وام غیر بانکی آپارتمان ماهیانه ۷۵ هزار تومان تا سال‌های آتی می‌بایست بپردازم. از طرفی بحمدالله چون هنوز توان کاری دارم در جای دیگر مشغول هستم. با عنایت به این که اولاً توفیق زندگی در مشهد حاصل نشد و فقط در سال چند بار خود و خانواده و برخی از بستگان از آن

استفاده می‌نماییم و ثانیاً قطعه زمین شمال پس از تفکیک با شرکا به همان وضع باقی است و توان ساخت و استفاده از آن را ندارم؛

الف: آیا املاک اینجانب مشمول خمس می‌باشد؟

ب: اگر چنین است آیا باید به قیمت خرید محاسبه نمایم و یا قیمت روز؟

ج) الف: اگر شأن شما اقتضا دارد در مشهد نیز خانه داشته باشید خمس ندارد ولی اگر ساختمان مشهد و ملک دیگر مورد شان عرفی شما محسوب نمی‌شود به مقداری از پول آنها که از درآمد پرداخت کرده‌اید، خمس تعلق گرفته است.

ب: در فرض سؤال اگر برای ترقی قیمت و سود بردن خریداری نشده باشد بر فرض تعلق خمس تا نفروخته‌اید، به قیمت خرید خمس دارد و در صورت فروش تفاوت قیمت خرید و فروش، جزو درآمد سال فروش محسوب می‌شود که اگر تا سر سال خمسی صرف در مؤونه نشود، متعلق خمس است.

زمین یا باغ تفریحی

س ۱۴۵: به قصد استفاده خانواده و تأمین نیاز مادی و تفریحی خانواده قطعه زمینی (کشاورزی) خریداری نمودم. آیا مشمول خمس می‌شود یا خیر؟ در صورت تعلق خمس، آیا به هزینه‌هایی که برای آن زمین شده، مثل حصارکشی و درخت کاری، نیز خمس تعلق می‌گیرد؟ ضمناً بخشی از پول این ملک از طریق وام و مابقی از درآمد سال، قبل از سال خمسی، تأمین و پرداخت شده است.

ج) اگر مورد نیاز شما بوده - ولو برای استراحت و تفریح - و از درآمد سال تهیه کرده‌اید، خمس ندارد.

مغازه ملحق به منزل

س ۱۴۶: زمانی که کسی منزلی بگیرد که آن منزل یک مغازه داخل کوچه داشته باشد و هدف خرید منزل باشد در مورد آن مغازه خمس تعلق می‌گیرد یا نه؟

ج) اگر مغازه را به قصد کسب نخریده و فعلاً هم از آن کسب درآمد نمی‌کند و جزو منزل محسوب می‌شود، آن مغازه حکم مستقلی ندارد بلکه ملحق به منزل می‌باشد.

زمین برای ساخت مسکن

س ۱۴۷: شخصی خانه ملکی برای سکونت ندارد، لذا زمینی خریده تا در آن خانه‌ای برای خودش بسازد، ولی چون پول کافی برای ساخت نداشته، سال بر آن گذشته و آن را به فروش هم نرسانده است، آیا خمس آن واجب است؟ بر فرض وجوب، آیا خمس پول خرید را باید بپردازد یا قیمت فعلی زمین را؟

ج) اگر زمین را از منفعت کسب سال، برای ساخت مسکن مورد نیاز، خریده باشد، خمس ندارد.

س ۱۴۸: در سؤال قبلی، اگر آن شخص شروع به ساختن خانه کند، ولی قبل از اتمام آن، سال خمسی برسد، آیا خمس آنچه در مصالح ساختمان مصرف کرده، واجب است؟

ج) در فرض سؤال، خمس ندارد.

زمین تهیه شده برای احداث باغ تفریحی

س ۱۴۹: زمینی را به قصد ساخت باغ خریداری نموده‌ام که تاکنون موفق به ساخت آن نشده‌ام، در صورت رسیدن سال خمسی آیا شامل خمس

خواهد شد و در صورت مثبت بودن پاسخ، خمس آن چگونه محاسبه خواهد شد؟

ج) اگر زمین مذکور را از درآمد بین سال برای احداث باغ جهت نیاز شخصی و به عنوان محلی برای استراحت تهیه کرده‌اید، و مازاد بر شأن و موقعیت عرفی شما نباشد، خمس ندارد.

خانه برای آینده فرزندان

س ۱۵۰: اگر شخصی برای آینده فرزندانش، با اینکه خودش در طبقه اول زندگی می‌کند، اقدام به ساختن طبقه دوم کند، آیا با وجود عدم نیاز به آن تا چند سال دیگر پرداخت خمس آنچه در آن خرج کرده، واجب است؟

ج) اگر ساختن طبقه دوم برای آینده فرزندانش در حال حاضر از مخارج مناسب با شأن عرفی وی محسوب شود، آنچه به مصرف رسانده است، خمس ندارد و در صورتی که این چنین نباشد و در حال حاضر هم، نه خودش و نه فرزندانش به آن نیاز ندارند، پرداخت خمس آن واجب است.

س ۱۵۱: شما می‌فرمایید آنچه از مخارج سال محسوب می‌شود، خمس ندارد، پس شخصی که خانه‌ای برای سکونت ندارد، ولی مالک قطعه زمینی است که یک سال یا بیشتر بر آن گذشته و او نمی‌تواند آن را بسازد، پس چرا این از مخارج او محسوب نمی‌شود؟ امیدواریم توضیح بفرمایید.

ج) اگر زمین را برای ساخت مسکن مورد نیاز در آن، از درآمد بین سال خریده باشد، جزء مخارج کنونی وی محسوب می‌شود و خمس آن واجب نیست.

ظروف و فرش‌های اضافی

س ۱۵۲: اگر فرش و ظرفها اتفاقاً در طول سال مورد استفاده قرار نگیرد، ولی برای استفاده میهمان به آنها نیاز باشد، آیا خمس در آنها واجب است؟

(ج) در فرض سؤال خمس واجب نیست.

داروهای اضافی

س ۱۵۳: داروهایی که از درآمد وسط سال خریده شده و تا سر سال خمسی باقی بماند، خمس به آن تعلق می‌گیرد یا خیر؟
(ج) اگر خرید داروها جهت استفاده از آن در مواقع نیاز باشد و در معرض احتیاج هم باشد، خمس ندارد.

ماشین جهت استفاده شخصی

س ۱۵۴: شخصی برای آسایش و رفع نیازهای خانواده‌اش اقدام به خرید ماشینی با مال غیر مخمس و سودی که در وسط سال به دست آمده، نموده است، آیا پرداخت خمس آن بر او واجب است؟ در صورتی که ماشین را برای انجام امور مربوط به کارش خریده باشد، چه حکمی دارد؟
(ج) ماشین اگر برای انجام امور مربوط به کار و کسب او باشد، حکم ابزار کار را در وجوب خمس دارد، ولی اگر برای رفع نیازهای زندگی و جزء احتیاجات مناسب با شأن عرفی او باشد، خمس ندارد. البته اگر بر پول خرید آن سال خمسی گذشته، خمس پرداخت شود.

غلات ذخیره شده

س ۱۵۵: اگر برنج کاران بعد از برداشت محصول برنج، مقداری از آن را فروخته و هزینه‌ی زندگی نمایند و مقدار دیگری را نیز برای مصرف سالیانه خود نگه‌دارند، آیا به مقدار برنجی که برای مصرف سال از تابستان نگه‌داری شده است، خمس تعلق می‌گیرد؟
(ج) مقدار زائد بر مؤونه در سر سال خمسی، متعلق خمس است.

وسایل خریداری شده برای آینده

س ۱۵۶: من دانشجو هستم و قصد ازدواج دارم و می‌خواهم برای زندگی آینده‌ام وسایل زندگی تهیه کنم می‌خواستم سؤال کنم که اگر من از اکنون شروع به تهیه وسایل کنم در صورتی که یک سال از خرید آن بگذرد و استفاده نکرده باشم آیا باید برای آن خمس بدهم؟
(ج) اگر تهیه لوازم زندگی برای آینده، عرفاً جزو مؤونه شما محسوب می‌شود و تهیه یکباره وسائل در آینده، برای شما مقدور نیست، خمس ندارد.

س ۱۵۷: گاهی لوازم منزل مثل یخچال به قیمتی کمتر از قیمت بازار به ما فروخته می‌شود، این لوازم در آینده یعنی پس از ازدواج مورد نیاز ماست، با توجه به اینکه بعد از ازدواج باید آنها را به چند برابر قیمت فعلی تهیه کنیم، آیا به آنها که در حال حاضر بدون استفاده در خانه مانده است، خمس تعلق می‌گیرد؟

(ج) اگر آنها را با منفعت کسب سال برای استفاده در آینده خریده‌اید و در سال خرید مورد نیاز شما نبوده، باید خمس قیمت خرید آن را در سر سال خمسی بپردازید، مگر آن که به علت عدم

توانایی از تهیه یک باره آن هنگام نیاز، ناگزیر از تهیه تدریجی و نگهداری آن برای زمان احتیاج باشید، و مقدار آن هم به اندازه شأن عرفی شما باشد، که در این صورت جزء مؤونه محسوب می‌شود و خمس ندارد.

مایحتاج خریداری شده برای یک سال

س ۱۵۸: هر سال در اسفند ماه نمایشگاهی تشکیل می‌شود و چون قیمت آن مناسب است مایحتاج یک سال‌مان را از آنجا خریداری می‌کنیم (خصوصاً لباس‌های زمستانه و تابستانه‌ی بچه‌ها را). آیا به اینها خمس تعلق می‌گیرد؟

ج) اگر در وقت خرید، لباس‌های مذکور مورد نیاز و در حد شأن خانواده باشد، خمس ندارد.

منزل اجاره داده شده

س ۱۵۹: اینجانب دارای یک واحد مسکونی کوچک بودم سپس از طریق تعاونی مسکن محل کارم با پرداخت تدریجی و وام‌های متعدد یک منزل آپارتمانی دیگری احداث کردم. بعد از آن، منزل قبلی را اجاره داده و از کرایه آن اقساط منزل جدید را پرداخت نمودم آیا به این دو واحد مسکونی خمس تعلق می‌گیرد؟

ج) منزل قبلی اگر از درآمد بین سال تهیه شده و حداقل تا پایان سال خمسی در آن سکونت داشتید، خمس ندارد؛ و منزل دوم که فعلاً منزل مسکونی مورد نیاز شما محسوب می‌شود نیز خمس ندارد.

وسیله در معرض استفاده

س ۱۶۰: آیا اگر وسیله‌ای در معرض استفاده باشد ولی تا یک سال از آن استفاده نشود به آن خمس تعلق می‌گیرد؟
(ج) اگر مورد نیازتان بوده و از درآمد سال پولش را داده‌اید، خمس ندارد اگرچه استفاده نکرده‌اید.

لوازم التحریر

س ۱۶۱: آیا به لوازم التحریر خمس تعلق می‌گیرد؟
(ج) اگر مورد نیاز (در حد شأن عرفی) باشد و از درآمد بین سال تهیه شده باشد، خمس ندارد. مگر لوازم التحریر مصرفی که از مصرف سال اضافه آمده باشد و عرفاً مالیت داشته باشد که خمس آن باید پرداخت شود.

باقی مانده مواد مصرفی

س ۱۶۲: حکم قلم، خودکار، لوازم آرایش زنانه، عطر و ادکلن که قسمتی از آن استفاده شده و قسمتی از آن باقی مانده و بر آن سال گذشته، چیست؟

(ج) اگر از درآمد بین سال تهیه شده و مقدار باقی مانده عرفاً مالیت داشته باشد، مشمول وجوب خمس است.

پول واریز شده برای سیم کارت

س ۱۶۳: بنده برای خرید سیم کارت تلفن همراه پول واریز نموده‌ام و سال مالی بنده نیز نزدیک است آیا برای وجه واریزی که فعلاً سیم کارت را تحویل نگرفته‌ام خمس تعلق می‌گیرد یا نه؟

ج) اگر از درآمد بین سال واریز شده و مبلغ مزبور به عنوان خرید بکار رفته (نه به عنوان سرمایه‌گذاری) و مورد نیاز و مطابق با شأن عرفی باشد، خمس ندارد.

س ۱۶۴: به اعتبار باقی‌مانده کارت‌های تلفن و شارژ موبایل اعتباری خمس تعلق می‌گیرد؟

ج) شارژ موبایل را اگر با درآمد بین سال پرداخته است، اعتبار باقی‌مانده در کارت سر سال خمسی خمس دارد.

حیوانات اهلی و نماء آنها

س ۱۶۵: افراد کشاورز برای امرار معاش محتاج به نگهداری از حیواناتی مانند گاو و گوسفند و مانند آنها هستند تا این که از منافع منفصله آنها در مؤونه زندگی خود استفاده نمایند. آیا به این حیوانات و نماءات منفصل آن خمس تعلق می‌گیرد؟

ج) خود آن حیوانات چنانچه زاید بر شأن نبوده و مورد نیاز باشند و از درآمد کاری یا منافع کسب که سال بر آن نگذشته تهیه شده باشند، خمس ندارد ولی به نماءات منفصل (از قبیل روغن و پشم و...) که تا سر سال خمسی مصرف نشده خمس تعلق می‌گیرد.

فروش مؤونه

س ۱۶۶: اگر شخصی خانه خود را فروخته و پول آن را برای استفاده از سود آن در بانک بگذارد و سپس سال خمسی اش فرا برسد، چه حکمی دارد؟ و اگر این پول را برای خرید خانه، پس انداز نماید، چه حکمی دارد؟

ج) اگر خانه را از درآمد سالانه شغلی برای سکونت و به حساب مخارج سالانه، ساخته یا خریده و بعد از سال خمسی آن را فروخته باشد، پول فروش آن در هر صورت خمس ندارد.

فروش مؤونه تهیه شده از مال غیر مخمس

س ۱۶۷: اگر وسائل و چیزهای مورد نیاز زندگی مانند ماشین، موتور، فرش که خمس آن داده نشده است، فروخته شود، آیا پس از فروش باید خمس آنها فوراً پرداخت شود؟

ج) وسایل ذکر شده اگر جزو احتیاجات زندگی بوده و از درآمد بین سال آن را تهیه کرده است، و در سال بعد به فروش رفته است پول فروش آن خمس ندارد، ولی اگر وسایل را با پولی که سال بر آن گذشته بدون ادای خمس تهیه کرده، باید خمس پول خرید آنها را بدهد، هرچند آن وسایل را نفروشد و اگر حساب سال نداشته و نمی‌داند که به هنگام صرف پول در خرید ما بحتاج، آیا سال خمسی بر آن گذشته یا نه، در مورد پول خرید آنها باید با یکی از نمایندگان ما مصالحه نماید.

فروش ماشین

س ۱۶۸: چند سال پیش ماشینی خریدم که در حال حاضر فروش آن به چندین برابر قیمت ممکن است، با توجه به اینکه پول خرید آن، مخمس نبوده است، و در صورت فروش و گرفتن قیمت فعلی آن، می‌خواهم خانه‌ای برای سکونت بخرم، آیا به مجرد دریافت پول، همه آن خمس دارد یا فقط به پولی که با آن ماشین را خریده‌ام، خمس تعلق می‌گیرد و مقدار باقی مانده که همان مقدار افزایش قیمت ماشین است، جزء درآمد

سال فروش ماشین محسوب می‌شود که اگر تا پایان سال فروش در مخارج زندگی مصرف نشود، خمس به آن تعلق می‌گیرد؟
 (ج) اگر ماشین جزء مؤونه شما باشد و آن را از درآمد بین سال جهت استفاده شخصی زندگی خریده باشید، پول فروش آن خمس ندارد. ولی اگر ماشین را برای کار کردن خریده‌اید، خمس مالی که برای خرید آن صرف کرده‌اید، واجب است، البته در مورد تنزل ارزش پول احوط مصالحه با حاکم شرع است و ترقی قیمت ربح سال فروش محسوب می‌شود.

عدم استفاده از پول فروش مؤونه

س ۱۶۹: با توجه به اینکه اگر وسایل خانه یا طلای همسر که در شأن اوست بعد از سال خمسی فروخته شود خمس ندارد اگر پول حاصل به مدت چند سال خرج نشود آیا باز هم خمس ندارد؟
 (ج) خمس ندارد.

مؤونه‌ای که تبدیل به سرمایه شده

س ۱۷۰: اگر مؤونه مثل خانه بعد از سال خمسی تبدیل به سرمایه شود خمس دارد یا نه؟
 (ج) در فرض مذکور خمس ندارد.

زمین فروخته شده

س ۱۷۱: اینجانب با پول مخمس قطعه زمینی را به این نیت خریداری کردم که اگر توانستم در آن زمین خانه‌ای بسازم و زندگی کنم، و اگر نتوانستم آن را بفروشم و خانه‌ای بخرم. بعد از چند سال که زمین ترقی

کرد، آن را فروختم و بلافاصله با اضافه مقداری از اندوخته‌ی خود خانه‌ای خریدم. آیا به پول این خانه خمس تعلق می‌گیرد؟
(ج) در فرض مرقوم، به این خانه خمس تعلق نمی‌گیرد مگر به مبلغی که پس‌انداز کرده بودید در صورتی که از درآمد سال بوده و سال بر آن گذشته و خمس آن پرداخت نشده باشد.

س ۱۷۲: اگر مکلف از درآمد سال، زمینی را جهت تهیه منزل خریده و بعد از گذشت سال، آن را بفروشد تا پولش را صرف خرید مسکن نماید، آیا پول فروش زمین متعلق خمس است؟
(ج) اگر با درآمد سال زمینی را برای بنای مسکن خریداری کند و پس از انقضای سال، عین یا قیمت آن را صرف تهیه‌ی مسکن دیگری کند، خمس ندارد و درآمد جدید محسوب نمی‌شود.

خروج از مؤونه

کتاب‌های شخصی

س ۱۷۳: شخصی دارای کتابخانه‌ای شخصی است که مدتی از آن کتابها استفاده می‌نموده و فعلاً چند سال است که از آن استفاده نمی‌کند، ولی احتمال می‌دهد که در آینده از آن بهره ببرد، آیا در مدتی که از کتابها استفاده نمی‌کند، به آن خمس تعلق می‌گیرد؟ و آیا در تعلق خمس، فرقی بین اینکه خودش خریده باشد یا پدرش، وجود دارد؟
(ج) اگر کتابها در زمان خرید آن مورد نیاز او برای مراجعه و مطالعه بوده و مقدار آن هم مناسب شأن عرفی او باشد، خمس ندارد، حتی اگر پس از سال اول از آن استفاده نکند. همچنین اگر

کتابها به او ارث رسیده و یا از طرف پدر و مادر و یا دیگران به او هدیه شده باشد، خمس به آن تعلق نمی‌گیرد.

اجاره منزل اختصاص یافته برای فرزندان

س ۱۷۴: در طبقه بالای خانه مسکونی مان دو واحد آپارتمان جهت سکونت فرزندان مان بنا نهاده‌ایم. اما اکنون در دست مستأجر است. محاسبه خمس این واحدها چگونه است؟

ج) اگر ساختن طبقه دوم برای فرزندان در حال حاضر از مخارج مناسب با شأن عرفی شما محسوب شود، خمس ندارد و در صورتی که این چنین نباشد و در حال حاضر هم، نه خود شما و نه فرزندان شما به آن نیاز ندارند، پرداخت خمس آن واجب است؛ و محاسبه آن به قیمت تمام شده کفایت می‌کند.

وسيله کنار گذاشته شده

س ۱۷۵: چند روز پیش از سر سال خمسی یک تخته فرش جدید برای منزل گرفتم و فرش قبلی کنار گذاشته شد. آیا خمس بر این تخته فرش کنار گذاشته شده تعلق می‌گیرد یا خیر؟

ج) اگر فرش جدید مورد نیاز شما بوده، خمس ندارد و همچنین بر فرشی که از سال قبل مورد استفاده بوده و اکنون کنار گذاشته‌اید، خمس تعلق نمی‌گیرد.

۱۰. دین و مال قرضی

دریافت قرض الحسنه

س ۱۷۶: چند سال پیش از بانک وام گرفته و آن را به مدت یک سال به حساب بانکی ام واریز کردم، و بدون آن که موفق به استفاده از آن وام شوم، هر ماه قسط آن را می پردازم، آیا به این وام، خمس تعلق می گیرد؟
(ج) خمس آن مقدار از وام مزبور که اقساط آن را تا سر سال خمسی از منفعت کسب خود پرداخت کرده اید، واجب است.

وام طولانی مدت

س ۱۷۷: اینجانب مبالغی به خاطر ساختمان منزل بدهکار هستم و این بدهکاری تا دوازده سال طول خواهد کشید، خواهشمندم مرا در رابطه با موضوع خمس راهنمایی فرمایید که آیا این بدهی از درآمد سال استثناء می شود؟

(ج) اقساط بدهی ساخت مسکن و مانند آن را هر چند می توان از درآمد کسب همان سال پرداخت نمود، ولی در صورت عدم پرداخت، از درآمد آن سال استثناء نمی شود، بلکه به باقی مانده درآمد سر سال خمسی، خمس تعلق می گیرد.

کسر بدهی از منفعت کسب

س ۱۷۸: در سال گذشته مبلغی را قرض گرفته و با آن زمینی خریدم به این امید که افزایش قیمت پیدا کند و بعد از فروش آن و خانه مسکونی فعلی ام، مشکل مسکن خود را در آینده حل کنم، اکنون سال خمسی من فرا رسیده، سؤال من این است که آیا می توانم آن بدهی را از منفعت کسب سال گذشته ام که خمس به آن تعلق گرفته، استثناء کنم یا خیر؟

ج) با فرض این که قرض مزبور جهت خرید زمین برای فروش آن در آینده بوده است، از منفعت کسب سالی که در آن قرض گرفته‌اید، استثناء نمی‌شود، و پرداخت خمس در آمد سالانه کسب که از مخارج آن سال زیاد آمده، واجب است.

اقساط پرداختی وام مسکن

س ۱۷۹: اینجانب خانم معلم بازنشسته آموزش و پرورش هستم. چند سال پیش یک واحد آپارتمان خریداری نموده‌ام که نیمی از قیمت آن بابت پاداش بازنشستگی می‌باشد که خمس شامل آن نمی‌شود، و نیمی هم از بانک وام گرفته‌ام که باید به مدت ۱۰ سال ماهیانه قسط آن را پرداخت نمایم. هدف اینجانب از خرید این واحد آپارتمان واگذاری به فرزندانم می‌باشد و هم اکنون هم فرزندم در آن ساکن است. آیا به این اقساط، خمس تعلق می‌گیرد یا خیر؟ و اگر تعلق می‌گیرد، هر ماهه باید پرداخت شود یا یکباره؟

ج) اگر واحد آپارتمانی را به فرزندانتان بخشیده‌اید، اقساط پرداختی بابت وام خرید آن واحد آپارتمانی خمس ندارد ولی اگر ساختمان را به فرزندان واگذار نکردید، و مؤونه شما هم به حساب نمی‌آید اقساط پرداختی وام آن در هر سال، سر سال خمسی، خمس دارد.

سود سرمایه شخص بدهکار

س ۱۸۰: شخصی با سرمایه‌ای که خمس آن را پرداخت کرده، یک مرکز شغلی ایجاد کرده و ماهانه درآمدی دریافت می‌کند وضع شخصی‌اش بدین صورت است که هم خودش به دیگران بدهکار است و هم از دیگران

طلبی دارد و خانه مستقل ندارد به دیگران کمک مالی بلاعوض هم می‌دهد آیا به درآمد ماهانه‌اش خمس تعلق می‌گیرد؟

ج) سودی که از سرمایه مخمس او حاصل می‌شود چنانچه پس از صرف در هزینه‌های لازم زندگی و صرف در خیرات و صدقات، سر سال خمسی اضافه بیاید و پس‌انداز شود، مقدار پس‌انداز شده خمس دارد؛ بدهکاری‌هایی که دارد اگر در رابطه با کسب یا در رابطه با خرید لوازم زندگی در همان سال باشد از درآمد او کسر می‌شود و اگر مربوط به سال‌های قبل باشد نمی‌تواند کسر کند و طلب‌هایی که از مردم دارد اگر ناشی از فروش نسبه کالا است جزء درآمد سال وصول محسوب می‌شود.

خمس تاکسی‌دار با خودروی اقساطی

س ۱۸۱: بفرمایید کسی که شغل وی تاکسی‌داری است، تکلیف وی در سال خمسی یا در صورت نداشتن سال خمسی چیست و آیا تاکسی را که با وام مثلاً ۵ میلیونی خریده مشمول آن می‌گردد؟

ج) اگر با پرداخت خمس آن [مقدار اقساطی که تاکنون پرداخت شده] زندگی او اداره نمی‌شود، خمس ندارد، وگرنه دادن خمس آن مقدار از اقساط که پرداخت شده واجب است و همین‌طور اگر درآمد او از سال خمسی اضافه آمد و چیزی پس‌انداز کرد، خمس دارد.

خرید امتیاز مسکن با قرض

س ۱۸۲: این‌جانب امتیاز واگذاری زمینی را از شخصی که عضو تعاونی می‌باشد به قیمت ۴۲۰۰۰۰۰ تومان خریداری نموده‌ام که مبلغ

۲۰۰۰۰۰۰ تومان آن را قرض کرده و پرداخت نموده‌ام. با توجه به این که بنده هنوز زمینی دریافت نکرده و سال خمسی نیز فرا رسیده است آیا به آن خمس تعلق می‌گیرد؟

ج) در فرض سؤال اگر برای ساخت مسکن مورد نیاز تهیه شده متعلق خمس نیست و پولی هم که قرض کرده‌اید، خمس ندارد.

قرض در ازای اجاره

س ۱۸۳: شخصی مالک ساختمان دو طبقه‌ای است، و خودش در طبقه بالا سکونت دارد و طبقه پایین را به شخص دیگری داده است و به علت بدهکاری مبلغی از او قرض گرفته بدون این که اجاره‌ای بگیرد، آیا به این مبلغ خمس تعلق می‌گیرد؟

ج) واگذاری استفاده مجانی از خانه به کسی به خاطر این که مالی از او قرض گرفته است، وجه شرعی ندارد، و به هر حال مالی که قرض گرفته است، خمس ندارد.

پول قرضی برای حج

س ۱۸۴: آیا قرضی که برای حج تمتع گرفته می‌شود باید خمس آن داده شده باشد و بعد از پرداخت خمس، باقی‌مانده آن برای مخارج حج پرداخت شود؟

ج) در فرض سؤال مالی که قرض گرفته می‌شود خمس ندارد، مگر آن مقدار از اقساط آن که تا سر سال خمسی پرداخت شده باشد و آن مال صرف در مؤونه نشده باشد.

قرض برای خرید خانه

س ۱۸۵: من در خلال پنج سال مبلغی را به بنیاد مسکن جهت گرفتن زمینی به امید تأمین مسکن پرداخت کردم، ولی تاکنون تصمیمی برای واگذاری زمین گرفته نشده است، لذا تصمیم دارم، آن مبالغ را از بنیاد مسکن باز پس بگیرم، با توجه به این که قسمتی از آن را قرض گرفته‌ام و قسمتی را هم از فروش فرش خانه‌ام و باقی مانده آن را هم از حقوق همسرم که معلّم است، تهیه کرده‌ام. اگر بتوانم مبلغ مزبور را پس بگیرم و آن را فقط برای تهیه مسکن (زمین یا خانه) مصرف کنم، آیا به آن خمس تعلق می‌گیرد؟ و چه مقدار؟

ج در فرض مرقوم که پول از راه هدیه یا قرض یا فروش لوازم زندگی تهیه شده، خمس آن واجب نیست.

وجوب پرداخت خمس برای بدهکار

س ۱۸۶: کسانی که قرض دارند آیا پرداخت خمس بر آنها واجب است؟

ج با وجود شرایط، داشتن قرض فی نفسه مانع از تعلق خمس نیست.

کسر اقساط ماهیانه از درآمد سال

س ۱۸۷: اینجانب یک خودرو به صورت اقساط خریدم حال که سال خمسی فرا رسیده است آیا می‌توانم مبلغ بدهی خود را از سرمایه‌ام کسر و سپس خمس آن را محاسبه کنم؟ لازم به ذکر است که اقساط آن بیش از یکسال است.

ج اقساطی را که تا سر سال خمسی پرداخت می‌شود می‌توان از درآمد همان سال کسر نمود.

احتساب چک مدت‌دار به عنوان بدهی

س ۱۸۸: هنگام ثبت‌نام فرزندم بابت پرداخت شهریه او، مهلت گرفته و مبلغ را در طی دو فقره چک چهار و شش ماهه پرداخت کرده‌ام. آیا موقع سر رسید سال مالی، این مبلغ جزو بدهی منظور می‌شود یا پرداخت آن را باید از محل درآمد سال بعد تأمین کرد؟
(ج) در فرض سؤال جزو مؤونه سال بعد محسوب می‌شود. مگر این‌که قبل از پایان سال خمسی پرداخت کنید.

احتساب مهریه به عنوان بدهی

س ۱۸۹: آیا مهریه زن که هر آن امکان مطالبه را دارد در سر سال خمسی برای مرد جزو بدهی حساب می‌شود؟
(ج) مهریه را می‌توان از درآمد کسب پرداخت نمود ولی در صورت عدم پرداخت، از درآمد آن سال استثنا نمی‌شود و تمام درآمد متعلق خمس است.

کارمندان دارای بدهی نقدی و قسطی

س ۱۹۰: آیا بر کارمندانی که گاهی مقداری مال از مخارج سالانه آنها زیاد می‌آید، با توجه به اینکه بدهی‌های نقدی و قسطی دارند، خمس واجب است؟

(ج) اگر بدهی بر اثر قرض کردن در طول سال برای مخارج همان سال یا خرید بعضی از مایحتاج سال به صورت نسیه باشد، در صورتی که بخواهد دین خود را از منافع همان سال ادا نماید،

مقدار دین از باقی مانده درآمد آن سال استثنا می شود، و در غیر این صورت، تمام درآمد باقی مانده که مصرف نشده خمس دارد.

کسر پول بابت بدهی

س ۱۹۱: من به شخصی مبلغی پول بدهکارم، اگر سر سال برسد و طلبکار قرض خود را مطالبه نکند و مقداری از درآمد سالانه که با آن می توانم قرض خود را ادا کنم، نزد من موجود باشد، آیا این بدهی از درآمد سالانه استثناء می شود یا خیر؟

ج) بدهی اعم از اینکه بر اثر قرض گرفتن باشد و یا بر اثر خرید نسیه لوازم خانگی، اگر به خاطر تأمین مخارج سالانه زندگی همان سال درآمد باشد اگر بخواهد پرداخت نماید، از درآمد سال کسر می شود، ولی اگر برای بدهی های سال های قبل باشد، هر چند مصرف در آمد سالانه برای پرداخت آن جایز است، ولی اگر تا پایان سال پرداخت نشود از درآمد سالانه استثنا نمی شود.

س ۱۹۲: آیا خمس بر کسی که مالی در حساب سالانه اش باقی مانده، و در حالی سال خمسی اش رسیده که بدهکار است، با توجه به این که چند سال برای پرداخت قرضش فرصت دارد، واجب است؟

ج) بدهی پرداخت نشده چه بدون مدت باشد و چه مدت دار، از درآمد سالانه استثنا نمی شود، مگر این که برای تأمین هزینه های سال درآمد باشد که از درآمد آن سال مقداری را که می خواهد صرف بدهی خود کند، استثنا می شود و به معادل آن از درآمد سالانه، خمس تعلق نمی گیرد.

س ۱۹۳: من از بانک مقداری وام گرفتم که وقت پرداخت آن بعد از تاریخ سال خمسی ام فرا می‌رسد و می‌ترسم که اگر آن مبلغ را امسال نپردازم، سال آینده قادر به ادای آن نباشم، تکلیف من هنگام رسیدن سال خمسی ام در رابطه با پرداخت خمس چیست؟

ج) اگر درآمد سال را پیش از پایان آن در پرداخت قرض خود مصرف کنید و قرض هم برای افزایش سرمایه نباشد، خمس ندارد، ولی اگر قرض برای افزایش سرمایه باشد و یا قصد پس انداز درآمد سالانه را داشته باشید، پرداخت خمس آن بر شما واجب است.

قسط‌های پرداخت شده در یک سال

س ۱۹۴: اگر وامی دریافت کنیم و قسط‌های آن سال‌های متمادی طول بکشد آیا قسط‌های پرداخت شده در هر سال خمس دارد؟

ج) اگر وام برای مؤونه زندگی بوده و در هر سال خمسی از درآمد همان سال ادای دین کرده‌اید، اقساط پرداختی مشمول وجوب خمس نیست، آری اگر خود وام موجود باشد به مقداری که از راه درآمد کار قسط آن را پرداخته مشمول وجوب خمس است.

اموال شخص بدهکار

س ۱۹۵: آیا پرداخت خمس برای کسی که مبلغی طلب دارد و به همان میزان بدهکار است ولی قصد دارد مبلغ طلب را به بدهی اختصاص دهد واجب است؟

ج) اگر بدهکاری مربوط به هزینه‌های زندگی همان سال او باشد در فرض سؤال اگر آن را بپردازد، از درآمد کسر می‌شود.

۱۱. مال پس انداز شده برای مؤونه

کسر هزینه‌های ماه اول سال خمسی

س ۱۹۶: بنده چون کارمند هستم و در انتهای هر ماه حقوق می‌گیرم و سال خمسی‌ام را اول مهر تعیین کرده‌ام. آیا می‌توانم هزینه‌های منزل و اقساط واقع در ماه مهر را از درآمد سال کسر کنم یا خیر؟
(ج) پس انداز درآمد سال برای صرف در مؤونه در سال بعد، اگر در آستانه صرف در مؤونه تا چند روز آینده باشد و با پرداخت خمس نتواند مایحتاج را تهیه کند و اقساط را بپردازد، خمس ندارد، وگرنه باید خمس آن را بپردازد.

پس انداز برای فرزندان و خمس آن

س ۱۹۷: اشخاصی که پول برای فرزندان پس انداز می‌کنند و هدف آنها فرار از خمس نیست؛
الف: اگر فرزندان آنها بالغ نباشند چون پدر حق وکالت و اجازه دخل و تصرف دارد، آیا به این پول خمس تعلق می‌گیرد یا خیر؟
ب: اگر به علت نیاز زندگی از پول پس انداز فرزندان استفاده شود و مجدداً جایگزین شود، آیا به پول اولیه، خمس تعلق می‌گیرد یا خیر؟
(ج) اگر واقعاً به آنها هبه کنند و مناسب شأن هبه کننده باشد، خمس ندارد ولی دخل و تصرف در آن منوط به این است که برای طفل زیان یا مفسده ای نداشته باشد اما اگر هبه نشده است و صرفاً پس انداز به نام آنهاست خمس دارد.

پس انداز برای تهیه ضروریات زندگی

س ۱۹۸: آیا پس انداز درآمد کسب برای تهیه ضروریات زندگی به مجرد رسیدن سال خمسی متعلق خمس است، یا پس از گذشت مدتی؟
 (ج) پس انداز درآمد سال برای صرف در مؤونه در سال بعد، اگر در آستانه صرف در مؤونه تا چند روز آینده باشد، خمس ندارد، وگرنه باید خمس آن را پردازد.

س ۱۹۹: آیا پس انداز درآمد برای تهیه مایحتاج در آینده تا چند روز و یا چند ماه دیگر جایز است با چه شرایطی و تا چه مدتی؟
 (ج) اگر از درآمد بین سال نیاز دارد که صرف خرید یکی از مایحتاج زندگی نماید و مبلغ به مقداری باشد که با ادای خمس آن باقی مانده وافی برای تهیه مایحتاج مورد نظر نیست، در این صورت مجاز است بدون پرداخت خمس پس انداز، آن را تا یکی دو ماه پس از اتمام سال خمسی صرف در تهیه مایحتاج مورد نظر نماید، به شرط آن که در خلال مدت یاد شده در اولین روزی که امکان صرف آن در تهیه مایحتاج مورد نظر حاصل شده مصرف نماید، ولی چنانچه مثلاً در هفته اول می تواند صرف در تهیه مایحتاج مورد نظر نماید و در عین حال بدون عذر موجه پول را پیش خود نگه دارد تا بعداً صرف در تهیه مایحتاج مورد نظر کند در این صورت باید خمس آن را پردازد.

پس انداز حقوق جهت هزینه های ازدواج

س ۲۰۰: آیا به پولی که از حقوق ماهیانه ام برای خرید لوازم ازدواج در آینده، پس انداز می کنم، خمس تعلق می گیرد؟

ج) اگر عین پولی را که بابت حقوق ماهیانه می‌گیرید، پس انداز می‌کنید، باید سر سال، خمس آن پرداخت شود، مگر آن‌که با فرا رسیدن سال خمسی در آستانه‌ی خرید لوازم ضروری ازدواج باشید و زودتر از آن امکان خرید آن را نداشتید و با پرداخت خمس آن نتوانید لوازم مورد نیاز را تهیه کنید.

س ۲۰۱: از آن‌جا که تا کنون ازدواج نکرده‌ام، آیا جایز است مقداری از مالی را که در حال حاضر دارم، برای هزینه‌هایی که در آینده به آن‌ها نیاز دارم، پس‌انداز کنم؟
ج) پس‌انداز درآمد سال اگر برای هزینه ضروری ازدواج در چند روز آینده باشد، خمس ندارد.

س ۲۰۲: طلاب علوم دینی که هنوز ازدواج نکرده‌اند و مسکنی ندارند، اگر درآمدی از طریق تبلیغ و کار یا سهم امام (علیه‌السلام) داشته باشند، آیا مشمول خمس است یا این‌که می‌توانند بدون پرداخت خمس، آن را به این دلیل که از وجوب خمس استثنا شده، برای هزینه‌های ازدواج پس‌انداز کنند؟

ج) حقوق شرعی که از طرف مراجع به طلبان محترمی اهدا می‌شود که مشغول تحصیل در حوزه‌های علوم دینی هستند، خمس ندارد، ولی سایر درآمدهایی که از راه تبلیغ و کار دارند، اگر تا سر سال خمسی باقی بماند، خمس آن واجب است.

پس انداز برای ساخت خانه

س ۲۰۳: دو سال است قطعه زمینی را برای ساخت خانه خریده‌ام، اگر از مخارج روزمره پولی را برای ساختن خانه در آن پس‌انداز کنم، زیرا در

۸۰ احکام خمس

حال حاضر مستأجر هستم، آیا در پایان سال به آن خمس تعلق می‌گیرد؟

ج) اگر درآمد سال را قبل از رسیدن سال خمسی به مصالح ساختمانی مورد نیاز تبدیل کنید، و یا آن که در آستانه صرف آن در ساختمان مسکن خود تا چند روز آینده باشید، خمس ندارد.

فروغات مسأله

وجوب فوری در پرداخت خمس

معنای فوریت در وجوب پرداخت خمس

س ۲۰۴: آیا پرداخت خمس واجب فوری است؟ (یعنی اگر شخص، سر سال خمسی، خمس اموالش را جدا نموده باشد، آیا لازم است همان وقت آن را به مرجع خود تحویل دهد یا این که فاصله بین جدا کردن و پرداخت کردن اگر متعارف باشد، اشکال ندارد؟
ج) پرداخت خمس فوریت دارد و اگر پرداخت فوری مشکل است می تواند برای تصرفات خود تا زمان امکان پرداخت، از طریق تماس تلفنی اجازه بگیرد.

تأخیر در ادای خمس

س ۲۰۵: تأخیر پرداخت خمس تا سال آینده چه حکمی دارد؟
ج) تأخیر پرداخت خمس از سال خمسی به سال دیگر جایز نیست، هر چند هر وقت آن را بپردازد ادای بدهی حاصل می شود.
س ۲۰۶: آیا به خمسی که با تأخیر پرداخت شود جریمه تعلق می گیرد؟
ج) اگر خمس سال قبل از درآمد سال جدید پرداخت شود، واجب است که خمس درآمد سال جدید نیز پرداخت شود.

ملاک پرداخت شدن خمس

تسریع در پرداخت سهمین

س ۲۰۷: آیا بعد از رسیدن سال خمسی می‌توان خمس را از منفعت استثنا نمود و تا مدت کوتاهی (مثلاً دو هفته) که نماینده را ببیند نزد خود نگه‌دارد؟

ج) باید سر سال پیردازید مگر دسترسی نداشته باشید و جدا ساختن، مجوزی برای تاخیر در پرداخت خمس نمی‌شود.

استفاده از مبلغ خمس کنار گذاشته شده

س ۲۰۸: اینجانب در ابتدای سال خمسی خمس خود را کنار گذاشته ولی مقداری از آن را استفاده کردم به این شرط که بعداً سر جایش بگذارم. آیا این حبس حساب می‌شود اگر حبس حساب می‌شود وظیفه من چیست؟

ج) بطور کلی تکلیف به ادای خمس با کنار گذاشتن ساقط نمی‌شود، بنابراین تصرف در آن مال کنار گذاشته شده حکم تصرف در بقیه درآمد را دارد و باید، در سر سال خمسی مقدار خمس را به ولی امر خمس و یا نماینده او در امر وجوهات پرداخت نموده و یا کسب مهلت نماید.

س ۲۰۹: سال گذشته مقداری پول جهت خمس جدا کرده بودم تا در قم به دفتر مقام معظم رهبری بدهم ولی در شهرستان بابت معاملاتی خانه به عنوان بیعانه به بنگاهی پرداختم حال آیا این پول عین پول غیر مخمس بوده و این معامله با این وصف به اجازه معظم له نیازمند است.

ج) جدا نمودن مبلغی به عنوان خمس اموال تا به مرجع یا نماینده او پرداخت نشده، خمس محسوب نمی‌شود.

نحوه محاسبه و پرداخت خمس

بدست آوردن پول هنگفت قبل از سال خمسی

س ۲۱۰: کسی که سال خمسی‌اش نزدیک است و یک‌باره پول هنگفتی که مورد نیاز است بدست می‌آورد (از محل کسب و رهن منزل) آیا برای این پول می‌تواند یک سال خمسی جدا در نظر بگیرد یا باید در پایان همان سال خمسش را بدهد؟

ج) با مجموع درآمد همان سال روی هم حساب می‌شود و در زائد بر مؤونه خمس دارد، ولی پول بابت رهن منزل اگر منزل خود را اجاره داده و از مستأجر پولی به اسم رهن گرفته، آن پول در واقع قرض است و خمس ندارد.

خمس جداگانه برای هر درآمدی

س ۲۱۱: آیا کسی که برای هر یک از درآمدهای خود سال خمسی جداگانه‌ای قرارداد، جایز است خمس سودی را که سر سال خمسی آن رسیده، از سودهای دیگری که سال بر آنها نگذشته است، بپردازد؟ در صورتی که بدانند این درآمدها به طور کامل تا پایان سال باقی می‌مانند و چیزی از آنها صرف مؤونه نمی‌شود، چه حکمی دارد؟

ج) هرگاه بخواهد خمس منفعت یک کسب را از درآمد کسب دیگر بپردازد، باید خمس مبلغ پرداختی را نیز بپردازد و درآمدهایی که چیزی از آن به مصرف هزینه‌های زندگی نمی‌رسد،

مخیر است بین اینکه خمس آن را هنگام حصول آن بپردازد یا تا رسیدن سال خمسی، صبر کند.

محاسبه خمس توسط خود مکلف

س ۲۱۲: آیا انسان می‌تواند خودش خمس مالش را حساب نموده و سپس آنچه را بر او واجب است به وکلای جنابعالی بپردازد؟
(ج) اشکال ندارد.

پرداخت خمس زمین از درآمد غیر مخمس

س ۲۱۳: فردی ملکی (خانه یا زمین) دارد که خمس به آن تعلق گرفته است، آیا می‌تواند خمس آن را از درآمد سال بپردازد؟ یا اینکه واجب است اول خمس سود را بدهد و سپس خمس ملک را از سود مخمس پرداخت کند؟

(ج) اگر بخواهد خمس آن را از درآمد سال بپردازد، واجب است که خمس آن را هم بپردازد.

جبران کمبود بعضی از اموال با زیادی اموال دیگر

س ۲۱۴: سال قبل اقدام به محاسبه اموالم و تعیین سال خمسی برای خودم نمودم، در آن زمان نود و هشت رأس گوسفند که خمس آنها داده شده بود و همچنین مقداری پول نقد و یک موتورسیکلت داشتم. گوسفندان من بر اثر فروش تدریجی آنها کم شده، ولی پول نقد زیاد شده است. در حال حاضر شصت رأس گوسفند و مقداری پول نقد دارم، آیا پرداخت خمس این پول بر من واجب است یا اینکه فقط باید خمس مقدار زیادی آن را بدهم؟

ج) اگر مجموع قیمت گوسفندهای موجود با اموال نقدی که دارید، بیشتر از مجموع قیمت نود و هشت رأس گوسفند با پول نقدی باشد که قبلاً خمس آن را پرداخت کرده‌اید، مقدار زائد خمس دارد.

خرید مایحتاج خانه با پول مخمس

س ۲۱۵: اگر فردی با دریافت هر درآمدی خمس آن را بپردازد آیا اگر با آن پول وسایل زندگی مانند خوراک و پوشاک و کتاب و... تهیه کند، در صورتی که از سال بگذرد به آنها خمس تعلق می‌گیرد یا خیر؟
ج) خمس تعلق نمی‌گیرد.

سهام سقوط کرده در بورس

س ۲۱۶: من دو سال پیش وامی به مبلغ پنج میلیون تومان گرفتم و با آن سهام خریدم ولی پس از خرید ارزش سهام کاهش یافت و حدود سه میلیون تومان گشت و اقساط وام هم تمام شد حالا سؤال این است که من باید خمس پنج میلیون را بدهم یا ۳ میلیون؟
ج) خمس سه میلیون کفایت می‌کند.

مقایسه موجودی‌های هر سال با سال بعد برای پرداخت

خمس

س ۲۱۷: روش محاسبه خمس اینجانب تاکنون به صورت زیر بوده است: ابتدای سال خمسی را اولین درآمد مشخص نمودم سپس هر سال آنچه موجودی ریالی و خوراکی و ... مصرف نشده بود محاسبه و با موجودی

سال گذشته مقایسه می نمودم و آنچه اضافه شده بود خمس آنرا پرداخت می نمودم آیا این روش صحیح بوده است یا نه؟
(ج) روش مذکور در صورتی که موجودی های گذشته نمانده و مصرف شده باشد، صحیح نیست و باید تمام موجودی بدون کسر چیزی محاسبه شود.

پرداخت خمس زمین به صورت عینی

س ۲۱۸: برای پرداخت خمس نمی خواهم منتظر بمانم که ملک بفروش برود الان یک قسمت از ملک را می خواهم خمس بدهم در زمان فروش ملک، قیمت افزایش یافته، ملک واگذار شده بابت خمس را به چه نرخی حساب کنم؟

(ج) می توانید خود زمین را با اجازه ولی خمس به قیمتی که فعلاً می خردند بابت خمس حساب کنید.

چک صادر شده در روز سال خمسی

س ۲۱۹: اگر شخص چکی صادر کند که موعده آن همان روز سال خمسی است، باید مبلغ چک را در محاسبه میزان خمس کدام سال وارد نماید؟

(ج) اگر بابت بدهی مؤونه همان سال درآمد باشد، می تواند استثناء کند.

محاسبه خمس میت

س ۲۲۰: اگر شخصی در اثناء سال خمسی از دنیا برود تخمیس ربح بین سال با وجود داشتن صغار واجب است یا نه؟

ج) همان موقع مرگ، آخر سال او محسوب می‌شود و باید خمس درآمد آن سال پرداخت شود.

طریقه محاسبه‌ی خمس کالاهای مغازه

س ۲۲۱: خواهشمندیم آسان‌ترین راه ممکن برای پرداخت خمس توسط صاحب مغازه را بیان فرمایید.

ج) هر چه کالا و پول نقد دارد، در سر سال خمسی حساب کرده و قیمت‌گذاری می‌کند و سپس مجموعه آن را با سرمایه اصلی می‌سنجد، اگر چیزی اضافه بر سرمایه موجود باشد، سود محسوب می‌شود و به آن خمس تعلق می‌گیرد.

س ۲۲۲: تعیین قیمت کالاهای موجود در مغازه، هنگام حساب سال خمسی، مشکل است، چگونه باید آن را حساب کرد؟

ج) تعیین قیمت اجناس موجود در مغازه به هر صورت ممکن هر چند با تخمین، برای محاسبه درآمد سال که باید خمس آن پرداخت شود، واجب است.

س ۲۲۳: من صاحب مغازه‌ای هستم که هر سال پول نقد و جنس‌های خود را محاسبه می‌کنم و چون بعضی از کالاها تا آخر سال خمسی فروخته نمی‌شود، آیا پرداخت خمس آن در آخر سال و قبل از فروش واجب است یا اینکه باید بعد از فروش، خمس آنها پرداخت شود؟ اگر خمس کالا را بدهم و سپس آن را بفروشم، چگونه باید در سال آینده محاسبه کنم؟ و اگر آن را به فروش نرسانم و قیمت آن تغییر کند، چه حکمی دارد؟

ج) کالایی که تا سر سال فروخته نشده و مشتری برای خرید آن پیدا نشده است، در حال حاضر پرداخت خمس افزایش قیمت آن واجب نیست بلکه سود حاصل از فروش آن در آینده از سود سال فروش محسوب می‌شود، ولی کالایی که افزایش قیمت پیدا کرده و کسی هست که در طول سال آن را بخرد، ولی شما برای اینکه سود بیشتری ببرید، آن را تا پایان سال نفروخته‌اید، باید با رسیدن سال خمسی، خمس افزایش قیمت آن را بپردازید، و در این صورت آن کالا به قیمتی که در سر سال خمسی ارزیابی شده و خمس افزایش قیمت آن پرداخت شده، در سال آینده استثناء می‌شود.

- س ۲۲۴: کاسبی هستم که نزدیک یک سال و سه ماه هست که کسبم را شروع کرده‌ام. چندین سؤال پیرامون مسأله خمس داشتم:
۱. آیا به جنسی که یک سال است خریداری نموده و در انبار مانده و فروش نرفته است و به قولی بنجل شده و باید حتی زیر قیمت خرید رد شود و در واقع ضرر کاسب محسوب می‌شود هم خمس تعلق می‌گیرد؟
 ۲. آیا اگر امروز جنسی را خریداری نموده و فردا سال خمسی من باشد به این جنس خمس تعلق می‌گیرد یا باید یک سال بگذرد؟
 ۳. اگر جنس به صورت چکی مثلاً پول آن برای شش ماه دیگر باشد چطور؟ در واقع سرمایه از آن کس دیگری باشد؟
 ۴. اگر خمس اصل سرمایه را داده باشم مثلاً اصل سرمایه ۱۰ میلیون باشد و پول آن یا هدیه باشد یا خمس آن را پرداخت کرده باشم و در گردش باشد باز هم به اجناسی که سر سال خمسی باقی می‌ماند خمس تعلق می‌گیرد؟

ج ۱) اگر از درآمد کسب خریداری شده باشد، سر سال خمسی به قیمتی که امکان فروش دارد، خمس دارد.

ج ۲) اگر از درآمد کسب خریداری شده، سر سال خمسی باید خمس آن را پردازید.

ج ۳) اگر تمام پول آن تا سر سال خمسی پرداخت نشده باشد، خمس ندارد وگرنه به مقداری که پرداخت شده است، خمس دارد.

ج ۴) در فرض سؤال تا حد ۱۰ میلیون خمس به آن تعلق نمی‌گیرد.

استثناء مالی که متعلق خمس نیست از سرمایه مخلوط با آن

س ۲۲۵: اگر مالی که خمس ندارد مانند جایزه و مانند آن، با سرمایه مخلوط شود، آیا در پایان سال خمسی جایز است که آن را از سرمایه استثنا کرد و سپس خمس بقیه اموال را پرداخت؟
ج) استثنای آن اشکال ندارد.

کالاهای نسبه داده شده

س ۲۲۶: سه سال پیش مغازه‌ای را با مالی که خمس آن پرداخت شده، افتتاح کردم و سر سال خمسی‌ام هم پایان سال شمسی یعنی شب عید نوروز است، و تاکنون هرگاه سر سال خمسی‌ام رسیده، مشاهده کرده‌ام که همه سرمایه‌ام به صورت قرض بر عهده مردم است و در عین حال خودم هم مبلغ زیادی بدهکارم. امیدواریم ما را نسبت به تکلیفمان راهنمایی فرمایید.

ج) اگر سر سال خمسی چیزی از سرمایه و سود نزد شما نباشد و یا چیزی بر سرمایه شما افزوده نشده باشد، پرداخت خمس بر

شما واجب نیست و طلبهای شما که ناشی از فروش نسبه کالا به مردم است، جزء درآمد سالی محسوب می شود که آنها را دریافت می کنید.

کسر بدهی ها از سرمایه

س ۲۲۷: من مالک مالی هستم که مقداری از آن نقد و مقدار دیگر به صورت قرض الحسنه نزد بعضی از افراد است و از طرفی به علت خرید زمین مسکونی مقروض هستم و باید یکی از چک های آن را چند ماه دیگر بپردازم، آیا جایز است بدهی زمین را از مبلغ مذکور (نقد و قرض الحسنه) کم کنم و خمس باقی مانده را بپردازم؟ همچنین آیا زمینی که برای سکونت خریداری شده، خمس دارد؟

ج) مالی که از درآمد سال به بعضی افراد قرض داده اید، اگر تا سر سال خمسی قابل وصول نباشد، پرداخت خمس آن تا وصول نشده است، واجب نیست و اموالی که از درآمد سال در دست شماست جایز است که از آن، قبل از رسیدن سر سال خمسی، بدهی خود را که مهلت آن چند ماه دیگر می رسد، بپردازید، ولی اگر در اثنای سال آن را در ادای قرض مصرف نکنید و سر سال خمسی شما برسد، نمی توانید قرض خود را از آن مبلغ استثنا کنید، بلکه واجب است خمس همه آن را بپردازید. ولی اگر بنا دارید تمام یا قسمتی از آن را در آینده نزدیک صرف ادای بدهی خود نمایید و چنانچه بخواهید خمس آن را بپردازید، باقی مانده برای ادای بدهی کافی نیست و از این بابت در زحمت و مشقت قرار می گیرید، در این صورت پرداخت خمس آنچه را که می خواهید صرف ادای بدهی نمایید، واجب نیست. اما زمینی که

برای سکونت مورد نیاز از درآمد بین سال تهیه می‌شود، خمس ندارد.

خمس شخص همیشه بدهکار

س ۲۲۸: شخصی حساب سال برای خمس نداشته و اکنون تصمیم گرفته است که حساب سال داشته باشد، وی که از ابتدای ازدواج تا به حال بدهکار بوده است، خمس خود را چگونه محاسبه کند؟
(ج) اگر از گذشته تا به حال درآمدی بیشتر از مخارج زندگی نداشته، نسبت به گذشته چیزی بر عهده او نیست.

جمع شدن اسباب پرداخت خمس

س ۲۲۹: اگر کسی سر سال خمسی‌اش رسید، از طرفی مالش مخلوط به حرام بود و منفعت کسب هم داشت و نیز می‌خواهد که مقداری از اموالش را راس المال تجارت برای کارهای دیگر قرار دهد آیا این فرد باید این اموال را ۳ بار تخمیس کند؟
(ج) یک خمس برای مخلوط به حرام بودن بدهد و یک خمس هم برای درآمد سال که از مخارج اضافه آمده است، و اگر پس از تخمیس همین مال مخمس را راس‌المال قرار دهد، خمس ندارد.

مواد خوراکی

س ۲۳۰: آیا می‌شود خمس مواد خوردنی را به صورت پول حساب کرد و داد یا باید مثلاً همان برنج را داد؟
(ج) مانع ندارد و لازم نیست که خمس از عین مال پرداخت شود.

عدم احتساب بدهی خمس از مؤونه سال جدید

س ۲۳۱: اینجانب در محاسبات خمس سال گذشته، مبلغی را بدهکار شدم و در طول سال، مقداری از آن بدهی را پرداخت کرده‌ام. آیا باقی مانده بدهی فوق جزء مؤونه محسوب میشود یا خیر؟
ج) آن بدهی جزء مؤونه سال جدید محسوب نمی‌شود. و باید خمس هر مقدار از درآمد خود را که صرف ادای خمس سال قبل کرده‌اید پرداخت نمائید.

پرداخت خمس از غیر مال متعلق خمس

س ۲۳۲: آیا اگر کسی مقداری پول در حساب قرض‌الحسنه داشته باشد و خمس به او تعلق بگیرد ولی به آن پول دست نزند و از پولی که نزد خودش است بخواهد خمس آن را بدهد، وظیفه‌اش چیست؟
ج) اگر آن پول هم از درآمد است، باید خمس آن را نیز محاسبه کند و سپس بدهی مربوط به خمس را ادا نماید.

محاسبه خمس برای اولین بار

س ۲۳۳: فردی برای اولین بار می‌خواهد خمس اموالش را حساب کند، خانه مسکونی که نمی‌داند با چه مالی آن را خریده، چه حکمی دارد؟ در صورتی که بداند آن را با مالی که چند سال پس‌انداز شده، خریده است، حکم آن چیست؟

ج) خانه مسکونی یا سایر لوازم زندگی را اگر احتمال می‌دهد که با مالی که شرعاً متعلق خمس نبوده (مانند ارث یا هبه) خریده باشد چیزی از بابت خمس آن بر او نیست، ولی اگر یقین دارد که آن را با درآمد کسب خود خریده است، لیکن نمی‌داند که آیا

درآمد کسب را در بین سال صرف خرید آن کرده است یا پس از پایان سال و پیش از پرداخت خمس درآمد، باید با یکی از وکلای ما مصالحه نماید و اگر یقین دارد خانه را از درآمد کسبی که چند سال پس انداز کرده است پیش از پرداخت خمس آن خریده است، باید خمس آن درآمد پس انداز شده را بپردازد. و در مورد تنزل ارزش پول احوط مصالحه با حاکم شرع است.

پرداخت اشتباهی خمس

س ۲۳۴: در محاسبه خمس سالانه خود به نتیجه رسیده بودم که بایستی مبلغی را بابت خمس پرداخت نمایم و پرداخت نمودم و از آن بابت ۴ برابر همان مبلغ را بعنوان مال مخمس جدا و در حساب قرض الحسنه نگهداشته‌ام. در رسیدگی و کنترل سال بعد متوجه شدم که سال قبل واجد شرایط پرداخت خمس نبوده‌ام. با عنایت بمراتب فوق الذکر و خمس پرداخت شده آیا وجه در نظر گرفته و جدا شده بعنوان مال مخمس محسوب می‌شود یا خیر؟

ج) آنچه پرداخت کرده‌اید بابت خمس حساب نمی‌شود و آنچه باقی مانده تا سر سال خمسی بعد اگر مشمول خمس بوده، باید خمس آن را بپردازید و پرداخت قبلی در فرض سؤال کفایت از پرداخت فعلی نمی‌کند.

احتساب خمسی که اشتبهاً پرداخت شده به عنوان

بدهی خمس

س ۲۳۵: آیا مبلغی را که به عنوان خمس مالی که متعلق خمس نبوده، پرداختم، می‌توانم بابت خمس مالی که فعلاً بدهکارم، حساب کنم؟

ج) اگر در مصارف شرعی آن مصرف شده، بابت ادای بدهی کنونی شما از خمس محسوب نمی‌شود. ولی اگر عین آن موجود باشد می‌توانید آن را مطالبه نمایید.

پرداخت خمس اضافه

س ۲۳۶: در صورتی که شخصی خمس اضافه در سال مالی پرداخت کرده است، آیا می‌تواند در سال‌های بعد آن مبلغ را بابت خمس حساب نماید؟

ج) اگر پول پرداختی بابت خمس اضافی، در دست گیرنده در سال بعد موجود نباشد، نمی‌تواند آن را بابت بدهی خمس سال آینده حساب نماید.

عوض کردن پول مخمس با غیر مخمس

س ۲۳۷: آیا می‌توان با نیت پولی را که هنوز سال خمسی آن نرسیده با پولی که خمس داده شده است عوض کرد؟

ج) در هر صورت اگر پولی که خمس آن داده نشده تا سر سال خمسی باقی بماند متعلق خمس است.

شک در پرداخت خمس

س ۲۳۸: اگر صاحب مغازه‌ای نداند که مشتری که با او معامله می‌کند، خمس مالش را پرداخته است یا خیر، آیا دادن خمس آن اموال بر او واجب است؟

ج) چیزی برعهده او نیست و وظیفه‌ای هم نسبت به فحص ندارد.

س ۲۳۹: اگر در چیزی شک داشته باشیم که خمس آن را داده‌ایم یا خیر، ولی ظن غالب به پرداخت خمس آن باشد، وظیفه ما چیست؟ (ج) اگر مشکوک از چیزهایی باشد که خمس به آن تعلق گرفته است، تحصیل یقین به پرداخت خمس آن واجب است.

س ۲۴۰: من به توفیق خداوند هر سال خمس اموالم را می‌پردازم، ولی در طی سالهایی که اقدام به محاسبه خمس اموالم کرده‌ام، همیشه در حساب آنها شک داشته‌ام، این شک چه حکمی دارد؟ آیا واجب است امسال همه اموال نقد خود را حساب کنم یا اینکه به شک در این مسأله اعتنا نمی‌شود؟

(ج) اگر در صحت حساب خمس منفعت کسب سالهای گذشته شک داشته باشید، به آن اعتنا نمی‌شود و پرداخت مجدد خمس بر شما واجب نیست. ولی اگر در منفعت کسب شک داشته باشید که آیا جزء منفعت کسب سالهای قبل است که خمس آن پرداخت شده، یا جزء منفعت کسب امسال است که خمس آن داده نشده، بر شما واجب است که احتیاطاً خمس آن را بپردازید، مگر اینکه احراز کنید که خمس آن را قبلاً پرداخته‌اید.

مخلوط شدن مال متعلق خمس با غیر آن

پول‌های در حال گردش

س ۲۴۱: بنده در بانک مقداری پول داشته‌ام که خمس آن را هم سر سال پرداخت نموده‌ام اما در طی سال مالی بعد چندین بار به این پول افزوده و یا برداشت کرده‌ام اکنون که سال خمسی پایان یافته خمس این پول را چگونه باید محاسبه نمایم؟ آیا با توجه به این که پول تا حدودی

گردش داشته است به تمام آن خمس تعلق می‌گیرد و یا این که تنها در صورتی که موجودی فعلی بیش از سال گذشته باشد به اضافه آن خمس تعلق می‌گیرد؟

ج) اگر پول مذکور به عنوان سرمایه در گردش بوده، پرداخت خمس نسبت به اضافه آن کافی است ولی اگر به عنوان پس‌انداز نگه‌داری شده و تمام آن مصرف شده و پس‌انداز جدید جایگزین آن شده باشد، تمام آن متعلق خمس است. و اگر بخشی از آن مصرف شده، به نسبت مال غیر مخمس به مخمس محاسبه گردد.

مخلوط شدن مالی که متعلق خمس نیست با مال غیر مخمس

س ۲۴۲: من و همسر من از کارمندان وزارت آموزش و پرورش هستیم، همسر من همیشه حقوق خود را به من هدیه می‌کند، و با مقداری پول در شرکت کشاورزی کارمندان آموزش و پرورش که عضو آن هستیم، سهمیم شده‌ام، ولی نمی‌دانم که آن مبلغ از حقوق خودم بوده یا همسر من، با توجه به اینکه پولی که از حقوق ماهیانه همسر من تا پایان سال خمسی ام پس‌انداز شده کمتر از پولی است که او در طول سال می‌گیرد، آیا به مبلغ مذکور خمس تعلق می‌گیرد؟

ج) آنچه از اموال پس‌انداز شده و از پولی که بابت خرید سهم شرکت پرداخته‌اید که مربوط به حقوق خودتان است، خمس دارد، و آن قسمت که توسط همسران هدیه شده، اگر هدیه به قصد فرار از خمس نباشد و در حد شان باشد خمس ندارد، و آنچه را هم که شک دارید از حقوق خودتان است یا همسران،

پرداخت خمس آن واجب نیست، اگر چه احوط پرداخت خمس و یا مصالحه آن است.

مخلوط شدن مال مخمس و غیر مخمس

س ۲۴۳: اگر در حساب پس انداز (بدون سود)، مثلاً ۱۰۰۰ تومان مبلغ مخمس داشته باشیم و پس از آن، ۵۰۰ تومان غیر مخمس هم بر مبلغ قبلی بیفزاییم، در صورتی که در طول سال مقداری از آن پول برداشت کنیم، آیا در پایان سال خمسی لازم است تا خمس مجموع را محاسبه کنیم یا این که تنها لازم است خمس مقدار اضافه را که باقی مانده است، پرداخت نماییم؟

ج) اگر مالی که خمس آن داده شده، در سال جدید مصرف نشود و باقی بماند، دوباره خمس ندارد، و اگر در آمد آن سال به طور مشترک با مال مخمس در مؤونه سال مصرف شود، واجب است که خمس باقی مانده در پایان سال به نسبت غیر مخمس به مخمس پرداخت شود.

س ۲۴۴: پس از پرداخت خمس در فروردین امسال مبلغ ۵۵۰۰۰۰۰ ریال در حساب اینجانب باقی ماند، به مرور حقوق ماه‌های بعد هم اضافه شده به طوری که پول خمس داده شده و نشده باهم مخلوط شده است. وظیفه من در هنگام هزینه کردن این پول‌ها چیست؟

ج) با نیت خود می‌توانید مشخص کنید که پول مخمس را از حساب خود دریافت می‌کنید یا پول مربوط به حقوق سال جدید را.

س ۲۴۵: مالی متشکل از هدیه عروسی و وام ازدواج و حقوق شخص است اگر از کل پول به اندازه خود وام و هدیه مانده باشد آیا به آن خمس تعلق می‌گیرد؟

ج) واجب است که خمس مبلغ باقی مانده را به نسبت مال غیر مخمس به مخمس، پردازد. مگر این که هنگام برداشت به قصد حقوق برداشت کرده باشد.

س ۲۴۶: اگر شخصی پس اندازی داشته باشد که مخلوطی از مال مخمس و غیر مخمس است و گاهی از آن برای مخارج خود برداشت کرده و گاهی هم به آن اضافه می‌کند. با توجه به این که مقدار مال مخمس معلوم است، آیا پرداخت خمس مجموع مبلغ باقی مانده واجب است یا این که باید فقط خمس مال غیر مخمس را بدهد؟

ج) واجب است که خمس مبلغ باقی مانده را به نسبت مال غیر مخمس به مخمس، پردازد.

تفکیک پول مخمس و غیرمخمس با نیت

س ۲۴۷: طبق فتوای جنابعالی تفکیک مال مخمس و غیرمخمس موجود در یک حساب بانکی واحد با نیت میسر است آیا نیت کلی برای این امر کفایت می‌کند؟ مثلاً فردی مایل است که اموال مخمس به حال خود باقی مانده و در طول سال تنها از درآمد جاری استفاده کند. ولی به طور موردی در برداشتها این امر را نیت نکرده است. در این شرایط تکلیف شرعی چگونه است؟

ج) چنانچه ابتداءً نیت کند که هر چه از بانک برداشت می‌کند از اموال غیر مخمس باشد، مادامی که خلاف آن را قصد نکرده لازم نیست به طور موردی در هر مرتبه چنین نیتی داشته باشد.

سال مالی

سال خمسی

س ۲۴۸: مقصود از سال خمسی چیست و چگونه سال خمسی قرار می‌دهند؟

ج) سال خمسی، قراردادی نیست بلکه یک امر قهری و واقعی است^۱ یعنی تاریخ دریافت اولین درآمد، ابتدای سال خمسی شما بوده و در هر سال همان روز سر سال خمسی شماست و آنچه از درآمد بین سال در زندگی مورد نیاز و در حدّ شأن صرف شده، خمس ندارد و آنچه تا سر سال خمسی باقی مانده به اضافه جنس‌های مصرفی از قبیل برنج، نخود و امثال آن که تا آخر سال مصرف نشده و چیزهای خریداری شده که مورد نیاز نبوده یا بیش از حدّ شأن بوده، متعلّق خمس هستند البته مهریه، ارث، هدیه، عیدی و پاداش، خمس ندارد با این وجود اگر در محاسبه خمس مشکلی دارید می‌توانید به دفتر یا یکی از نمایندگان مجاز مقام معظم رهبری «دام ظلّه» در امر وجوهات مراجعه و محاسبه نمایید.

س ۲۴۹: تعیین ابتدای سال برای پرداخت خمس چگونه است؟

ج) شروع سال خمسی نیاز به تعیین از سوی خود مکلف ندارد، بلکه قهراً بر اساس چگونگی حصول درآمد سالانه متعیّن می‌شود.

۱ - معنای جمله مذکور این است که ابتدای سال خمسی با تعیین از جانب مکلف مشخص نمی‌شود، بلکه یک امر واقعی است که برای کسی که شغل او کاسبی است با شروع کاسبی و برای کشاورز با رسیدن وقت برداشت محصول و برای کارگر و کارمند با دستیابی به اولین درآمد، آغاز می‌شود.

بنابراین ابتدای سال خمسی امثال کارگران و کارمندان از اولین روز امکان دریافت اولین درآمد از درآمدهای کار و کارمندی است، و سال خمسی تجار و مغازه‌داران از تاریخ شروع به خرید و فروش و سال خمسی امثال کشاورزان از تاریخ برداشت اولین محصول کشاورزی سال شروع می‌شود.

س ۲۵۰: سر سال خمسی ام را اول ماه سوم سال گذشته قرار داده‌ام و در همین تاریخ برای محاسبه خمس سود حساب بانکی ام مراجعه کردم، آیا این روش برای حساب سال مالی درست است؟
ج) ابتدای سال خمسی شما، روزی است که برای اولین بار سود قابل دریافت برای شما حاصل شده است، و تأخیر ابتدای سال از آن روز برای شما جایز نیست.

س ۲۵۱: کسی که اطمینان دارد به اینکه چیزی از درآمد سالانه‌اش تا پایان سال باقی نمی‌ماند، بلکه تمامی درآمد و منفعت او در خلال سال خرج هزینه‌های زندگی او می‌شود، آیا واجب است برای خود سال خمسی تعیین کند؟ کسی که بر اثر اطمینان به اینکه چیزی از درآمدش زیاد نمی‌آید، سال خمسی تعیین نکرده، چه حکمی دارد؟

ج) ابتدای سال خمسی با تعیین از جانب مکلف مشخص نمی‌شود، بلکه یک امر واقعی است که برای کسی که شغل او کاسبی است با شروع کاسبی و برای کشاورز با رسیدن وقت برداشت محصول و برای کارگر و کارمند با دستیابی به اولین درآمد، آغاز می‌شود. حساب سر سال خمسی و محاسبه درآمد سالانه واجب مستقلاً نیست، بلکه راهی برای شناخت مقدار خمس است و وقتی محاسبه واجب می‌شود که بدانند خمسی به او

۱۰۲ احکام خمس

تعلق گرفته، ولی مقدار آن را نمی‌داند و اگر از منفعت کسب چیزی نزد او نماند و همه آن در مؤونه زندگی مصرف شود، خمس هیچ کدام از آنها بر او واجب نیست.

س ۲۵۲: آیا ابتدای سال مالی همان ماه اول کار است یا اولین ماهی که حقوق دریافت می‌کند؟

ج) شروع سال خمسی حقوق بگیران اعم از کارگران و کارمندان و غیره همان روز اولی است که مزد یا حقوق خود را دریافت می‌کنند و یا می‌توانند دریافت نمایند.

س ۲۵۳: آیا تاریخ گرفتن اولین چک را باید برای سال خمسی در نظر گرفت یا تاریخ نقد شدن آن را؟
ج) سال خمسی زمانی است که امکان دریافت وجه باشد.

سال شمسی و قمری

س ۲۵۴: آیا سال خمسی باید شمسی باشد یا قمری؟
ج) مکلف در این مورد مخیر است.

تغییر سال خمسی

س ۲۵۵: شخصی می‌گوید که سر سال خمسی‌اش ماه دهم سال بوده است، ولی بر اثر فراموش کردن آن، قبل از پرداخت خمس در ماه دوازدهم برای خانه‌اش فرش و ساعت و موکت خریده است و در حال حاضر تصمیم گرفته که سال خمسی‌اش را به ماه رمضان تغییر دهد، نظر شریف حضرت‌عالی راجع به سهم امام و سادات کالاهای مذکور چیست؟

ج) تقدیم و تأخیر سال خمسی جایز نیست مگر با اجازه ولی امر خمس و بعد از حساب مدت گذشته و مشروط است به اینکه موجب وارد شدن ضرر به صاحبان خمس نشود، و در مورد اجناسی که پول پرداختی بابت خرید آن از درآمد سال قبل بوده است، باید خمس آن پول‌ها پرداخت شود.

پرداخت خمس درآمدها به محض دریافت

س ۲۵۶: قصد دارم به محض کسب هر گونه درآمد خمس آن را پرداخت نمایم تا نیاز به تعیین سال خمسی و محاسبه اموال باقی‌مانده نباشد آیا این کار صحیح است و کفایت از خمس می‌کند؟
ج) مانع ندارد ولی چون ممکن است در پرتو چنین محاسباتی بخاطر کثرت و تنوع آنها دچار مشکل شوید، لازم نیست این کار را بکنید بلکه می‌توانید اولین درآمدی که بدست آوردید، همان روز را اول سال خمسی خود قرار دهید و خرج‌های لازم را از درآمد خود بردارید و سر سال خمسی خمس آنچه که از مخارج اضافه آمده را بپردازید.

سال خمسی شاغلین موقت

س ۲۵۷: من در دوران دانشجویی خودم چند بار به صورت موردی کاری انجام داده و حقوق دریافتی را در طی همان سال مصرف کرده‌ام در حال حاضر هم فقط دانشجوی می‌باشم، آیا باید سال خمسی تعیین می‌کردم؟
ج) سال خمسی، قراردادی نیست بلکه یک امر قهری و واقعی است یعنی تاریخ دریافت اولین درآمد، ابتدای سال خمسی شما بوده و در هر سال همان روز سر سال خمسی شماست.

سال مالی برای جوانان مجرد

س ۲۵۸: آیا تعیین سال خمسی بر جوانان مجردی که با پدر و مادر خود زندگی می‌کنند، واجب است؟ ابتدای سال خمسی آنان از چه زمانی است و چگونه باید آن را حساب کنند؟

ج) اگر جوان مجرد درآمد شخصی هر چند به مقدار کم داشته باشد، واجب است که سال خمسی تعیین نموده و درآمد سالانه خود را محاسبه کند تا در صورتی که چیزی از درآمد تا پایان سال باقی ماند، خمس آن را بپردازد و ابتدای سال خمسی او هنگام حصول اولین درآمد است.

تعیین سال مالی مشترک

س ۲۵۹: آیا زن و شوهری که حقوق خود را به طور مشترک در امور منزل مصرف می‌کنند، می‌توانند سال خمسی مشترک داشته باشند؟

ج) هر یک از آنان سال خمسی مستقلی به حساب درآمد خودش دارد، و واجب است، هر کدام خمس باقی‌مانده حقوق و درآمد سالانه خود را در پایان سال خمسی بپردازد.

سال مالی برای زنان خانه‌دار

س ۲۶۰: من زنی خانه‌دار و مقلد حضرت امام (قدس سره) هستم و همسرم سال خمسی دارد که در آن هنگام خمس اموال خود را می‌پردازد و من نیز گاهی درآمدی دارم، آیا می‌توانم برای خود سال خمسی جهت پرداخت خمس دهم و ابتدای آن را زمان دستیابی به اولین سودی که خمس آن را نداده‌ام، قرار دهم و در پایان سال خمس

باقی مانده را بعد از کم کردن مؤونه بپردازم؟ آیا به آنچه در طول سال خرج زیارت، هدیه و مانند آن کرده‌ام، خمس تعلق می‌گیرد؟
(ج) بر شما واجب است که زمان دستیابی به اولین درآمد سال را ابتدای سال خمسی خود قرار دهید، و هر چه را در طول سال از منفعت کسب خرج مصارف شخصی خود از قبیل آنچه ذکر کرده‌اید، می‌کنید خمس ندارد و هر چه از منفعت کسب سال، از مؤونه و مخارج سالانه‌تان تا سر سال زیاد بیاید، واجب است که خمس آن را بپردازید.

سال خمسی نسبت به دوره آموزشی کارمندان

س ۲۶۱: اینجانب به تازگی در یکی از نهادهای دولتی مشغول به کار شده‌ام. در اول آبان ۸۳ برای گذراندن دوره آموزشی معرفی شدیم و دوره آموزشی ما حدود پنج ماه بود در مدت این پنج ماه ما حقوق آموزشی می‌گرفتیم. در فروردین ماه بود که حقوق من کامل شد حال سؤال من این است که سال خمسی من از چه تاریخی شروع می‌شود از اولی که حقوق کامل دریافت کرده‌ام یا قبل از آن از زمانی که حقوق آموزشی می‌گرفتم؟

(ج) اگر حقوق دوره آموزش به عنوان اجرت به شما داده شده است، از همان زمانی که اولین حقوق را دریافت کرده‌اید اول سال خمسی شماست، ولی اگر به شکل کمک و هدیه بوده است، خمس نداشته و اول سال خمسی شما زمانی است که اولین حقوق رسمی خود را دریافت می‌کنید.

ولیّ امر خمس

تجدید اجازه از مرجع زنده

س ۲۶۲: کسانی که در زمان امام خمینی (رحمة الله علیه) اجازه‌ی دریافت خمس را از مردم داشتند آیا در زمان حضرت آیت الله خامنه‌ای اجازه دوباره لازم است یا نه؟
(ج) آری اجازه لازم است.

اموال متعلق خمس به فتوای مرجع قبلی

س ۲۶۳: چنانچه می‌توانم در مورد خمس از شما تقلید کنم تکلیف من در مورد گذشته که از آیت الله اراکی (ره) تقلید می‌نموده‌ام چیست؟ آیا باید خمس هدیه‌ها و جوایزی را که قبلاً دریافت کرده‌ام که بنا به فتوای ایشان مشمول خمس است باید مبلغی را به عنوان خمس پرداخت کنم؟
(ج) اگر خمس را پرداخت نکرده‌اید می‌توانید طبق فتوای مجتهد زنده عمل کنید. و در این صورت پرداخت خمس هدیه بر شما واجب نیست.

س ۲۶۴: با توجه به این که نظر حضرت امام خمینی (قدس سره) در مورد خمس مؤونه بعد از فروش، پرداخت فوری آن است و در سال‌هایی که بنده مقلد ایشان بوده‌ام به این مسأله واقف نبوده‌ام و به آن عمل نکرده‌ام. اکنون سال‌هاست مقلد حضرت عالی هستم و سال خمسی هم داشته و دارم و خمس مالم را سعی کرده‌ام تمام و کمال پرداخت نمایم. لذا از حضرت عالی استدعا دارم نسبت به سال‌هایی که مقلد حضرت امام (قدس سره) بوده‌ام و احیاناً به این مسأله عمل نکرده‌ام، بنده را بری‌الذمه بفرمایید.

ج) فعلاً نسبت به آن‌ها تکلیفی ندارید.

پرداخت وجوهات به غیر ولیّ امر خمس

س ۲۶۵: با توجه به نظر مبارک حضرت امام راحل (قدس سره) و نظر مبارک حضرتعالی و بعضی فقهای دیگر که امر وجوهات راجع به ولیّ امر مسلمین است، پرداخت وجوهات به غیر ولیّ امر چه حکمی دارد؟
ج) مقلّدین هر یک از مراجع محترم تقلید (دامت برکاتهم)، اگر در پرداخت سهمین مبارکین به استناد فتوای مرجع تقلید خود عمل کنند، موجب برائت ذمه می‌شود.

اخذ اجازه از ولیّ امر خمس

س ۲۶۶: آیا اجازه گرفتن از مجتهدی که مقلد از او تقلید می‌کند، برای مصرف سهم امام (علیه السلام) در عمل خیر مثلاً در حوزه علمیه یا دارالایتام، ضرورت دارد و یا اجازه هر مجتهدی کافی است؟ و اصولاً آیا اجازه مجتهد ضروری است؟

ج) اختیار سهمین مبارکین به طور کلی مربوط به ولیّ امر مسلمین است و کسی که بر عهده او و یا در مال وی مقداری حق امام (علیه السلام) یا سهم سادات باشد، باید آن را به ولیّ امر خمس یا وکیل‌ی که از طرف او اجازه دارد، تسلیم کند، و اگر می‌خواهد آن را در یکی از موارد مقرر مصرف کند، باید ابتدا راجع به آن اجازه بگیرد، و در عین حال مکلف باید فتوای مرجع تقلید خود را در آن رعایت نماید.

صدور قبض از طرف وکلای خمس

س ۲۶۷: آیا وکلای حضرتعالی یا اشخاصی که وکیل در اخذ حقوق شرعی نیستند، مکلف به دادن قبض رسید سهمین به پرداخت کنندگان آن هستند یا خیر؟

ج) کسانی که حقوق شرعی خود را به وکلای محترم ما یا به اشخاص دیگر به قصد وصول به دفتر ما می دهند، از آنها قبض را که دارای مهر ما می باشد، مطالبه کنند.

بخشش خمس

س ۲۶۸: در چه مواردی بخشیدن خمس به کسی که آن را می دهد، جایز است؟

ج) سهم مبارک امام علیه السلام و سهم سادات، قابل بخشش نیست.

امانت دادن وجوهات شرعیه

س ۲۶۹: من در منطقه حقوق شرعی جمع آوری می کنم و مجاز به این کار هستم. بعضی اوقات که بانکها بسته می شوند بعضی افراد پیش من می آیند تا چک هایشان را نقد کنم آیا برای من جایز است که عین پول خمس را بدهم و در عوض آن چک بگیرم تا شخصی که نیاز فوری به پول دارد، نیاز خود را برطرف کند؟

ج) شما مجاز نیستید امانات دریافتی بابت حقوق شرعیه را به کسی بدهید؛ مگر آن که از سوی مرجعی که از او وکالت دارید، اجازه داشته باشید.

مصالحه خمس و دست گردان

عدم توانایی پرداخت

س ۲۷۰: افرادی هستند که خمس بر آنها واجب است، ولی تاکنون آن را نپرداخته‌اند و در حال حاضر هم توانایی پرداخت آن را ندارند و یا بر آنها بسیار دشوار است، حکم آنان در این باره چیست؟

ج) مجرد عدم توانایی یا دشواری پرداخت خمس موجب برائت ذمه و سقوط تکلیف نیست، بلکه ادای آن تا حد امکان واجب است، چنین افرادی می‌توانند با دست گردانِ مبالغ بدهی خود با ولیّ امر خمس یا وکیل او، آن را به تدریج برحسب استطاعت خودشان از جهت مقدار و زمان بپردازند.

س ۲۷۱: شخصی در خارج به سر می‌برد که خمس اموالش را نمی‌پرداخته و خانهای با مال غیر مخمس خریده که در حال حاضر مال کافی برای ادای خمس آن ندارد، ولی هر سال مقداری بیشتر از خمس به جای خمسی که بدهکار است می‌پردازد، آیا این کار او صحیح است یا خیر؟

ج) در فرض سؤال باید خمسی را که برعهده دارد، دست گردان کند تا بعداً آن را به تدریج بپردازد، و در مورد آنچه تا به حال پرداخته، به یکی از وکلای ما مراجعه نماید.

س ۲۷۲: شخصی چندین سال است که خمس درآمد سالانه خود را نمی‌پرداخته و فعلاً نمی‌داند چه مقدار بدهی از این بابت دارد، او در حال حاضر چگونه می‌تواند خود را از خمس بری‌الذمه نماید؟

ج) واجب است تمام اموالی را که خمس به آنها تعلق گرفته، حساب کند و خمس آنها را بپردازد، و در موارد مشکوک باید با ولیّ امر خمس یا وکیل او مصالحه نماید.

خمس مبلغ دست‌گردان شده

س ۲۷۳: اگر خمس را دست‌گردان کنیم موقع پرداخت مابقی خمس در سال بعد یا سال‌های بعد، آیا همان مبلغ دست‌گردان را باید بپردازیم یا چون از درآمد بین سال بعد است به آن مبلغ نیز خمس تعلق می‌گیرد یعنی خمس در خمس می‌شود؟
ج) باید خمس مبلغ مذکور را هم بپردازید.

تأخیر در پرداخت مبلغ دست‌گردان شده

س ۲۷۴: هفت سال پیش مقداری خمس بر من واجب شد، و آن را با مجتهد دست‌گردان کرده و قسمتی از آن را پرداختم، بقیه آن بر ذمه‌ام باقی ماند و از آن تاریخ تاکنون نتوانسته‌ام مبلغ باقی‌مانده را بپردازم، تکلیف من چیست؟

ج) مجرد عجز از پرداخت خمس، موجب فراغت ذمه نمی‌شود، بلکه واجب است که هر زمانی که توانایی پرداخت بدهی بابت خمس را داشتید، آن را هر چند به تدریج بپردازید.

مصالحه در خمس سپرده

س ۲۷۵: من تصمیم به ازدواج گرفته‌ام، و برای کسب درآمد، قسمتی از سرمایه خود را به دانشگاه سپرده‌ام، آیا مصالحه در رابطه با خمس آن امکان دارد؟

ج) اگر مال مذکور از منفعت کسب شما باشد، با گذشت سال خمسی، پرداخت خمس آن واجب است و خمسِ قطعی قابل مصالحه نیست.

دست‌گردان با وکیل مرجع دیگر

س ۲۷۶: آیا وکیل یک مجتهد می‌تواند با مقلد مجتهد دیگر دست‌گردان نماید؟

ج) در فرض سؤال عمل دست‌گردان کافی نیست.

پرداخت مبلغ دست‌گردان شده با محاسبه تورم

س ۲۷۷: در سال ۱۳۶۸ به یکی از نمایندگان محترم جناب‌عالی برای تعیین خمس مراجعه کرده‌ام و مبلغی از بدهکاری خود را همان موقع پرداختم و مانده آن را تاکنون نپرداخته‌ام و امسال باید به حج تمتع مشرف شوم. آیا باقی مانده را به مبلغ همان روز باید بپردازم یا باید به نرخ امروز محاسبه شود تکلیف چیست؟

ج) در مورد تنزل ارزش پول احوط مصالحه با حاکم شرع است و اگر بخواهید بدهکاری خمسی خود را از درآمد سال بپردازید، واجب است که خمس آن را هم بپردازید.

پرداخت تدریجی خمس

س ۲۷۸: اگر مقداری برنج پوست نشده در انبار داشته باشیم و سال خمسی آنها هم گذشته باشد آیا می‌توان فقط خمس آن مقداری را که برای مصرف از انبار خارج می‌شود، پرداخت نمود؟

ج) در فرض سؤال، پرداخت خمس تمام آنها واجب است.

صدقه دادن با تأخیر در پرداخت بدهی خمس

س ۲۷۹: اینجانب مبلغی خمس بدهکار هستم و از دفتر حضرت عالی تا یک سال مهلت گرفته‌ام. آیا جایز است طی این مدت گاهی اوقات صدقه بدهم یا باید پولها را جمع کرده زودتر خمس را بدهم و بعد از آن صدقه بدهم؟ مخصوصاً اگر دادن صدقات باعث احتمال کمبود پول خمس در وقت مقرر شود؟

ج) صدقه دادن در حدّ شأن، مانع ندارد به شرطی که مستلزم سهل‌انگاری در پرداخت خمس واجب نگردد.

محل ادای مبلغ دست‌گردان شده

س ۲۸۰: مطرح شده است که در هر دفتری که پول خمس را دست‌گردان کرده‌ایم باید خمس را بعداً به همان دفتر پرداخت نماییم. آیا اینگونه است یا اجازه می‌فرمائید که بعد از دست‌گردان به هر یک از نمایندگان شما در استان‌ها پول خمس داده شود؟

ج) بدهی بابت دست‌گردان، بدهی به صندوق سهمین مبارکین است نه به شخصی که دست‌گردان کرده است لذا به هر یک از نمایندگان مجاز مقام معظم رهبری (دام‌ظله) بپردازید کافی است.

دست‌گردان خمس برای دیگری

س ۲۸۱: آیا می‌شود فردی جهت یک نفر دیگر در خصوص خمس دست‌گردان کند؟

ج) با داشتن وکالت از طرف صاحب پول مانع ندارد.

پرداخت خمس با سلب استطاعت حجّ

س ۲۸۲: اگر فردی مستطیع شده و سال خمسی اش نیز قبل از ثبت نام حج تمتّع فرا می‌رسد، اگر بخواهد خمس بپردازد دیگر وجه کافی برای ثبت نام نخواهد داشت. آیا خمس به آن تعلق می‌گیرد؟ و آیا این فرد از استطاعت ساقط می‌شود؟

ج) اگر قبلاً استطاعت حاصل شده در فرض سؤال باید مبلغ مذکور را با وکیل مجاز ولیّ امر خمس دست‌گردان کرده و بدهی خویش را به تدریج بپردازد.

توکیل در پرداخت خمس

تلف شدن مبلغ خمس

س ۲۸۳: اگر فردی مبلغی را به عنوان پول خمس به دیگری بدهد تا وی آنرا به دفتر مرجعش برساند و در بین راه پول مورد نظر گم شده و یا به سرقت رود چه کسی ضامن است؟ آیا در چنین شرایطی تکلیف پرداخت خمس از عهده فرد بدهکار ساقط است؟

ج) در فرض سؤال اگر شخص واسطه در نگهداری آن کوتاهی نکرده باشد، ضامن نیست و در صورتی که گیرنده وکیل مرجع تقلید نباشد خمس از عهده‌ی بدهکار ساقط نیست و باید بپردازد.

وکیل نمودن دیگران در پرداخت خمس

س ۲۸۴: شخصی زمین‌های خود را بین فرزندان تقسیم نموده و به آنها گفته است که من خمس زمین‌ها را نداده‌ام و لذا باید هر کسی سهم خمس زمین دریاقتی را بپردازد و فرزندان نیز با همین شرط زمین‌ها را

گرفته‌اند. حال اگر فرزندان خمس زمین‌ها را نپردازند، آیا این شخص بری‌الذمه می‌گردد؟

ج) در فرض سؤال، مادامی که خمس را به وکالت از طرف او نپرداخته‌اند، بری‌الذمه نمی‌شود. و اگر خمس به خود زمینها تعلق گرفته تا خمس آن را پرداخت نمایند حق تصرف ندارند.

کسب اجازه در پرداخت خمس به مستحقین آن

س ۲۸۵: آیا اجازه می‌فرمایید که افرادی خودشان سهم سادات را به سادات فقیر بدهند؟

ج) کسی که سهم سادات بر عهده اوست، واجب است در پرداخت آن به مستحقین اجازه بگیرد.

س ۲۸۶: آیا مقلدین حضرت عالی در مصرف خمس می‌توانند سهم سادات را به سید فقیر بدهند یا این که باید همه خمس یعنی سهم سادات و سهم امام علیه السلام را تحویل وکیل شما بدهند تا در موارد شرعی آن مصرف کند؟

ج) در این رابطه فرقی بین سهم سادات و سهم مبارک امام علیه السلام نیست.

س ۲۸۷: آیا حقوق شرعی (خمس، ردّ مظالم، زکات) از شئون حکومت است یا خیر؟ و کسی که خمس بر عهده اوست، آیا می‌تواند خودش سهم سادات و ردّ مظالم و زکات را به افراد مستحق بدهد؟

ج) در زکات جایز است که خودش آن‌ها را به فقرای متدین و عفیف بدهد، و در ردّ مظالم احوط آن است که با اذن حاکم شرع باشد، ولی در خمس واجب است که همه آن را به دفتر ما و یا به

فروعاً مسأله..... ۱۱۵

یکی از وکلای مجاز ما تحویل دهد تا در موارد شرعی که برای آن
مقرر شده، مصرف شود، و یا در پرداخت آن به مستحقین اجازه
بگیرد.

مصارف خمس و مستحقین آن

س ۲۸۸: آیا می‌شود خمس را به مدارس دولتی داد؟

ج) در حال حاضر، سهمین مبارکین (خمس) برای اداره حوزه‌های علمیه، مورد نیاز است؛ برای اینگونه امور از وجوه بریّه و کمک‌های مؤمنین استفاده شود.

س ۲۸۹: آیا مصرف سهم مبارک سادات در امور خیریه مانند ازدواج سادات، جایز است؟

ج) سهم سادات مانند سهم مبارک امام (علیه السلام) در اختیار ولیّ امر مسلمین است و در صورتی که اذن خاص باشد، مصرف سهم سادات در آنچه ذکر شده، اشکال ندارد.

س ۲۹۰: بعضی از اشخاص از طرف خود اقدام به پرداخت قبض آب و برق سادات می‌کنند، آیا احتساب آن از خمس جایز است یا خیر؟
ج) آن چه را تا کنون به قصد سهم سادات پرداختند، مورد قبول است، ولی برای موارد بعدی، قبل از پرداخت، لازم است کسب اجازه کنند.

س ۲۹۱: آیا حضرت عالی مصرف ثلث سهم مبارک امام[×] را برای خرید و توزیع کتاب‌های دینی، اجازه می‌فرمایید؟
ج) اگر وکلای مجاز ما تهیه و توزیع کتاب‌های مفید دینی را لازم بدانند، جایز است که از ثلثی که مجاز به صرف آن در موارد معین شرعی هستند، آن کار را انجام دهند.

س ۲۹۲: مبلغی بابت سهم مبارک امام علیه السلام بر عهده من است که باید آن را به حضرت عالی بپردازم، و از طرفی مسجدی هست که احتیاج به

کمک دارد، آیا اجازه می‌فرمایید که مبلغ مزبور را به امام جماعت آن مسجد بدهم تا در ساختمان و تکمیل آن مصرف نماید؟
ج) در حال حاضر، سهمین مبارکین برای اداره حوزه‌های علمیه مورد نیاز است. برای ساختمان مسجد و تکمیل آن می‌توان از کمک‌های مؤمنین استفاده کرد.

س ۲۹۳: با توجه به این که احتمال می‌دهیم پدر ما در زمان حیات خمس اموال خود را به‌طور کامل نپرداخته باشد، و ما قطعه‌ای از زمین‌های او را برای ساخت بیمارستان بخشیده‌ایم، آیا می‌توان آن زمین را از خمس اموال متوقی حساب کرد؟
ج) زمین مذکور به عنوان خمس محسوب نمی‌شود.

س ۲۹۴: آیا جایز است پس از کسب اجازه از ولی امر خمس سهم سادات به علویه فقیری که ازدواج کرده و فرزندی دارد ولی شوهرش غیر علوی و فقیر است، داده شود، و آیا او می‌تواند آن را صرف فرزندان و شوهرش نماید؟

ج) اگر شوهر بر اثر فقر نتواند نفقه همسرش را بدهد و همسر وی هم شرعاً فقیر باشد، می‌تواند برای رفع نیازش، سهم سادات بگیرد و آن را برای خود و فرزندان و حتی شوهرش مصرف کند.

س ۲۹۵: گرفتن سهم امام علیه السلام و سهم سادات توسط اشخاصی که علاوه بر شهریه حوزه درآمدهای دیگری که برای تأمین زندگی آن‌ها کافی است داشته باشند، چه حکمی دارد؟

ج) کسی که شرعاً مستحق نبوده و مشمول مقررات شهریه حوزه هم نباشد، گرفتن سهمین برای او جایز نیست.

س ۲۹۶: زن علویه‌ای ادعا می‌کند که پدرش در پرداخت هزینه خانواده‌اش کوتاهی نموده و مجبور به گدایی در کنار مساجد شده‌اند تا از این طریق مالی به‌دست آورده و مصرف کنند. اهالی منطقه هم آن سید را فردی ثروتمند، ولی خسیس نسبت به خانواده‌اش می‌دانند، آیا دادن نفقه آنان از سهم سادات جایز است؟ و بر فرض که پدر بگوید که بر من فقط دادن هزینه پوشاک و خوراک واجب است، ولی پرداخت بقیه مخارج مثل لوازم اختصاصی زنان و پول روزانه کودکان، واجب نیست، آیا می‌توان به مقدار رفع احتیاج از سهم سادات به آنان داد؟

ج) در صورت اول اگر نمی‌توانند نفقه خود را از پدرشان بگیرند، جایز است به مقدار نفقه از سهم سادات به آنان داده شود. همچنین در صورت دوم، اگر علاوه بر خوراک و پوشاک، به چیز دیگری که مناسب حالشان است، نیاز داشته باشند، جایز است به مقدار رفع نیاز از سهم سادات به آنان پرداخت شود.

س ۲۹۷: آیا ساداتی که دارای شغل و کسبی هستند، استحقاق خمس دارند یا خیر؟ امیدوارم توضیح فرمایید.

ج) اگر درآمد آنان برای زندگی‌شان به‌طور متعارف و مناسب با شأن عرفی‌شان کافی باشد، مستحق خمس نیستند.

س ۲۹۸: جوانی بیست‌وپنج ساله و کارمند هستم، تا به حال مجرد بوده و با پدر و مادرم زندگی می‌کنم، پدرم پیرمردی کهن‌سال و از کارافتاده است که درآمدی ندارد و چهار سال است که همه مخارج زندگی را من تأمین می‌کنم. با توجه به این که نمی‌توانم هم خمس درآمد سالانه را بدهم و هم مخارج زندگی را تأمین کنم، و مبلغ نوزده هزار تومان هم از خمس درآمد سال‌های قبل بدهکارم و آن را یادداشت کرده‌ام تا بعداً

بپردازم، خواهشمندم توضیح فرمایید که آیا جایز است خمس درآمدهای سال را به نزدیکان خود مثل پدر و مادر بدهم؟

ج) اگر پدر و مادر شما قدرت مالی اداره امور زندگی خود را ندارند و شما توانایی کمک به آنان را دارید، کمک به آنان بر شما واجب می‌شود، و آن چه را که جهت تأمین نفقه آنان می‌پردازید، جزو مؤونه شما محسوب است، ولی شرعاً نمی‌توانید آن را به جای خمس که دادن آن هم واجب است، حساب نمایید.

خمس افراد نابالغ

خمس و زکات کودکان

س ۲۹۹: آیا خمس و زکات بر کودکانی که هنوز به سن تکلیف نرسیده‌اند، واجب می‌شود؟

ج) زکات مال بر شخص غیربالغ واجب نیست، ولی اگر خمس به مال او تعلق بگیرد (مثل اینکه معدن یا حلال مخلوط به حرام باشد)، بر ولی شرعی او پرداخت آن واجب است، مگر خمس سود حاصل از تجارت با اموال او یا منافع کسبش که پرداخت آن بر ولی واجب نیست، بلکه بنا بر احتیاط در صورتی که سود حاصله باقی بماند ادای خمس آن بر خود طفل بعد از رسیدن به سن تکلیف، واجب است.

س ۳۰۰: آیا سهم سادات «کثرهم الله تعالی» و سهم امام «علیه السلام» به منفعت کسب کودکان تعلق می‌گیرد؟

ج) بنا بر احتیاط بر آنان واجب است که بعد از رسیدن به سن بلوغ خمس منفعت کسب خود را که قبل از بلوغ به دست آورده‌اند و تا زمان بلوغ بر ملک ایشان باقی مانده است، بپردازند.

خمس سرمایه فرزندان شاهد

س ۳۰۱: اموالی را از محل پولی که بنیاد شهید ماهیانه به فرزندان صغیر شهدای عزیز می‌پردازد یا از محل سود کارخانه یا زمین زراعی که ملک بعضی از شهدای عزیز جهت امرار معاششان بوده، برای فرزندان شهدا پس‌انداز کرده‌ایم و گاهی مقداری از این اموال پس‌انداز شده برای تأمین نیازهای ضروری آنان مصرف می‌شود. خواهشمندیم بیان فرمایید که آیا

این سودها و حقوق پس انداز شده خمس دارد یا اینکه تا زمانی که بزرگ نشده‌اند، خمس ندارد؟

ج) آنچه به فرزندان عزیز شهدا از پدران آنان به ارث می‌رسد و یا توسط بنیاد شهید به آنان پرداخت می‌شود، خمس ندارد، ولی از سود حاصل از ارث یا هدیه‌ای که بنیاد شهید به آنان می‌دهد، آن مقداری که تا زمان رسیدن به بلوغ شرعی در ملک آنان باقی می‌ماند، بنابر احتیاط بر هر یک از آنان واجب است که بعد از رسیدن به سن تکلیف، خمس آن را بپردازد.

خمس سود هدایای پیش از بلوغ

س ۳۰۲: من دختری ۱۰ ساله هستم شهریور سال ۸۳ به سن تکلیف رسیده‌ام از زمان بچگی تاکنون هرچه عیدی گرفته‌ام یا دیگران به من بخشیده‌اند توسط پدر و مادرم در حساب بلند مدت پس انداز و مقداری سود به آن تعلق گرفته است حالا می‌خواستم بدانم شهریور امسال که یک سال از سن تکلیف من می‌گذرد چگونه باید خمس مالم را حساب کنم.

ج) در فرض سؤال پرداخت خمس سودی که قبل از به تکلیف رسیدن شما بدست آمده و الان باقی است بنابر احتیاط پس از رسیدن به سن تکلیف بر شما واجب است. و همین‌طور پرداخت خمس سودی که بعد از بلوغ برای شما حاصل می‌شود واجب است

تصرف در مال متعلق خمس

پرداخت همزمان خمس اصل و سود سرمایه

س ۳۰۳: من به صورت ماهیانه حقوق می‌گیرم آیا می‌توانم این پولها را بدون پرداخت خمس‌شان در حساب سرمایه‌گذاری در بانک قرار دهم و در عوض هنگامی که خواستم از پول داخل بانک استفاده کنم خمس اصل و سود آن را یکجا و باهم بدهم؟

ج) اگر پول مشمول خمس شده، مقدار خمس باید سر سال پرداخت شود و تأخیر در پرداخت خمس جایز نیست.

تصرفات ورثه در مال غیرمخمس میت

س ۳۰۴: شخصی فوت نموده و هنگام حیات، خمسی را که بر ذمه‌اش بوده در دفتر خود یادداشت کرده و تصمیم به پرداخت آن داشته است، در حال حاضر بعد از فوت وی همه افراد خانواده او به استثنای یکی از دخترانش از پرداخت خمس خودداری کرده و در ترکه متوقی برای مخارج خود و میت و غیر آن، تصرف می‌کنند، خواهشمندیم نظر خود را بیان فرمایید.

ج) اگر میت وصیت کند که مقداری از دارایی او به عنوان خمس پرداخت شود یا ورثه یقین پیدا کنند که وی مقداری خمس بدهکار است، تا وصیت میت و یا خمسی را که بر عهده دارد از ما ترک او ادا نکنند، نمی‌توانند در ترکه او تصرف نمایند، و تصرفات آنان قبل از عمل به وصیت وی یا پرداخت دین او، نسبت به مقدار وصیت یا دین در حکم غصب است و نسبت به تصرفات قبلی نیز ضامن هستند.

تصرف در اموال پدر تارک خمس و زکات

س ۳۰۵: من اطمینان دارم که پدرم خمس و زکاتش را نمی‌پردازد، و وقتی به او تذکر می‌دهم، در پاسخ می‌گوید که ما مستحق هستیم و خمس و زکاتی بر ما واجب نیست، حکم این مسأله چیست؟
(ج) اگر پدرتان مالی که خمس و زکات به آن تعلق بگیرد، نداشته باشد، خمس و زکات بر او واجب نیست و تحقیق در این زمینه بر شما لازم نیست.

س ۳۰۶: من جوانی هستم که با خانواده‌ام زندگی می‌کنم، پدرم خمس و زکاتش را نمی‌پردازد، حتی خانه‌ای را با مال ربوی ساخته است و حرام بودن غذایی که در خانه می‌خورم، آشکار است. با توجه به اینکه نمی‌توانم از خانواده‌ام جدا شوم، امیدوارم تکلیف مرا در این باره بیان فرمایید؟

(ج) بر فرض که یقین داشته باشید که اموال پدرتان مخلوط با رباست و یا او خمس و زکات خود را نمی‌پردازد، لازم‌اش یقین به حرمت چیزی که او مصرف می‌کند و یا اموال وی که شما در آن تصرف می‌کنید، نیست، و تا یقین به حرمت این اموال پیدا نکرده‌اید، استفاده از آن برای شما اشکال ندارد. البته، اگر یقین به حرام بودن آنچه از اموال او مصرف می‌کنید، داشته باشید، استفاده از آن برای شما جایز نیست مگر آن‌که جدایی از خانواده و قطع رابطه با آنان برای شما، حرجی باشد که در این صورت استفاده از اموال مخلوط به حرام آنان اشکال ندارد، ولی ضامن مال دیگران که در اموال مورد مصرف شما وجود دارد، هستید.

معاشرت و معامله با تارک خمس

س ۳۰۷: ما با اشخاصی معامله می‌کنیم که خمس نمی‌دهند و حساب سال هم ندارند، با آنان خرید و فروش داریم و به دیدن آنان رفته و با آنان غذا می‌خوریم، این مسأله چه حکمی دارد؟
 ج) در فرض سوال شماغیراز امر به معروف و نهی از منکر وظیفه‌ی دیگری ندارید.

س ۳۰۸: معاشرت با مسلمانانی که به امور دینی بخصوص نماز و خمس پایبند نیستند، چه حکمی دارد؟ آیا غذا خوردن در خانه‌های آنان اشکال دارد؟ در صورت اشکال داشتن، کسی که چندین بار این کار را انجام داده، چه حکمی دارد؟

ج) اگر معاشرت با آنان مستلزم تأیید ایشان در عدم التزام به امور دینی نباشد، اشکال ندارد، مگر آن‌که ترک معاشرت با آنان مؤثر در اهتمام ایشان به امور دینی باشد که در این صورت واجب است که معاشرت به‌طور موقت از باب نهی از منکر ترک شود، ولی استفاده از اموال آنان از قبیل غذا و مانند آن، اشکال ندارد.

معامله با پول غیرمخمس

س ۳۰۹: اگر چند سال درآمد سالانه‌ام را محاسبه نکنم تا اینکه اموال من نقد و سرمایه‌ام زیاد شود و بعد از آن، خمس غیر از سرمایه قبلی‌ام را بپردازم، آیا این کار اشکال دارد؟

ج) اگر در اموال شما هنگام رسیدن سال خمسی، خمس هرچند به مقدار کم باشد باید پرداخت شود و تأخیر آن جایز نیست.

تصرف در مال متعلق خمس..... ۱۲۵

تصرف مشتری در کالای غیر مخمس

س ۳۱۰: اگر مشتری بداند که به عین مالی که خریده، خمس تعلق گرفته و فروشنده آن را نپرداخته است، آیا تصرف در آن کالا برای او جایز است؟
(ج) برای مشتری تصرف در آن اشکال ندارد.

شراکت با تارک خمس

س ۳۱۱: اگر شرکای من حساب سال خمسی نداشته باشند، تکلیف من چیست؟
(ج) بر هر یک از شرکاء واجب است که حقوق شرعی سهام خود را بپردازند و اگر بقیه شریک‌ها آن را پرداخت نمی‌کنند شما باید به وظیفه خود عمل نموده و خمس خود را پرداخت کنید.

س ۳۱۲: اگر چند نفر با هم شریک باشند، آیا بر هر کدام از آنها واجب است خمس درآمد خود را به طور مستقل بپردازد یا اینکه خمس باید از صندوق مشترک پرداخت شود؟

(ج) هنگامی که شرکاء سود حاصل از سرمایه مشترک را دریافت می‌کنند یا قابل دریافت است، هر کدام از آنان مکلف هستند خمس مازاد بر مؤونه از سهم خود را سر سال خمسی بپردازند.

بخشش مال متعلق خمس به مسجد

س ۳۱۳: اگر شخصی مالی را که خمس آن داده نشده، به مسجد ببخشد، آیا گرفتن آن مال از او جایز است؟
(ج) اگر یقین به وجود خمس در عین آن مال ندارند، گرفتن آن جایز است.

اجاره دادن ملک متعلق خمس

س ۳۱۴: اگر به ملکی خمس تعلق بگیرد و بدون پرداخت خمس، آن را اجاره دهد آیا یک پنجم اجاره هر ماه مال موجر نیست یا این پول مثل بقیه درآمدهاست؟ (یعنی اگر از مخارج سال زیاد بیاید یک پنجم آن متعلق خمس است؟)

ج) در فرض مذکور، صحّت اجاره در مقدار خمس، منوط به اجازه ولیّ امر خمس می‌باشد و بدون اجازه، اجاره باطل است.

متفرقات خمس

شک در تعلق خمس

س ۳۱۵: اگر ندانیم پولی که در اختیار داریم مشمول خمس می‌شود یا خیر، تکلیف چیست؟

(ج) اگر از جهت دانستن حکم آن شبهه نباشد وظیفه‌ای ندارد.

امانت دیگران

س ۳۱۶: اگر پول شخصی به عنوان امانت نزد ما باشد آیا به آن خمس تعلق می‌گیرد؟

(ج) خمس آن به عهده شما نیست.

ارتباط مالیات با خمس

س ۳۱۷: من در سال ۱۳۴۱ شمسی از امام خمینی (قدس سره) تقلید نموده و حقوق شرعی خود را طبق فتاوی‌ای ایشان به او می‌پرداختم. در سال ۱۳۴۶ امام (قدس سره) در ضمن پاسخ به سؤالی درباره حقوق شرعی و مالیات، فرمودند که حقوق شرعی همان خمس و زکات است، ولی مالیات جزء حقوق شرعی نیست. در حال حاضر که در دوران جمهوری اسلامی به سر می‌بریم، خواهشمندیم وظیفه ما را نسبت به حقوق شرعی مالی و مالیات بیان فرمایید.

(ج) مالیاتی که حکومت جمهوری اسلامی بر اساس قوانین و مقررات وضع می‌کند، هرچند پرداخت آن بر کسانی که قانون شامل آنان می‌شود، واجب است، و مالیات پرداختی هر سال از مؤونه همان سال محسوب است، ولی از سهمین مبارکین

محسوب نمی‌شود، بلکه بر آنان دادن خمس در آمد سالانه‌شان در زائد بر مؤونه سال به طور مستقل، واجب است.

پس گرفتن حقوق شرعی بعد از پرداخت آن

س ۳۱۸: اگر شخصی مقداری از حقوق شرعی و سهم امام (علیه السلام) و چیزهایی را که صرف آن در مصارف شرعی‌اش باید با اجازه مراجع باشد، در یکی از مؤسسات دینی یا ساختمان مدرسه یا مسجد یا حسینیه مصرف کند، آیا شرعاً حق دارد آنچه را که به عنوان ادای حقوق شرعی که بر عهده او بوده، به مصرف رسانده، پس بگیرد و یا زمین آن را پس بگیرد و یا اقدام به فروش ساختمان آن مؤسسه نماید یا خیر؟

ج) اگر اموال خود را طبق اجازه کسی که واجب بود حقوق شرعی خود را به او تسلیم نماید، به نیت پرداخت حقوق شرعی که بر عهده داشت، برای تأسیس مدرسه و مانند آن به مصرف رسانده است، حق پس گرفتن و تصرف مالکانه در آن را ندارد.

تحویل خمس از طریق بانک

س ۳۱۹: عالمی در یکی از شهرها مبلغی را به عنوان خمس دریافت کرده، ولی برای او انتقال عین آن مال به شما یا دفترتان مشکل است، آیا می‌تواند آن را از طریق بانک حواله کند؟ با توجه به این که مالی که از بانک گرفته می‌شود عین مالی که در آن شهر به بانک پرداخت شده، نیست؟

ج) تحویل خمس و سایر حقوق شرعی از طریق بانک اشکال ندارد.

عائله بزرگ داشتن

س ۳۲۰: آیا برای کسی که دارای چهار دختر است خمس واجب است؟ در اصطلاح عامه مردم رایج است که هر کس صاحب سه دختر باشد خمس برای وی واجب نیست؟

ج) چنین چیزی صحّت ندارد؛ در هر صورت هر چیزی که از درآمد کسب باشد، و در بین سال مؤونه نشود و پس انداز شود سر سال خمسی متعلّق خمس است.

ادای خمس شخص فاقد مشاعر

س ۳۲۱: شخصی در حال صحّت، پولی به فرزندش می دهد که به عنوان خمس بپردازد هنگامی که فرزند می خواهد این پول را بدهد، مطلع می شود که پدر مشاعرش را از دست داده است. آیا این مبلغ را می توان به عنوان خمس، قبول نمود؟

ج) اگر پدر، فاقد مشاعر در حدّ سقوط تکلیف باشد، تصرّفات او در مال خودش به پرداخت خمس و غیره نافذ و صحیح نیست ولی اگر چنین شخصی فوت کند، ورثه مکلف اند بدهی بابت خمس او را از ترکه جدا نموده و بپردازند تا بتوانند در ترکه تصرّف کنند.

